

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ & ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ**

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΒΙΟΟΙΚΟΝΟΜΙΑ, ΚΥΚΛΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ & ΒΙΩΣΙΜΗ
ΑΝΑΠΤΥΞΗ»**

**Η ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΟΔΗΓΙΑ ΑΝΑΦΟΡΑΣ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑΣ
ΚΑΙ Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ**

ΚΑΤΕΡΙΝΑΣΤΕΡΓΙΟΥ

Πειραιάς, Φεβρουάριος 2026

UNIVERSITY OF PIRAEUS
SCHOOL OF ECONOMICS, BUSINESS AND INTERNATIONAL STUDIES
DEPARTMENT OF ECONOMICS

MSc. in Bioeconomy, Circular Economy & Sustainable Development

THE CORPORATE SUSTAINABILITY REPORTING DIRECTIVE AND ITS IMPLEMENTATION IN GREECE

KATERINASTERGIOU

Piraeus, February 2026

Το έργο που εκπονήθηκε έχει γραφτεί από εμένα αποκλειστικά στο σύνολό της. Δεν έχει υποβληθεί ούτε εγκριθεί στο πλαίσιο κάποιου άλλου μεταπτυχιακού προγράμματος ή προπτυχιακού τίτλου σπουδών στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό, ούτε είναι εργασία ή τμήμα εργασίας ακαδημαϊκού ή επαγγελματικού χαρακτήρα.

Οι πηγές στις οποίες ανέτρεξα για την εκπόνηση της συγκεκριμένης εργασίας αναφέρονται στο σύνολό τους, κάνοντας πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό

οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης

αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του διπλώματός μου.

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή για την πολύτιμη βοήθεια και τις συμβουλές που μου προσέφερε σε όλη τη διάρκεια συγγραφής της παρούσας διπλωματικής εργασίας κ. Σαββάκη Ηλία.

Τέλος, τις ιδιαίτερες ευχαριστίες μου θέλω να δώσω σε όλους τους δικούς μου ανθρώπους που ήταν δίπλα μου και με στήριξαν στην περάτωση της διπλωματικής μου εργασίας.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα διπλωματική εργασία εξετάζει την Οδηγία για την Εταιρική Αναφορά Βιωσιμότητας (Corporate Sustainability Reporting Directive – CSRD) και την εφαρμογή της στην Ελλάδα, σε μια συγκυρία κατά την οποία η βιώσιμη ανάπτυξη, η λογοδοσία και η διαφάνεια αποκτούν ολοένα και μεγαλύτερη σημασία για τη λειτουργία και την αξιολόγηση των επιχειρήσεων. Στόχος της εργασίας είναι να αναδείξει το κανονιστικό περιεχόμενο της CSRD, να αναλύσει τα βασικά εργαλεία και τις απαιτήσεις που εισάγει και να εξετάσει τον τρόπο με τον οποίο το νέο αυτό πλαίσιο επηρεάζει την ελληνική επιχειρηματική πραγματικότητα.

Στο **Κεφάλαιο 1** παρουσιάζονται ο σκοπός και οι στόχοι της εργασίας, καθώς και η συνολική διάρθρωσή της. Το κεφάλαιο αυτό λειτουργεί εισαγωγικά, αποσαφηνίζοντας το αντικείμενο της έρευνας και τη λογική οργάνωση των επιμέρους ενοτήτων.

Το **Κεφάλαιο 2** διαμορφώνει το θεωρητικό πλαίσιο και την επισκόπηση της βιβλιογραφίας. Εξετάζεται η έννοια της εταιρικής βιωσιμότητας, η σύνδεσή της με τα επιχειρηματικά μοντέλα και τη στρατηγική, καθώς και το βασικό νομοθετικό υπόβαθρο της CSRD. Με τον τρόπο αυτό, τίθενται οι θεωρητικές και κανονιστικές βάσεις πάνω στις οποίες αναπτύσσεται η υπόλοιπη εργασία.

Στο **Κεφάλαιο 3** αναλύονται τα κύρια στοιχεία και οι απαιτήσεις της CSRD. Ειδικότερα, εξετάζονται η διπλή ουσιαστικότητα, τα Ευρωπαϊκά Πρότυπα Υποβολής Εκθέσεων Βιωσιμότητας (ESRS), οι βασικές κατηγορίες γνωστοποιήσεων και η δήλωση βιωσιμότητας κατά ESRS. Το κεφάλαιο αυτό αποτελεί τον πυρήνα της ανάλυσης της ίδιας της οδηγίας, καθώς αποτυπώνει τη δομή, τη λογική και τις βασικές υποχρεώσεις που αυτή εισάγει για τις επιχειρήσεις.

Το **Κεφάλαιο 4** εστιάζει στον Κανονισμό Ταξινόμιας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (EU Taxonomy) και στη σχέση του με το ευρύτερο πλαίσιο της βιώσιμης αναφοράς. Παρουσιάζονται τα βασικά κριτήρια ταξινόμησης, τα τεχνικά κριτήρια ελέγχου, οι περιβαλλοντικοί στόχοι της Ταξινόμιας, οι βασικές κατηγορίες δραστηριοτήτων, καθώς και άλλα σχετικά πρότυπα, όπως τα GRI Standards. Παράλληλα, γίνεται σύγκριση με την προηγούμενη Οδηγία NFRD, ώστε να αναδειχθούν οι ουσιώδεις διαφοροποιήσεις που εισήγαγε η CSRD στο πεδίο της μη χρηματοοικονομικής και βιώσιμης πληροφόρησης.

Το **Κεφάλαιο 5** εξετάζει την εφαρμογή της CSRD στην Ελλάδα. Αναλύεται η παρούσα κατάσταση του επιχειρηματικού τοπίου, παρουσιάζονται μελέτες περίπτωσης ελληνικών επιχειρήσεων και εξετάζονται τα πρώτα στοιχεία από την εφαρμογή της οδηγίας σε ελληνικές και ευρωπαϊκές επιχειρήσεις. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στις προκλήσεις, στις πρακτικές δυσκολίες και στις πρώτες παρατηρήσεις που προκύπτουν από τη διαδικασία συμμόρφωσης.

Τέλος, στο **Κεφάλαιο 6** παρουσιάζονται τα συνολικά συμπεράσματα της εργασίας. Συνοψίζονται τα βασικά ευρήματα της ανάλυσης, αποτιμώνται τα πλεονεκτήματα και οι προκλήσεις που συνοδεύουν την εφαρμογή της CSRD, εξάγεται ειδικό συμπέρασμα για την ελληνική περίπτωση και διατυπώνονται προτάσεις για την αποτελεσματικότερη ενσωμάτωση του νέου πλαισίου από τις επιχειρήσεις.

ABSTRACT

This thesis examines the Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) and its implementation in Greece, at a time when sustainability, corporate accountability and transparency are becoming increasingly important for business activity and evaluation. The study aims to analyse the regulatory content of the CSRD, present its main requirements and tools, and assess its practical significance within the Greek business environment.

Chapter 1 presents the purpose and objectives of the thesis, as well as its overall structure. It serves as an introductory chapter, clarifying the subject of the study and the logic behind the organisation of the following chapters.

Chapter 2 develops the theoretical framework and literature review. It explores the concept of corporate sustainability, its relationship with business models and strategy, and the broader legislative background of the CSRD. In this way, it establishes the conceptual and regulatory foundations of the thesis.

Chapter 3 focuses on the main elements and requirements of the CSRD. In particular, it examines double materiality, the European Sustainability Reporting Standards (ESRS), the main disclosure categories, and the sustainability statement under ESRS. This chapter constitutes the core of the analysis of the directive itself, as it sets out its structure, rationale and principal obligations for companies.

Chapter 4 examines the EU Taxonomy Regulation and its connection with the wider sustainability reporting framework. It presents the main taxonomy criteria, technical screening criteria, environmental objectives, key categories of activities, and other relevant standards such as the GRI Standards. It also includes a comparison with the previous Non-Financial Reporting Directive (NFRD), highlighting the major changes introduced by the CSRD in the field of non-financial and sustainability reporting.

Chapter 5 turns to the implementation of the CSRD in Greece. It analyses the current business landscape, presents case studies of Greek companies, and reviews the first available evidence from the implementation of the directive by Greek and European undertakings. Particular emphasis is placed on the practical challenges, compliance difficulties and early observations arising from the new reporting framework.

Finally, **Chapter 6** presents the overall conclusions of the thesis. It summarises the main findings, evaluates the advantages and challenges associated with the implementation of the CSRD, draws a specific conclusion regarding the Greek case, and formulates proposals for a more effective integration of the new reporting framework by businesses.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	4
ABSTRACT	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1:	9
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	9
1.1 Σκοπός και στόχοι της εργασίας	9
1.2 Δομή της Εργασίας	10
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2:	11
ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ	11
2.1 Ορισμός της Εταιρικής Βιωσιμότητας	11
Επιχειρηματικά μοντέλα και στρατηγική	17
2.2 Νομοθετικό πλαίσιο της CSRD	21
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3:	23
ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΟΔΗΓΙΑ ΑΝΑΦΟΡΑΣ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑΣ (CSRD)	23
3.1 Εισαγωγή στην CSRD:	23
3.3. Κύρια Στοιχεία και Απαιτήσεις της CSRD:	27
3.3.1 Διπλή ουσιαστικότητα (Double Materiality Assessment)	27
3.3.3. ESRS: Ευρωπαϊκά Πρότυπα Υποβολής Εκθέσεων Βιωσιμότητας (ESRS)	30
Cross-Cutting Standards (Διατομεακά Πρότυπα)	32
ESRS 1 – General Requirements (Γενικές Απαιτήσεις)	32
ESRS 2 – General Disclosures (Γενικές Γνωστοποιήσεις)	32
Environmental Standards (Περιβαλλοντικά Πρότυπα)	32
ESRS E1 – Climate Change (Κλιματική Αλλαγή)	32
ESRS E2 – Pollution (Ρύπανση)	33
ESRS E3 – Water and Marine Resources (Υδάτινοι και Θαλάσσιοι Πόροι)	33

ESRS E4 – Biodiversity and Ecosystems (Βιοποικιλότητα και Οικοσυστήματα)	33
ESRS E5 – Resource Use and Circular Economy (Πόροι και Κυκλική Οικονομία)	33
Social Standards (Κοινωνικά Πρότυπα)	33
ESRS S1 – Own Workforce (Εργαζόμενοι της Επιχείρησης)	33
ESRS S2 – Workers in the Value Chain (Εργαζόμενοι Αλυσίδας Αξίας)	33
ESRS S3 – Affected Communities (Επηρεαζόμενες Κοινότητες)	34
ESRS S4 – Consumers and End-users (Καταναλωτές και Τελικοί Χρήστες)	34
Governance Standards (Πρότυπα Διακυβέρνησης)	34
ESRS G1 – Business Conduct (Εταιρική Διακυβέρνηση & Επιχειρηματική Δεοντολογία)	34
3.3.4. Η Δήλωση Βιωσιμότητας κατά ESRS	35
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4:	36
Κανονισμός Ταξινόμιας (EU TAXONOMY):	36
Κριτήρια Ταξινόμιας της ΕΕ για τον Χαρακτηρισμό μιας Δραστηριότητας ως «Environmentally Sustainable»	40
4.1. Βασικά Κριτήρια Ταξινόμιας	40
4.2. Τεχνικά Κριτήρια Ελέγχου (Technical Screening Criteria – TSC)	41
4.3. Οι Έξι Περιβαλλοντικοί Στόχοι της Ταξινόμιας	41
4.4. Είδη Οικονομικών Δραστηριοτήτων που Μπορούν να Είναι “Sustainable”	41
4.5. Κατηγορίες Δραστηριοτήτων Βάσει «Substantial Contribution»	42
4.5.1. Enabling Activities – Δραστηριότητες Υποστήριξης	42
4.5.2. Transitional Activities – Μεταβατικές Δραστηριότητες	42
4.5.3. Own Performance Activities – Δραστηριότητες Άμεσης Συμβολής	42

Τι είναι το CAPEXPlan;	43
4.6 Άλλα πρότυπα	45
4.6.1 GRI Standards:	45
Σύγκριση με την Προηγούμενη Οδηγία (NFRD)	47
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5.	50
ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ CSRD ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	50
5.2 Παρούσα Κατάσταση και Ανάλυση του Επιχειρηματικού Τοπίου	51
5.3 Μελέτες Περίπτωσης Ελληνικών Επιχειρήσεων	51
Υποκεφάλαιο – Πρώτη Εφαρμογή της Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) από Ελληνικές και Ευρωπαϊκές Επιχειρήσεις	51
5.3.1 Στοιχεία για τις πρώτες αναφορές	51
5.3.2. Σημασία των πρώτων στοιχείων	52
5.3.3. Προκλήσεις και παρατηρήσεις	52
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6.	53
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	53
Πλεονεκτήματα και Προκλήσεις της Εφαρμογής της CSRD	53
6.1 Συμπέρασμα για την Ελλάδα	54
6.2 Προτάσεις	56
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	58

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1:

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το CSRD είναι μια οδηγία που θεσπίστηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) στις 5 Ιανουαρίου 2023. Υποχρεώνει τις επιχειρήσεις της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένων των θυγατρικών εταιρειών τρίτων χωρών που πληρούν τις προϋποθέσεις της ΕΕ, να υποβάλλουν εκθέσεις σχετικά με τις περιβαλλοντικές και κοινωνικές και διακυβέρνησης (ESG) επιπτώσεις των επιχειρηματικών τους δραστηριοτήτων. Επιπλέον, πρέπει να γνωστοποιούν τον επιχειρηματικό αντίκτυπο των περιβαλλοντικών, κοινωνικών και διακυβέρνησης (ESG) προσπαθειών και πρωτοβουλιών τους. Πρωταρχικός στόχος του CSRD είναι η ενίσχυση της διαφάνειας προκειμένου να διευκολυνθεί μια πιο ολοκληρωμένη αξιολόγηση των επιδόσεων των εταιρειών στον τομέα της βιωσιμότητας, καθώς και των συναφών επιχειρηματικών επιπτώσεων και κινδύνων, από τους επενδυτές, τους αναλυτές, τους καταναλωτές και άλλα ενδιαφερόμενα μέρη (Du, et al., 2010).

1.1 Σκοπός και στόχοι της εργασίας

Η παρούσα διπλωματική εργασία έχει ως σκοπό να εξετάσει την Οδηγία για την Εταιρική Αναφορά Βιωσιμότητας (Corporate Sustainability Reporting Directive – CSRD) και να αναλύσει τη σημασία της για την εταιρική διαφάνεια, τη λογοδοσία και τη θεσμική ενσωμάτωση ζητημάτων βιωσιμότητας στο ευρωπαϊκό και ελληνικό επιχειρηματικό περιβάλλον. Ειδικότερα, η εργασία εστιάζει στον τρόπο με τον οποίο η CSRD αναδιαμορφώνει το πλαίσιο εταιρικής αναφοράς, εισάγοντας πιο συστηματικές και συγκρίσιμες γνωστοποιήσεις ως προς τα περιβαλλοντικά, κοινωνικά και ζητήματα διακυβέρνησης.

Η ανάλυση δεν περιορίζεται στο κανονιστικό περιεχόμενο της Οδηγίας, αλλά επεκτείνεται και στις πρακτικές συνέπειες της εφαρμογής της, ιδίως στο ελληνικό πλαίσιο. Υπό αυτή την έννοια, η εργασία επιδιώκει να φωτίσει τόσο τη δομή και τη λογική του νέου ευρωπαϊκού πλαισίου βιώσιμης αναφοράς όσο και τις προκλήσεις που ανακύπτουν κατά τη μετάβασή του στην επιχειρηματική πράξη.

Ειδικότερα, οι βασικοί στόχοι της εργασίας είναι οι ακόλουθοι:

- να αποσαφηνιστεί το θεωρητικό και κανονιστικό υπόβαθρο της εταιρικής βιωσιμότητας και της εξέλιξης της βιώσιμης αναφοράς στην Ευρωπαϊκή Ένωση,

- να αναλυθούν οι βασικές απαιτήσεις της CSRD, με έμφαση στη διπλή ουσιαστικότητα, στα Ευρωπαϊκά Πρότυπα Υποβολής Εκθέσεων Βιωσιμότητας (ESRS) και στη δήλωση βιωσιμότητας,
- να εξεταστεί η σχέση της CSRD με τον Κανονισμό Ταξινόμιας της Ευρωπαϊκής Ένωσης και με άλλα συναφή πρότυπα και πλαίσια βιώσιμης πληροφόρησης,
- να αποτιμηθούν οι ουσιώδεις διαφοροποιήσεις της CSRD σε σχέση με την προηγούμενη Οδηγία Μη Χρηματοοικονομικής Αναφοράς (NFRD),
- να διερευνηθεί η εφαρμογή της CSRD στην Ελλάδα, τόσο στο επίπεδο του ρυθμιστικού πλαισίου όσο και στο επίπεδο της επιχειρηματικής προσαρμογής,
- να αναδειχθούν οι κυριότερες προκλήσεις, δυσκολίες και ευκαιρίες που δημιουργεί η εφαρμογή της Οδηγίας για τις ελληνικές επιχειρήσεις.

Συνολικά, η εργασία επιδιώκει να συμβάλει στην κατανόηση της CSRD όχι μόνο ως κανονιστικής υποχρέωσης, αλλά και ως μηχανισμού μετασχηματισμού του τρόπου με τον οποίο οι επιχειρήσεις οργανώνουν, αξιολογούν και γνωστοποιούν τη βιωσιμότητά τους.

1.2 Δομή της Εργασίας

Η διπλωματική εργασία οργανώνεται σε έξι κεφάλαια, τα οποία ακολουθούν κλιμακωτή λογική πορεία: από το γενικό θεωρητικό και κανονιστικό πλαίσιο, στην ανάλυση της ίδιας της Οδηγίας, και από εκεί στην εξέταση της εφαρμογής της στην ελληνική πραγματικότητα.

Στο **Κεφάλαιο 1** παρουσιάζονται ο σκοπός, οι στόχοι και η διάρθρωση της εργασίας, ώστε να αποσαφηνιστεί το αντικείμενο της μελέτης και η εσωτερική λογική της ανάπτυξής της.

Το **Κεφάλαιο 2** διαμορφώνει το θεωρητικό πλαίσιο και την επισκόπηση της βιβλιογραφίας. Εξετάζεται η έννοια της εταιρικής βιωσιμότητας, η σύνδεσή της με τα επιχειρηματικά μοντέλα και τη στρατηγική, καθώς και το βασικό νομοθετικό πλαίσιο της CSRD σε ενωσιακό και εθνικό επίπεδο.

Στο **Κεφάλαιο 3** αναλύεται η ίδια η Οδηγία CSRD, με έμφαση στα κύρια στοιχεία και στις απαιτήσεις της. Ειδικότερα, εξετάζονται η διπλή ουσιαστικότητα, τα Ευρωπαϊκά Πρότυπα Υποβολής Εκθέσεων Βιωσιμότητας (ESRS), οι σχετικές γνωστοποιήσεις και η δομή της δήλωσης βιωσιμότητας. Το κεφάλαιο αυτό αποτυπώνει τον βασικό κανονιστικό μηχανισμό μέσω του οποίου η βιώσιμη αναφορά καθίσταται πιο συστηματική και συγκρίσιμη.

Το **Κεφάλαιο 4** εστιάζει στον Κανονισμό Ταξινόμιας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (EUTaxonomy) και στα συναφή πρότυπα που συμπληρώνουν το ευρύτερο πλαίσιο βιώσιμης πληροφόρησης. Παρουσιάζονται τα βασικά κριτήρια ταξινόμησης, οι περιβαλλοντικοί στόχοι, οι κατηγορίες δραστηριοτήτων και η λειτουργική διασύνδεσή τους με τις απαιτήσεις βιώσιμης αναφοράς. Παράλληλα, εξετάζονται άλλα πρότυπα, όπως τα GRISTandards, και επιχειρείται σύγκριση με την προηγούμενη Οδηγία NFRD.

Το **Κεφάλαιο 5** μεταφέρει την ανάλυση στην ελληνική πραγματικότητα. Εξετάζεται η εφαρμογή της CSRD στην Ελλάδα, η παρούσα κατάσταση του επιχειρηματικού τοπίου, οι πρώτες ενδείξεις συμμόρφωσης, καθώς και μελέτες περίπτωσης ελληνικών επιχειρήσεων.

Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στις πρώτες πρακτικές εμπειρίες εφαρμογής και στις δυσκολίες που αναδύονται κατά τη διαδικασία προσαρμογής.

Τέλος, στο **Κεφάλαιο 6** παρουσιάζονται τα συνολικά συμπεράσματα της εργασίας. Συνοψίζονται τα βασικά ευρήματα της ανάλυσης, αποτιμώνται οι κύριες προκλήσεις και τα πλεονεκτήματα της εφαρμογής της CSRD, διατυπώνεται ειδικό συμπέρασμα για την ελληνική περίπτωση και προτείνονται κατευθύνσεις για αποτελεσματικότερη ενσωμάτωση του νέου πλαισίου από τις επιχειρήσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2:

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

2.1 Ορισμός της Εταιρικής Βιωσιμότητας

Η εταιρική βιωσιμότητα αναφέρεται στη στρατηγική ικανότητα μιας επιχείρησης να δημιουργεί μακροπρόθεσμη αξία, λαμβάνοντας ισόρροπα υπόψη τις οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές της επιπτώσεις. Δεν περιορίζεται απλώς στην τήρηση κανονιστικών υποχρεώσεων, αλλά προϋποθέτει την ενσωμάτωση αρχών υπεύθυνης λειτουργίας σε ολόκληρο το επιχειρηματικό μοντέλο, από τη διοίκηση και τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων έως την παραγωγή προϊόντων και τη διαχείριση πόρων. Η βιωσιμότητα επιδιώκει την ευθυγράμμιση της επιχειρηματικής ανάπτυξης με την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, την προαγωγή της κοινωνικής ευημερίας και τη διαφάνεια απέναντι σε όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη.

Στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ιδίως της CSRD, η εταιρική βιωσιμότητα λαμβάνει έναν πιο δομημένο, μετρήσιμο και υποχρεωτικό χαρακτήρα, καθώς οι επιχειρήσεις καλούνται να αναγνωρίζουν και να γνωστοποιούν τους ουσιαστικούς κινδύνους, επιπτώσεις και ευκαιρίες που συνδέονται με περιβαλλοντικούς, κοινωνικούς και θέματα διακυβέρνησης (ESG). Η προσέγγιση αυτή ενισχύει τη λογοδοσία και την αξιοπιστία των εταιρικών πρακτικών, ενώ στην ελληνική πραγματικότητα αποτελεί κρίσιμο εργαλείο για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, την προσαρμογή στις ευρωπαϊκές απαιτήσεις και τη μετάβαση σε ένα επιχειρηματικό μοντέλο που στηρίζεται στη βιώσιμη ανάπτυξη.

Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία, η ΕΕ στοχεύει στη μετατροπή της σε μια σύγχρονη, αποδοτική από πλευράς πόρων και ανταγωνιστική οικονομία.

Οι 3 στόχοι της είναι:

1. Καμία καθαρή εκπομπή αερίων θερμοκηπίου έως το 2050
2. Η οικονομική ανάπτυξη να αποσυνδεθεί από τη χρήση πόρων
3. Κανένας άνθρωπος και κανένα μέρος δεν μένει πίσω

Εάν οι επιχειρήσεις πραγματοποιούσαν καλύτερες αναφορές βιωσιμότητας, οι τελικοί ωφελούμενοι θα ήταν μεμονωμένοι πολίτες και αποταμιευτές, συμπεριλαμβανομένων των συνδικαλιστικών οργανώσεων και των εκπροσώπων των εργαζομένων που θα ήταν επαρκώς ενημερωμένοι και επομένως θα μπορούσαν να συμμετάσχουν καλύτερα στον κοινωνικό διάλογο. Οι αποταμιευτές που θέλουν να επενδύσουν βιώσιμα θα έχουν την ευκαιρία να το κάνουν, ενώ όλοι οι πολίτες θα επωφεληθούν από ένα σταθερό, βιώσιμο και χωρίς αποκλεισμούς οικονομικό σύστημα. Για να πραγματοποιηθούν αυτά τα οφέλη, οι πληροφορίες βιωσιμότητας που

αποκαλύπτονται στις ετήσιες εκθέσεις των επιχειρήσεων πρέπει πρώτα να φτάσουν σε δύο κύριες ομάδες χρηστών:

1. επενδυτές, συμπεριλαμβανομένων των διαχειριστών περιουσιακών στοιχείων
2. φορείς της κοινωνίας των πολιτών, συμπεριλαμβανομένων των μη κυβερνητικών οργανώσεων και των κοινωνικών εταίρων

Ιστορική Αναδρομή σχετικά με την βιωσιμότητα

Στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας, τις τελευταίες δεκαετίες εισέρχονται νέοι όροι στο καθημερινό λεξιλόγιο των επιχειρήσεων, μία εξ αυτών είναι η εταιρική Βιωσιμότητα {CS (Corporate Sustainability)}. Το CS εξελίχθηκε τη δεκαετία του 1990 σε αυτό που τότε έγινε γνωστό ως το κίνημα της εταιρικής βιωσιμότητας. Αυτό προέκυψε καθώς οι διοικήσεις κάποιων οργανισμών/εταιρειών ήθελαν να επικεντρωθούν στη μείωση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων της εταιρείας τους πέρα από αυτές που απαιτούνταν από το νόμο. Είναι ευρέως αποδεκτό ότι η Εταιρική Βιωσιμότητα χρησιμοποιήθηκε συχνά από τις διοικήσεις των οργανισμών/εταιρειών ως εργαλείο μάρκετινγκ για την υπερεκτίμηση ή με άλλο τρόπο την παραποίηση των προσπαθειών και των περιβαλλοντικών επιπτώσεων - μια πρακτική που αργότερα θα γίνει γνωστή ως greenwashing.

Λίγο αργότερα στις αρχές της δεκαετίας του 2000, το κίνημα της Εταιρικής Βιωσιμότητας άρχισε να ενσωματώνει ιδέες και αρχές σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο οι οργανισμοί/εταιρείες πρέπει να ανταποκρίνονται σε κοινωνικά ζητήματα - αυτό θα γινόταν γνωστό ως Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη {CSR (Corporate Social Responsibility)}. Η εταιρική φιλανθρωπία ήταν βασικό συστατικό της ΕΚΕ, αν και ορισμένοι επικριτές υποστηρίζουν ότι τα φορολογικά κίνητρα έκαναν τις δωρεές σε μετρητά τόσο ελκυστικές όσο και ο τελικός οικονομικός αντίκτυπός τους στους αποδέκτες. Ο εθελοντισμός των εργαζομένων ήταν ένα άλλο χαρακτηριστικό της ΕΚΕ.

Τέλος, στα τέλη της δεκαετίας του 2010 και στη δεκαετία του 2020, το ESG {ESG (Environmental, Social and Governance)} άρχισε να αναδύεται ως ένα πολύ πιο προληπτικό (αντί για αντιδραστικό) κίνημα. Το ESG έχει πλέον εξελιχθεί σε ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο που περιλαμβάνει βασικά στοιχεία γύρω από τον περιβαλλοντικό και κοινωνικό αντίκτυπο, καθώς και τον τρόπο τροποποίησης των δομών διακυβέρνησης για τη μεγιστοποίηση της ευημερίας των ενδιαφερομένων.

Σύμφωνα με τον Οργανισμό Βιομηχανικής Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών (UNIDO) η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη (ΕΚΕ) είναι μια έννοια διαχείρισης σύμφωνα με την οποία οι εταιρείες ενσωματώνουν κοινωνικές και περιβαλλοντικές ανησυχίες στις επιχειρηματικές τους λειτουργίες και τις αλληλεπιδράσεις με τους ενδιαφερόμενους φορείς τους. Η ΕΚΕ νοείται γενικά ως ο τρόπος μέσω του οποίου

μια εταιρεία επιτυγχάνει μια ισορροπία οικονομικών, περιβαλλοντικών και κοινωνικών επιταγών («Triple-Bottom-Line- Approach»), ενώ ταυτόχρονα ανταποκρίνεται στις προσδοκίες των μετόχων και των ενδιαφερομένων μερών (stakeholders). Υπό αυτή την έννοια, είναι σημαντικό να γίνει διάκριση μεταξύ της ΕΚΕ, η οποία μπορεί να είναι μια ιδέα στρατηγικής διαχείρισης επιχειρήσεων και των χορηγιών ή της φιλανθρωπίας. Παρόλο που το τελευταίο μπορεί επίσης να συμβάλει πολύτιμα στη μείωση της φτώχειας, θα ενισχύσει άμεσα τη φήμη ενός οργανισμού/εταιρείας και θα ενισχύσει το εμπορικό σήμα της, αν και η έννοια της ΕΚΕ ξεπερνά σαφώς αυτό το σκοπό.

Η προώθηση της υιοθέτησης της ΕΚΕ από τις ΜικροΜεσαίες Επιχειρήσεις (ΜΜΕ) απαιτεί προσεγγίσεις που ταιριάζουν στις αντίστοιχες ανάγκες και ικανότητες αυτών των επιχειρήσεων και δεν επηρεάζουν αρνητικά την οικονομική τους βιωσιμότητα. Η UNIDO στήριξε το πρόγραμμά της για την ΕΚΕ στην Προσέγγιση Τριπλής Κατώτατης Γραμμής (TBL), η οποία έχει αποδειχθεί επιτυχημένο εργαλείο για τις ΜΜΕ στις αναπτυσσόμενες χώρες για να τις βοηθήσει στην εκπλήρωση κοινωνικών και περιβαλλοντικών προτύπων χωρίς να διακυβεύεται η ανταγωνιστικότητά τους. Η προσέγγιση TBL χρησιμοποιείται ως πλαίσιο για τη μέτρηση και την αναφορά της εταιρικής απόδοσης έναντι της οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής απόδοσης. Είναι μια προσπάθεια ευθυγράμμισης των ιδιωτικών επιχειρήσεων με τον στόχο της βιώσιμης παγκόσμιας ανάπτυξης παρέχοντάς τους ένα πιο ολοκληρωμένο σύνολο στόχων εργασίας από το μόνο κέρδος. Η προοπτική είναι ότι για να είναι ένας οργανισμός βιώσιμος, πρέπει να είναι οικονομικά ασφαλής, να ελαχιστοποιεί (ή να εξαλείφει ιδανικά) τις αρνητικές περιβαλλοντικές του επιπτώσεις και να ενεργεί σύμφωνα με τις κοινωνικές προσδοκίες.

Τα βασικά ζητήματα που πραγματεύονται σε διαδικασίες ΕΚΕ, είναι:

- περιβαλλοντική διαχείριση
- οικολογική απόδοση
- υπεύθυνη προμήθεια
- συμμετοχή των ενδιαφερομένων μερών
- εργασιακά πρότυπα και συνθήκες εργασίας
- σχέσεις εργαζομένων και κοινότητας
- κοινωνική ισότητα
- ισορροπία μεταξύ των φύλων
- ανθρώπινα δικαιώματα
- χρηστή διακυβέρνηση και
- μέτρα κατά της διαφθοράς

Μια σωστά εφαρμοσμένη ιδέα ΕΚΕ μπορεί να επιφέρει μια ποικιλία ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων, όπως:

- βελτιωμένη πρόσβαση σε κεφάλαια και αγορές
- αυξημένες πωλήσεις και κέρδη
- εξοικονόμηση λειτουργικού κόστους
- βελτιωμένη παραγωγικότητα και ποιότητα
- αποτελεσματική βάση ανθρώπινου δυναμικού
- βελτιωμένη εικόνα και φήμη μιας επιχείρησης
- βελτιωμένη πίστη του πελάτη
- καλύτερες διαδικασίες λήψης αποφάσεων και διαχείρισης κινδύνων

Η εταιρική κοινωνική ευθύνη μιας επιχείρησης αναπτύσσεται στον τρόπο με τον οποίο επιστρέφει στην κοινότητά της, επηρεάζει θετικά το περιβάλλον και ενεργεί για το μεγαλύτερο καλό —όχι απλώς ένα μεγαλύτερο κέρδος. Η ΕΚΕ σημαίνει ότι μια εταιρεία θα πρέπει να αυτορυθμίζει τις ενέργειές της και να είναι κοινωνικά υπόλογη στους πελάτες της, στα ενδιαφερόμενα μέρη και στον κόσμο γενικότερα.

Αυτό συνοψίζεται κυρίως στους τέσσερις τύπους εταιρικής κοινωνικής ευθύνης των επιχειρήσεων και πώς εφαρμόζονται στην πράξη.

Περιβαλλοντική Υπευθυνότητα

Για τις εταιρείες που είναι δεσμευμένες στην ΕΚΕ, είναι σημαντικό να εφαρμόζουν φιλικές προς το περιβάλλον πρακτικές. Οι εταιρείες μπορούν να συμβάλλουν σημαντικά στις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, τη ρύπανση, τα απόβλητα και την εξάντληση των φυσικών πόρων—αλλά με τη δέσμευση για περιβαλλοντική ευθύνη, μια επιχείρηση αναλαμβάνει τον αντίκτυπό της στο περιβάλλον.

Ανάλογα με το μέγεθος και τον κλάδο μιας επιχείρησης, η περιβαλλοντική ευθύνη μπορεί να λάβει πολλές διαφορετικές μορφές. Για ορισμένες εταιρείες, σημαίνει χρήση εναλλακτικών πηγών ενέργειας και βιώσιμων υλικών. Για άλλους, σημαίνει τη θέσπιση ενός προγράμματος ανακύκλωσης σε ολόκληρη την εταιρεία ή τη δωρεά και την εθελοντική προσφορά σε τοπικούς οργανισμούς που εστιάζουν στο περιβάλλον.

Ηθική Υπευθυνότητα

Το να είσαι ηθικά υπεύθυνος σημαίνει να διασφαλίζεις ότι μια επιχείρηση δεσμεύεται σε δίκαιες επιχειρηματικές πρακτικές σε όλους τους τομείς — συμπεριλαμβανομένης της ηθικής και με σεβασμό της μεταχείρισης όλων των εργαζομένων, των ενδιαφερομένων μερών και των πελατών.

Αυτός ο τύπος ΕΚΕ μπορεί επίσης να λάβει πολλές διαφορετικές μορφές. Μερικά κοινά παραδείγματα ηθικής ευθύνης περιλαμβάνουν τον καθορισμό υψηλότερου

κατώτατου μισθού, τη διασφάλιση ότι όλα τα υλικά προέρχονται από δεοντολογικές πηγές και η διασφάλιση ότι όλοι οι εργαζόμενοι λαμβάνουν ανταγωνιστικές αμοιβές και ολοκληρωμένα οφέλη, καθώς και ότι αντιμετωπίζονται με σεβασμό.

Φιλανθρωπική Υπευθυνότητα

Στον σημερινό κόσμο, είναι σχεδόν αναμενόμενο για τις επιχειρήσεις να ανταποδώσουν τις κοινότητες στις οποίες υπάρχουν και να δωρίσουν σε σκοπούς που ευθυγραμμίζονται με την εταιρική τους αποστολή. Όταν οι επιχειρήσεις το κάνουν αυτό, συνεχίζουν με τη φιλανθρωπική τους ευθύνη.

Αυτή η φιλανθρωπική ευθύνη μπορεί να είναι τόσο μικρής κλίμακας όσο η χορηγία σε έναν ετήσιο έρανο ενός τοπικού μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα ή τόσο μεγάλης κλίμακας όσο η δωρεά ενός ποσοστού των ετήσιων κερδών μιας επιχείρησης σε έναν εξέχοντα σκοπό.

Οικονομική Υπευθυνότητα

Όταν μια επιχείρηση ενεργεί έχοντας κατά νου την οικονομική ευθύνη, λαμβάνει οικονομικές αποφάσεις που δίνουν προτεραιότητα στο να κάνει καλό, όχι απλώς να κερδίζει περισσότερα χρήματα. Αυτό σημαίνει ότι αυτός ο τύπος ΕΚΕ είναι συνυφασμένος με τους άλλους τύπους παραπάνω.

Για παράδειγμα, αυτό θα μπορούσε να σημαίνει ότι μια επιχείρηση υπογράφει μια σύμβαση με έναν προμηθευτή που χρησιμοποιεί βιώσιμα υλικά—ακόμα και αν κοστίζει περισσότερο. Ένα άλλο παράδειγμα οικονομικής ευθύνης είναι όταν μια εταιρεία δεσμεύεται για ένα διαφανές μισθολογικό σύστημα που αποζημιώνει δίκαια όλους τους υπαλλήλους και αναπληρώνει τις προηγούμενες διαφορές αμοιβών μεταξύ φύλου και φυλής.

Η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης αποκτά ολοένα και μεγαλύτερη σημασία στον επιχειρηματικό κόσμο, ωθώντας τις εταιρείες να ενσωματώσουν τις διάφορες διαστάσεις της βιωσιμότητας στα επιχειρηματικά τους μοντέλα και στρατηγικές (Joyce & Paquin, 2016). Επιπλέον, οι εταιρικές εκθέσεις έχουν υποστεί αλλαγές ώστε να συμπεριλάβουν πληροφορίες που σχετίζονται με τη βιωσιμότητα στις εκθέσεις μιας εταιρείας, συγκεκριμένα στην περιγραφή του επιχειρηματικού μοντέλου και της στρατηγικής. Το επιχειρηματικό μοντέλο είναι ένα ισχυρό εργαλείο που μας επιτρέπει να εμβαθύνουμε στην υποκείμενη λογική πίσω από τη διαδικασία δημιουργίας αξίας ενός οργανισμού. Παρέχει μια ολοκληρωμένη εικόνα των αλληλένδετων παραγόντων που οδηγούν στη δημιουργία βιώσιμης αξίας. Η στρατηγική, από την άλλη πλευρά, μπορεί να θεωρηθεί ως η πρακτική εκτέλεση του επιχειρηματικού μοντέλου μιας εταιρείας (Casadesus-Masanell & Ricart, 2010). Οι πληροφορίες αυτές επιτρέπουν στους χρήστες, όπως τα στελέχη, οι εργαζόμενοι, οι επενδυτές και οι εταίροι, να αξιολογούν αποτελεσματικά τη διαδικασία δημιουργίας αξίας. Τους επιτρέπει να συγκρίνουν και να αξιολογούν την ικανότητα μιας εταιρείας να παράγει αξία

βραχυπρόθεσμα, μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα, καθώς και να αξιολογούν τις μακροπρόθεσμες επιδόσεις της με βάση κριτήρια βιωσιμότητας (Di Vaio, et al., 2023).

Κατά συνέπεια, η σχολαστική και επιστημονική παρουσίαση της και της στρατηγικής μπορεί να μεταδώσει αποτελεσματικά την αφοσίωση μιας εταιρείας στη βιωσιμότητα και να προσφέρει πολυάριθμα οφέλη, τόσο εντός όσο και εκτός του οργανισμού. Όταν η δημοσιοποίηση της βιώσιμης έκθεσης και της στρατηγικής γίνεται σωστά, μπορεί να ενισχύσει σημαντικά τη λήψη αποφάσεων σχετικά με το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα και τις ροές κεφαλαίων. Αυτό, με τη σειρά του, συμβάλλει στον αναπροσανατολισμό αυτών των ροών προς ένα πιο βιώσιμο επιχειρηματικό μοντέλο. Η υψηλής ποιότητας δημοσιοποίηση του επιχειρηματικού μοντέλου και της στρατηγικής χρησιμεύει ως ένα ισχυρό εργαλείο επικοινωνίας, απαραίτητο για την ελαχιστοποίηση των ανισορροπιών πληροφόρησης, την οικοδόμηση εμπιστοσύνης μεταξύ των ενδιαφερομένων μερών και την παροχή διορατικότητας σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο ένας οργανισμός παράγει μακροπρόθεσμη αξία (Di Tullio, et al., 2019). Ως αποτέλεσμα, οι σύγχρονοι οργανισμοί αντιμετωπίζουν το καθήκον να παράγουν κορυφαίες γνωστοποιήσεις επιχειρηματικού μοντέλου και στρατηγικής. Σε μια προσπάθεια να ελαχιστοποιηθούν οι αποκλίσεις στις αναφορές, το Διεθνές Συμβούλιο Ολοκληρωμένης Αναφοράς (IIRC) έχει περιγράψει τα θεμελιώδη συστατικά στοιχεία του περιεχομένου που σχετίζονται με τη γνωστοποίηση του επιχειρηματικού μοντέλου. Επιπλέον, η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) έχει εφαρμόσει την οδηγία 2014/95/ΕΕ για τη μη χρηματοοικονομική πληροφόρηση (NFRD), καθώς και την οδηγία για την υποβολή εκθέσεων εταιρικής βιωσιμότητας (CSRD) πιο πρόσφατα. Οι εν λόγω οδηγίες έχουν ως στόχο να βοηθήσουν τις εταιρείες να κοινοποιούν αποτελεσματικά πληροφορίες σχετικά με το επιχειρηματικό τους μοντέλο και τη στρατηγική τους, ειδικά σε σχέση με τη βιωσιμότητα. Στόχος είναι να παρέχονται πληροφορίες που σχετίζονται με τη βιωσιμότητα, οι οποίες είναι σαφείς, αξιόπιστες, σχετικές, συγκρίσιμες και αντιπροσωπεύουν με ακρίβεια τη δέσμευση της εταιρείας για τη βιωσιμότητα.

Σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές του CSRD, οι οργανισμοί πρέπει να περιλαμβάνουν λεπτομέρειες σχετικά με την ανθεκτικότητα του επιχειρηματικού τους μοντέλου και την προσέγγισή τους για τη διαχείριση των κινδύνων βιωσιμότητας. Θα πρέπει επίσης να υπογραμμίζουν τις ευκαιρίες που προκύπτουν από τα θέματα βιωσιμότητας και να περιγράφουν τα σχέδιά τους για την ευθυγράμμιση του επιχειρηματικού τους μοντέλου και της στρατηγικής τους με τη μετάβαση σε μια βιώσιμη οικονομία. Επιπλέον, οι οργανισμοί θα πρέπει να παρέχουν μια περιγραφή σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο λαμβάνουν υπόψη τα συμφέροντα των ενδιαφερόμενων μερών τους στις γνωστοποιήσεις τους. Ο στόχος είναι να προσφέρονται το είδος και το διαμέτρημα των δεδομένων που απαιτούν οι επενδυτές και τα άλλα ενδιαφερόμενα μέρη κατά την αξιολόγηση της στάσης μιας εταιρείας όσον αφορά τη βιωσιμότητα. Ως εκ τούτου, είναι ζωτικής σημασίας για τις εταιρείες που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής να εξοικειωθούν με την πρόσφατη οδηγία και

να αξιολογήσουν τον αντίκτυπό της στη νομιμότητα, τη δημοσιοποίηση και τις πρακτικές/λειτουργικές πτυχές τους (Bossut, et al., 2021).

Παρ' όλα αυτά, αξίζει να σημειωθεί ότι οι πρόσφατες ανασκοπήσεις της βιβλιογραφίας για τη βιωσιμότητα έχουν δείξει ένα σημαντικό και αυξανόμενο ενδιαφέρον για το θέμα αυτό και της δημοσιοποίησης της στρατηγικής. Ωστόσο, αναγνωρίζεται επίσης ότι υπάρχουν πολυάριθμες ανεπίλυτες παρανοήσεις, διλήμματα, αμφιβολίες και ασυνέπειες που χρήζουν περαιτέρω εξέτασης (Di Tullio, et al., 2019). Αναμφίβολα, ο τρόπος με τον οποίο μεταδίδεται το επιχειρηματικό μοντέλο και η στρατηγική μιας εταιρείας αποτελεί ένα σύνθετο και ενδιαφέρον θέμα προς διερεύνηση. Υπάρχουν διάφοροι παράγοντες που συμβάλλουν στον προκλητικό χαρακτήρα του, συμπεριλαμβανομένης της σχετικά πρόσφατης εμφάνισής του, της απουσίας συναίνεσης όσον αφορά τα συστατικά του στοιχεία και των μοναδικών ιδιοτήτων του ως το πιο επιδραστικό μέσο επικοινωνίας πληροφοριών σχετικά με το επιχειρηματικό μοντέλο και τη στρατηγική (EFRAG 2021). Η παρουσία αυτών των ασυνεπειών εμποδίζει τους δημιουργούς να κατανοήσουν πλήρως και να μεταδώσουν αποτελεσματικά τις πληροφορίες επιχειρηματικού μοντέλου και στρατηγικής με την απαραίτητη ισορροπία ευελιξίας και πειθαρχίας (Athanasakou, et al., 2023).

Επιχειρηματικά μοντέλα και στρατηγική

Η έννοια της βιωσιμότητας έγινε όλο και πιο δημοφιλής κατά τη δεκαετία του 1990, όταν οι τεχνολογίες της πληροφορίας και της επικοινωνίας ενσωματώθηκαν στον επιχειρηματικό κόσμο και οι επιχειρηματικές δραστηριότητες και οι αγορές παγκοσμιοποιήθηκαν όλο και περισσότερο. Αρχικά, ο σκοπός αυτής της επικοινωνίας ήταν να μεταφέρει πληροφορίες στους επενδυτές και σε άλλα ενδιαφερόμενα μέρη με συνοπτικό και απλό τρόπο, εξηγώντας πώς ένας οργανισμός παράγει και επωφελείται από τη δημιουργία αξίας (Osterwalder and Pigneur 2010).

Αξίζει να σημειωθεί ότι, ενώ ο όρος Βιωσιμότητα συνδέεται συνήθως με την επιχειρηματική στρατηγική, οι δύο αυτές έννοιες, αν και σχετίζονται, έχουν διαφορετικές έννοιες. Η πλατφόρμα διαχείρισης επιχειρήσεων προσφέρει ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο για τη μέτρηση, την παρατήρηση και την ανάλυση των επιδόσεων της επιχείρησης. Ενισχύει σημαντικά τις διαδικασίες σχεδιασμού, διαχείρισης αλλαγών και υλοποίησης της στρατηγικής της εταιρείας. Τα επιχειρηματικά μοντέλα επιτρέπουν στις εταιρείες να ανταποκρίνονται ταχύτερα στις μεταβολές του επιχειρηματικού τοπίου, ενισχύουν την ενσωμάτωση της στρατηγικής, της επιχειρηματικής δομής και της τεχνολογίας και διευκολύνουν την προώθηση της καινοτομίας. Όταν κατανοηθεί σωστά, το επιχειρηματικό μοντέλο ενός οργανισμού μπορεί να παράσχει πολύτιμες πληροφορίες στη διοικητική ομάδα σχετικά με τη σχέση μεταξύ στρατηγικών και δράσεων υψηλού επιπέδου. Η κατανόηση αυτή διευκολύνει την καινοτομία, αποκαλύπτοντας προηγουμένως απαρατήρητες

ευκαιρίες για τη δημιουργία αξίας και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της επιχείρησης (Athanasakouetal., 2018).

Ενώ η αρχική πρόθεση πίσω από το Βιώσιμο μοντέλο ήταν να δημιουργηθεί μια αφήγηση που παρουσιάζει τον τρόπο με τον οποίο τα προϊόντα ή οι υπηρεσίες μιας εταιρείας δημιουργούν αξία για τους πελάτες, έχει αυξηθεί το ενδιαφέρον για την έννοια του Βιώσιμου Επιχειρηματικού Μοντέλου .

Κατά τη συζήτηση της ιδέας της βιώσιμης πρότασης αξίας, αυτή γίνεται συνήθως αντιληπτή ως η δέσμευση που αναλαμβάνει ένας οργανισμός να παρέχει οικονομικά, περιβαλλοντικά και κοινωνικά οφέλη στους πελάτες του, στο περιβάλλον και στις κοινωνίες. Η δέσμευση αυτή λαμβάνει υπόψη τόσο τα βραχυπρόθεσμα κέρδη όσο και τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα, όπως τονίζεται από τους Massa και συν. (2016).

Τα επιχειρηματικά μοντέλα ως στοιχεία της βιωσιμότητας

Η αποτελεσματική επικοινωνία είναι ζωτικής σημασίας για την ενσωμάτωση της βιωσιμότητας στις λειτουργίες μιας εταιρείας. Ως εκ τούτου, είναι ζωτικής σημασίας για τις εταιρείες που είναι αφοσιωμένες στη βιωσιμότητα να καθορίσουν ακριβείς στόχους και να τους μεταφέρουν αποτελεσματικά σε ένα ευρύ φάσμα ενδιαφερόμενων μερών, συμπεριλαμβανομένων των αναλυτών, των επενδυτών, των εταίρων, της κοινωνίας και των σημερινών ή μελλοντικών εργαζομένων (Oliveiraetal., 2010).

Η υποβολή εκθέσεων για τη βιωσιμότητα αναγνωρίζεται ευρέως ως κρίσιμο στοιχείο της αποτελεσματικής διαχείρισης των επιδόσεων βιωσιμότητας. Σκοπός μιας έκθεσης αιεφορίας είναι να παρέχει ολοκληρωμένη πληροφόρηση στα ενδιαφερόμενα μέρη σχετικά με τις προσπάθειες του οργανισμού για αιεφόρο ανάπτυξη. Σύμφωνα με τους Lozano και συν. (2016, σ. 169), η υποβολή εκθέσεων βιωσιμότητας είναι μια εθελοντική πρακτική που εξυπηρετεί δύο κύριους σκοπούς. Πρώτον, επιτρέπει στους οργανισμούς να αξιολογούν το τρέχον επίπεδο προόδου τους προς την κατεύθυνση της βιωσιμότητας. Δεύτερον, τους επιτρέπει να επικοινωνούν αποτελεσματικά τις προσπάθειες και τις προόδους τους στις οικονομικές, περιβαλλοντικές και κοινωνικές πτυχές στους ενδιαφερόμενους φορείς τους. Αυτό υποδηλώνει ότι μια εταιρεία είναι αφοσιωμένη στην προώθηση της διαφάνειας και στην ενεργό συμμετοχή των ενδιαφερόμενων μερών στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Η διαφάνεια επιτρέπει στους οργανισμούς να απευθύνονται σε ένα ευρύτερο φάσμα επενδυτών και πελατών, να βελτιστοποιούν τη λειτουργική αποδοτικότητα, να ενισχύουν την τοποθέτηση του εμπορικού σήματος και να εδραιώνουν ηγετική θέση στον κλάδο (Lozanoetal., 2016). Ωστόσο, πρόσφατες έρευνες έδειξαν ότι οι πληροφορίες που παρουσιάζονται σε αυτές τις εκθέσεις θεωρούνται "μη βιώσιμες" και απαιτούν απλοποίηση και βελτίωση (Boiraletal., 2017).

Είναι προφανές ότι η επικοινωνία της στρατηγικής διαδραματίζει κρίσιμο ρόλο στην αξιολόγηση της δέσμευσης μιας εταιρείας για τη βιωσιμότητα. Τόσο το NFRD όσο και το CSRD υπογραμμίζουν τη σημασία της χρήσης του Βιώσιμου μοντέλου ως εργαλείου επικοινωνίας για την ενίσχυση των προσπάθειών γνωστοποίησης μιας εταιρείας. Όσον αφορά την CSRD, από τον Ιανουάριο του 2024, οι εταιρείες που εμπίπτουν στην υποχρέωση μη χρηματοοικονομικής πληροφόρησης του NFRD θα πρέπει να συμμορφωθούν. Η απαίτηση αυτή θα αυξηθεί σταδιακά για διάφορους οργανισμούς μέχρι το 2028. Η νέα οδηγία διευρύνει το πεδίο εφαρμογής της NFRD και αποσκοπεί στη βελτίωση της διαφάνειας των εταιρικών εξελίξεων στον τομέα της βιωσιμότητας. Στόχος είναι να συμβάλει ουσιαστικά στην εναρμόνιση της υποβολής εκθέσεων για τη βιωσιμότητα στην ΕΕ. Αυτό συνεπάγεται την εξέταση σημαντικών κανονισμών όπως ο κανονισμός της ΕΕ για τη φορολογική ταξινόμηση και ο κανονισμός για τη δημοσιοποίηση στοιχείων βιώσιμης χρηματοδότησης (SFDR), καθώς και καθιερωμένων διεθνών πλαισίων όπως το TCFD, το SASB και το GRI. Σύμφωνα με την CSRD, προτείνεται ότι οι εταιρείες θα πρέπει να ενσωματώνουν υποχρεωτικές γνωστοποιήσεις στην έκθεση διαχείρισης. Οι εν λόγω γνωστοποιήσεις θα πρέπει να καλύπτουν τρεις κύριους τομείς αναφοράς: επιχειρηματικό μοντέλο και στρατηγική (συμπεριλαμβανομένων των κινδύνων, των ευκαιριών και των εξαρτήσεων που σχετίζονται με θέματα βιωσιμότητας), εφαρμογή (όπως πολιτικές που αφορούν παράγοντες και στόχους βιωσιμότητας) και επιδόσεις (συμπεριλαμβανομένων σχετικών δεικτών για τη μέτρηση της προόδου προς την επίτευξη των στόχων) (Glavelietal., 2023).

Επιπλέον, οι γνωστοποιήσεις βιωσιμότητας και στρατηγικής μπορούν να παράσχουν πολύτιμες πληροφορίες για την υποκείμενη λογική της διαδικασίας δημιουργίας αξίας. Μπορούν να αποκαλύψουν κατά πόσον μια εταιρεία λαμβάνει εγκαίρως υπόψη τα συμφέροντα των ενδιαφερόμενων μερών (Binietal., 2018).

Λαμβάνοντας υπόψη τα σημεία που συζητήθηκαν προηγουμένως, διάφοροι λογιστικοί οργανισμοί (ICAEW, EFRAG, IIRC) έχουν μελετήσει τα πιθανά οφέλη από την υιοθέτηση μιας προσέγγισης του επιχειρηματικού μοντέλου στην εταιρική γνωστοποίηση. Η προσέγγιση αυτή θα μπορούσε να βελτιώσει τη σημασία και την κατανόηση των πληροφοριών που παρέχονται στις εταιρικές καταστάσεις (Haslametal., 2015). Είναι ενδιαφέρον να σημειωθεί ότι το IRFramework θεωρεί το επιχειρηματικό μοντέλο ως κρίσιμο συστατικό στοιχείο για την ανάπτυξη μιας έκθεσης (IIRC 2013). Επιπλέον, η EFRAG (2021) υπογραμμίζει τη σημασία που έχει για τις εταιρείες να προβληματιστούν σχετικά με τους τρόπους βελτίωσης των εκθέσεων τους σχετικά με το επιχειρηματικό μοντέλο, τους κινδύνους και τις ευκαιρίες, ακόμη και πριν τεθεί σε ισχύ το CSRD και καθιερωθούν τα αντίστοιχα πρότυπα αναφοράς της ΕΕ (σ. 6). (Πηγή: EFRAG, 2021)

Κατά την αξιολόγηση σύνθετων μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών, όπως τα στοιχεία βιωσιμότητας, είναι σημαντικό να εξετάζεται η γνωστοποίηση του επιχειρηματικού μοντέλου και της στρατηγικής. Αυτές οι γνωστοποιήσεις μπορούν να

παράσχουν πολύτιμο πλαίσιο και να βοηθήσουν στην κατανόηση των συγκεκριμένων πληροφοριών. Σύμφωνα με τους Mouritsen και Larsen (2005), η βαθιά κατανόηση του επιχειρηματικού μοντέλου ενός οργανισμού επιτρέπει στους χρήστες να εκτιμήσουν τη σημασία συγκεκριμένων πληροφοριών και μετρήσεων, τις οποίες μπορεί να μην ήταν σε θέση να συνδέσουν με τη διαδικασία δημιουργίας αξίας από μόνοι τους. Επιπλέον, ο Holland (2005) ισχυρίζεται ότι ένα Βιώσιμο μοντέλο χρησιμεύει ως εταιρικός μηχανισμός που παρέχει στους εξωτερικούς χρήστες ένα πειστικό πλαίσιο για την ερμηνεία ποσοτικών ή σχετικών δεικτών (σελ. 97). Επιπλέον, οι Nielsen και Bukh (2013) τονίζουν ότι οι γνωστοποιήσεις βιωσιμότητας παρέχουν μια αφήγηση που βοηθά τους εξωτερικούς χρήστες να δημιουργήσουν μια ολοκληρωμένη κατανόηση των διασυνδεδεμένων πτυχών που συμβάλλουν στη δημιουργία αξίας. Επιπλέον, οι γνωστοποιήσεις στρατηγικής μπορεί να περιλαμβάνουν πληροφορίες που αφορούν στρατηγικά σχέδια και σημαντικά ορόσημα της εταιρείας. Αυτό επιτρέπει στους επενδυτές να κατανοήσουν καλύτερα τον τρόπο με τον οποίο οι λειτουργίες της εταιρείας ευθυγραμμίζονται με τα οικονομικά της αποτελέσματα και να κάνουν ακριβέστερες προβλέψεις σχετικά με τις επιδόσεις της εταιρείας ως απάντηση σε μελλοντικούς κλυδωνισμούς ή γεγονότα (Athanasakouetal. 2023).

Οι οργανισμοί επικοινωνούν τα επιχειρηματικά τους μοντέλα και τις στρατηγικές τους μέσω μιας σειράς εταιρικών επικοινωνιών. Αυτές περιλαμβάνουν στρατηγικές εκθέσεις στο πλαίσιο των ετήσιων εκθέσεων, εκθέσεις διανοητικού κεφαλαίου, ολοκληρωμένες εκθέσεις, εκθέσεις εταιρικής κοινωνικής ευθύνης (CSR)/βιωσιμότητας, επιστολές του διευθύνοντος συμβούλου, ενημερωτικά δελτία αρχικής δημόσιας προσφοράς (IPO) και εταιρικούς ιστότοπους

Συνοπτικά, η ενσωμάτωση του Βιώσιμου μοντέλου και της στρατηγικής στην εταιρική πληροφόρηση θα προωθούσε τη δικαιοσύνη στη γνωστοποίηση για τους επενδυτές που δεν έχουν άμεση πρόσβαση στις εταιρείες. Αυτό θα βοηθούσε στην ελαχιστοποίηση των ανισορροπιών πληροφόρησης στην αγορά (Holland 2005). Η σημασία του επιχειρηματικού μοντέλου και της στρατηγικής στην εταιρική επικοινωνία υπογραμμίζεται από την τρέχουσα τάση προς την ολοκληρωμένη υποβολή εκθέσεων. Η εξασφάλιση υψηλής ποιότητας εκθέσεων είναι απαραίτητη για τα ενδιαφερόμενα μέρη ώστε να αξιολογούν με ακρίβεια τις επιδόσεις μιας εταιρείας στον τομέα της βιωσιμότητας. Πραγματικά, η κατανόηση και η σκιαγράφηση του επιχειρηματικού μοντέλου και της στρατηγικής της εταιρείας συνεπάγεται την επιδίωξη της λήψης ηθικών αποφάσεων και την αποτελεσματική αξιολόγηση και διάδοση αυτών των αρχών (Isaksson, 2017).

Σε γενικές γραμμές, η επιστημονική έρευνα σχετικά με την αποκάλυψη στοιχείων βιωσιμότητας μπορεί να κατηγοριοποιηθεί σε δύο κύριες ομάδες. Η αρχική ομάδα μελετών εξετάζει το θέμα των γνωστοποιήσεων ESG που ευθυγραμμίζονται με το πλαίσιο που προτείνει το IIRC, ενώ η επόμενη ομάδα επικεντρώνεται στην

αξιολόγηση του επιπέδου των γνωστοποιούμενων πληροφοριών και των παραγόντων που την επηρεάζουν (Songini et al., 2020).

Στη μελέτη τους, οι Lai και συν. (2013) πραγματοποίησαν γλωσσική ανάλυση σχετικά με τη δεύτερη ομάδα ερευνών. Εξέτασαν τρία συγκεκριμένα γλωσσικά χαρακτηριστικά: τον τύπο της πληροφορίας (ποσοτική ή ποιοτική), τον τόνο (θετικός ή μη θετικός) και τη χρονική προοπτική (μελλοντική ή όχι). Τα ευρήματα της έρευνας δείχνουν ότι η πλειονότητα των πληροφοριών που παρουσιάζονται στις εκθέσεις είναι ποιοτικές και δεν έχουν προοπτική για το μέλλον. Επιπλέον, παρατηρήθηκε ότι το 50% των γνωστοποιήσεων είχαν θετικό χαρακτήρα, ενώ το υπόλοιπο 50% ήταν αρνητικό.

Στη μελέτη τους, οι Bini και συν. (2018) χρησιμοποίησαν την ανάλυση περιεχομένου για να αναπτύξουν ένα μεθοδολογικό πλαίσιο με στόχο την ανάλυση της ποιότητας των γνωστοποιήσεων των εκθέσεων βιώσιμης ανάπτυξης. Η αξιολόγηση της ποιότητας περιελάμβανε την εξέταση τριών διαστάσεων. Οι διαστάσεις αυτές περιλάμβαναν την πληρότητα του επιχειρηματικού μοντέλου μιας εταιρείας, διασφαλίζοντας ότι όλα τα στοιχεία περιγράφονται διεξοδικά. Επιπλέον, αξιολογήθηκε η εστίαση της γνωστοποίησης του επιχειρηματικού μοντέλου για να διαπιστωθεί αν μεταφέρει αποτελεσματικά την ιστορία της δημιουργίας αξίας. Τέλος, εξετάστηκε ο βαθμός αλληλεπίδρασης μεταξύ των διαφόρων περιγραφών του επιχειρηματικού μοντέλου, γνωστός ως συνδεσιμότητα. Οι πληροφορίες συγκεντρώθηκαν από τις εκθέσεις 45 εισηγμένων στο Ηνωμένο Βασίλειο εταιρειών. Η έρευνα αποκάλυψε ότι ένας περιορισμένος αριθμός εταιρειών τονίζει τη σημασία του εσωτερικού κεφαλαίου τους στη δημιουργία και κεφαλαιοποίηση αξίας στις γνωστοποιήσεις των επιχειρηματικών μοντέλων τους.

Σε μια επιστημονική μελέτη, οι DiTullio και συν. (2019) πραγματοποίησαν μια ενδελεχή σημειωτική ανάλυση για να διερευνήσουν τον τρόπο με τον οποίο οι ευρωπαϊκές εταιρείες γνωστοποιούν στρατηγικά τη μορφή και την ουσία των πληροφοριών του επιχειρηματικού μοντέλου στις εταιρικές εκθέσεις τους. Στόχος ήταν να κατανοήσουν πώς οι εν λόγω επιχειρήσεις πλοηγούνται στις απαιτήσεις της ευρωπαϊκής οδηγίας 2014/95 προκειμένου να διατηρήσουν τη νομιμότητά τους. Σύμφωνα με την ανάλυσή τους, οι μισοί από τους συμμετέχοντες στη μελέτη επέλεξαν να συμμορφωθούν με την ευρωπαϊκή οδηγία για τις πληροφορίες ESG χρησιμοποιώντας μη λογιστική γλώσσα, αριθμούς και διαγράμματα.

Στη μελέτη τους, οι Agustia και συν. (2020) πραγματοποίησαν ανάλυση περιεχομένου σε ένα σύνολο δεδομένων που αποτελείται από 126 ολοκληρωμένες εκθέσεις που προέρχονται από τη βάση δεδομένων IIRC και καλύπτουν τα έτη 2016 και 2017. Οι συγγραφείς επινόησαν ένα εξελιγμένο σύστημα βαθμολόγησης για την αξιολόγηση της ποιότητας των εκθέσεων σε πέντε βασικούς τομείς. Οι τομείς αυτοί περιλαμβάνουν τη συνοπτικότητα του εγγράφου, την προσβασιμότητα, την αναγνωσιμότητα, τη σαφήνεια και το στοιχείο αξιοπιστίας και περιεχομένου. Το

σύστημα λαμβάνει υπόψη διάφορους παράγοντες, όπως η βιώσιμη ανάπτυξη και η στρατηγική/κατανομή των πόρων. Τα ευρήματα της έρευνας υποδηλώνουν ένα μέτριο επίπεδο ποιότητας στις ολοκληρωμένες εκθέσεις.

Για την μελέτη αυτή, χρησιμοποιήθηκε EFRAG (2021). Η έρευνα κάλυψε 16 χώρες, 30 τομείς και 44 εταιρείες. Τα ευρήματα υπογραμμίζουν τον ανεπαρκή και αναποτελεσματικό χαρακτήρα της υποβολής εκθέσεων σχετικά με τη Βιώσιμη ανάπτυξη, αποτυγχάνοντας να παράσχει στους παρόχους κεφαλαίων πολύτιμες πληροφορίες για την πρόβλεψη των μελλοντικών επιδόσεων μιας επιχείρησης.

Τέλος, οι Athanasakou και συν. (2023) χρησιμοποίησαν την ανάλυση περιεχομένου με ένα ευρύ φάσμα λέξεων-κλειδιών και θεμάτων για να αναπτύξουν ένα ολοκληρωμένο StrategyScore. Το σκορ αυτό σχεδιάστηκε για να αξιολογεί την αποτελεσματικότητα των πληροφοριών στρατηγικής και επιχειρηματικού μοντέλου. Τα ευρήματα της μελέτης τους έδειξαν ότι η αποτελεσματικότητα των παρεχόμενων πληροφοριών επηρεάζεται από διάφορους παράγοντες, όπως το νομικό πλαίσιο και το γεωπολιτικό πλαίσιο της χώρας και του κλάδου.

2.2 Νομοθετικό πλαίσιο της CSRD

Το νομοθετικό πλαίσιο της Οδηγίας για την Υποβολή Εκθέσεων Βιωσιμότητας από τις Εταιρείες (Corporate Sustainability Reporting Directive – CSRD) διαμορφώνεται πρωτίστως σε ενωσιακό επίπεδο από την Οδηγία (ΕΕ) 2022/2464, η οποία τροποποίησε βασικά κείμενα του ευρωπαϊκού εταιρικού και ελεγκτικού δικαίου, και ιδίως τον Κανονισμό (ΕΕ) 537/2014, την Οδηγία 2004/109/ΕΚ, την Οδηγία 2006/43/ΕΚ και την Οδηγία 2013/34/ΕΕ (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και Συμβούλιο, 2022). Η CSRD τέθηκε σε ισχύ στις 5 Ιανουαρίου 2023 και σηματοδότησε τη μετάβαση από το παλαιότερο, πιο περιορισμένο καθεστώς μη χρηματοοικονομικής πληροφόρησης σε ένα πιο συνεκτικό και δεσμευτικό πλαίσιο αναφοράς βιωσιμότητας, με στόχο τη βελτίωση της συγκρισιμότητας, της αξιοπιστίας και της χρησιμότητας των γνωστοποιήσεων για τους επενδυτές και τα λοιπά ενδιαφερόμενα μέρη (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και Συμβούλιο, 2022· Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2024α).

Κεντρικό χαρακτηριστικό της CSRD είναι η διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής της σε σημαντικά περισσότερες επιχειρήσεις σε σχέση με την προγενέστερη Οδηγία Μη Χρηματοοικονομικής Αναφοράς (NFRD), καθώς και η υποχρέωση υποβολής εκθέσεων βάσει κοινών ευρωπαϊκών προτύπων. Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, οι πρώτες επιχειρήσεις που υπάγονται στο νέο καθεστώς όφειλαν να εφαρμόσουν τις απαιτήσεις της CSRD για το οικονομικό έτος 2024, με δημοσίευση των σχετικών πληροφοριών το 2025 (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2024β). Πλέον, η αναφορά βιωσιμότητας δεν αντιμετωπίζεται ως αποσπασματική ή προαιρετική πρακτική εταιρικής επικοινωνίας, αλλά εντάσσεται στον πυρήνα της εταιρικής λογοδοσίας, καθώς οι επιχειρήσεις καλούνται να γνωστοποιούν με συστηματικό τρόπο ζητήματα που αφορούν τις επιπτώσεις, τους κινδύνους και τις ευκαιρίες που σχετίζονται με τη βιωσιμότητα (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2024α).

Η πρακτική εφαρμογή της CSRD συνδέεται άμεσα με τα Ευρωπαϊκά Πρότυπα Αναφοράς Βιωσιμότητας (European Sustainability Reporting Standards – ESRS), τα οποία εξειδικεύουν το περιεχόμενο των απαιτούμενων γνωστοποιήσεων. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υιοθέτησε το πρώτο σύνολο των ESRS στις 31 Ιουλίου 2023, ενώ η επίσημη δημοσίευσή τους πραγματοποιήθηκε μέσω του Κατ' Εξουσιοδότηση Κανονισμού (ΕΕ) 2023/2772 (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023α· Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023β). Παράλληλα, η Κατ' Εξουσιοδότηση Οδηγία (ΕΕ) 2023/2775 αναπροσάρμοσε τα κριτήρια μεγέθους για πολύ μικρές, μικρές, μεσαίες και μεγάλες επιχειρήσεις ή ομίλους, στοιχείο με ιδιαίτερη σημασία για τον καθορισμό των οντοτήτων που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των νέων υποχρεώσεων αναφοράς (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023γ). Επομένως, το κανονιστικό πλαίσιο της CSRD δεν περιορίζεται μόνο στο κείμενο της οδηγίας, αλλά περιλαμβάνει και τις συμπληρωματικές κανονιστικές πράξεις που καθιστούν την εφαρμογή της λειτουργικά συγκεκριμένη.

Στην ελληνική έννομη τάξη, η **ενσωμάτωση της CSRD πραγματοποιήθηκε με τον Ν. 5164/2024**, ο οποίος ενσωματώνει τόσο την Οδηγία (ΕΕ) 2022/2464 όσο και την Κατ' Εξουσιοδότηση Οδηγία (ΕΕ) 2023/2775 (Ελληνική Δημοκρατία, 2024).

Ο νόμος αυτός τροποποίησε ιδίως τους ν. 4548/2018, 3556/2007, 4449/2017 και 4308/2014, προκειμένου να ενταχθούν στο εθνικό δίκαιο οι νέες απαιτήσεις για την έκθεση βιωσιμότητας, τις ενοποιημένες εκθέσεις βιωσιμότητας, τη διασφάλιση της υποβολής τους και τα αναθεωρημένα κριτήρια μεγέθους των οντοτήτων (Ελληνική Δημοκρατία, 2024). Με τον τρόπο αυτό, η αναφορά βιωσιμότητας παύει να αποτελεί ένα παράλληλο ή δευτερεύον πεδίο πληροφόρησης και αποκτά σαφή θεσμική ένταξη στο ελληνικό εταιρικό, λογιστικό και ελεγκτικό πλαίσιο.

Ειδικότερα, οι διατάξεις του Ν. 5164/2024 που σχετίζονται άμεσα με την CSRD εισάγουν ορισμούς για τις εκθέσεις βιωσιμότητας και τη διασφάλιση της υποβολής τους, καθορίζουν τις υποχρεώσεις των επιχειρήσεων και των ομίλων ως προς τη σύνταξη και δημοσίευση των σχετικών πληροφοριών, προβλέπουν την ενσωμάτωση της έκθεσης βιωσιμότητας στην ετήσια εταιρική πληροφόρηση, και διευρύνουν το πεδίο εφαρμογής του ελεγκτικού πλαισίου ώστε να καλύπτει και τη διασφάλιση της υποβολής εκθέσεων βιωσιμότητας (Ελληνική Δημοκρατία, 2024). Επιπλέον, ο νόμος ορίζει τα χρονικά στάδια έναρξης των σχετικών υποχρεώσεων, προβλέποντας διαφορετικές ημερομηνίες εφαρμογής ανάλογα με το είδος και το μέγεθος της επιχείρησης, καθώς και μεταγενέστερη έναρξη για επιχειρήσεις τρίτων χωρών που εμπίπτουν στο σχετικό πεδίο εφαρμογής (Ελληνική Δημοκρατία, 2024).

Ιδιαίτερη σημασία έχει και το γεγονός ότι το ελληνικό πλαίσιο δεν περιορίζεται στην τυπική μεταφορά της οδηγίας, αλλά επιχειρεί να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για την πρακτική εφαρμογή της. Η συμμόρφωση με την CSRD προϋποθέτει πλέον όχι μόνο τη συλλογή και επεξεργασία μη χρηματοοικονομικών δεδομένων, αλλά και την ύπαρξη εσωτερικών διαδικασιών, κατάλληλων μηχανισμών ελέγχου και επαρκούς τεκμηρίωσης, ώστε οι γνωστοποιήσεις να μπορούν να υποστηριχθούν και να

υποβληθούν σε διασφάλιση (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2024α· Ελληνική Δημοκρατία, 2024). Υπό αυτή την έννοια, η ελληνική εφαρμογή της CSRD αναδεικνύει ότι η βιώσιμη αναφορά δεν αποτελεί απλώς μία νέα υποχρέωση δημοσιότητας, αλλά μία ουσιαστική μεταβολή στον τρόπο με τον οποίο οι επιχειρήσεις οργανώνουν, αποτυπώνουν και λογοδοτούν για τη βιωσιμότητά τους.

Τέλος, πρέπει να σημειωθεί ότι ο Ν. 5164/2024 περιλαμβάνει και άλλες ρυθμίσεις που δεν αφορούν άμεσα την εταιρική αναφορά βιωσιμότητας, όπως ζητήματα Γ.Ε.ΜΗ., εμβληματικών επενδύσεων και λοιπών επειγουσών διατάξεων. Για τους σκοπούς, όμως, της παρούσας εργασίας, κρίσιμο ενδιαφέρον παρουσιάζουν μόνο οι διατάξεις εκείνες που συνδέονται με την ενσωμάτωση της CSRD και τη λειτουργική προσαρμογή του ελληνικού δικαίου στις νέες απαιτήσεις αναφοράς βιωσιμότητας. Η διάκριση αυτή είναι αναγκαία, ώστε η ανάλυση να παραμείνει εστιασμένη στο ειδικό κανονιστικό αντικείμενο της εργασίας και να μη διαχέεται σε ευρύτερες, άσχετες με το ερευνητικό ερώτημα, νομοθετικές παρεμβάσεις (Ελληνική Δημοκρατία, 2024).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3:

ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΟΔΗΓΙΑ ΑΝΑΦΟΡΑΣ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑΣ (CSRD)

3.1 Εισαγωγή στην CSRD:

Η οδηγία για την υποβολή εκθέσεων εταιρικής βιωσιμότητας (CSRD) είναι μια πρόσφατη νομοθεσία της ΕΕ που υποχρεώνει τις μεγάλες εταιρείες και τις εισηγμένες στο χρηματιστήριο μικρομεσαίες επιχειρήσεις να δημοσιεύουν τακτικά εκθέσεις σχετικά με τις δραστηριότητες περιβαλλοντικού και κοινωνικού αντίκτυπου. Το εργαλείο αυτό βοηθά τους επενδυτές, τους καταναλωτές, τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής και άλλα ενδιαφερόμενα μέρη στην αξιολόγηση των μη χρηματοοικονομικών επιδόσεων των μεγάλων εταιρειών. Ως εκ τούτου, παρακινεί τις εταιρείες αυτές να καλλιεργήσουν πιο ευσυνείδητες στρατηγικές άσκησης επιχειρηματικής δραστηριότητας. Μπορεί κανείς να παρατηρήσει πώς μεταβάλλει σημαντικά το πεδίο εφαρμογής και τη φύση των εκθέσεων βιωσιμότητας για τις εταιρείες. Το CSRD εισάγει ένα τυποποιημένο πλαίσιο υποβολής εκθέσεων για τα μη χρηματοοικονομικά δεδομένα, όπως περιγράφεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Kreusch, 2022).

Ως σημαντική συνιστώσα της εκτεταμένης δέσμης μέτρων για τη βιώσιμη χρηματοδότηση, το CSRD τέθηκε σε εφαρμογή στις 5 Ιανουαρίου 2023. Η οδηγία αυτή αποσκοπεί στη διεύρυνση της εμβέλειας της υποβολής εκθέσεων βιωσιμότητας, επηρεάζοντας περίπου 50.000 εταιρείες στην Ευρώπη. Στόχος της είναι να καθιερώσει ένα ενιαίο πλαίσιο για την αναφορά μη χρηματοοικονομικών δεδομένων. Στις 28 Νοεμβρίου 2022, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης έδωσε την τελική του έγκριση στην οδηγία για την υποβολή εκθέσεων εταιρικής βιωσιμότητας (CSRD).

Αφού έλαβε έγκριση από το Συμβούλιο, η νομοθετική πράξη CSRD εκδόθηκε, όπως δήλωσε ο Kreusch το 2022. Η οδηγία για την υποβολή εκθέσεων εταιρικής βιωσιμότητας επεκτείνει την εμβέλεια και τις υποχρεώσεις υποβολής εκθέσεων της προϋπάρχουσας οδηγίας για την υποβολή μη χρηματοοικονομικών εκθέσεων. Αυτό το κανονιστικό πλαίσιο υποχρεώνει τις σημαντικές οντότητες δημοσίου συμφέροντος να δημοσιοποιούν τις επιδόσεις τους σε θέματα βιωσιμότητας από το 2018. Η νέα αυτή νομοθεσία εφαρμόζεται καθώς η υποβολή εκθέσεων ESG συνεχίζει να κερδίζει έδαφος. Υπάρχουν στοιχεία που υποδηλώνουν ότι οι πληροφορίες που παρέχουν οι εταιρείες ενδέχεται να είναι ανεπαρκείς στις εκθέσεις τους (Kreusch, 2022).

Η υποβολή εκθέσεων CSRD βασίζεται στην αρχή της **διπλής ουσιαστικότητας**:

Οι οργανισμοί υποχρεούνται να παρέχουν διαφανείς πληροφορίες σχετικά με τον αντίκτυπο των επιχειρηματικών τους δραστηριοτήτων στο περιβάλλον και την κοινωνία, καθώς και τις οικονομικές επιπτώσεις των στόχων, των μέτρων και των κινδύνων βιωσιμότητας. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι εκτός από την εντολή υποβολής εκθέσεων σχετικά με τη χρήση ενέργειας και το κόστος, το CSRD απαιτεί επίσης από τους οργανισμούς να υποβάλλουν μετρήσεις για τις εκπομπές. Αυτές οι μετρήσεις παρέχουν λεπτομερείς πληροφορίες σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο η χρήση ενέργειας επηρεάζει το περιβάλλον, καθώς και στόχους για τη μείωση των επιπτώσεων αυτών. Επιπλέον, οι οργανισμοί πρέπει να παρέχουν πληροφορίες σχετικά με το πώς η επίτευξη αυτών των στόχων θα επηρεάσει τα οικονομικά τους. Είναι επιτακτική ανάγκη όλες οι γνωστοποιήσεις του CSRD να είναι προσβάσιμες στο κοινό. Επιπλέον, το CSRD απαιτεί έλεγχο όλων των γνωστοποιήσεων από τρίτους για να διασφαλιστεί η ακρίβεια και η πληρότητά τους, όπως αναφέρουν οι Dolmans και συν. το 2021.

Το CSRD τέθηκε σε εφαρμογή με στόχο να βελτιώσει τη διαδικασία δημοσιοποίησης και να προσφέρει στους επενδυτές και τους καταναλωτές μια πιο απλή και τυποποιημένη προσέγγιση για την κατανόηση και την αξιολόγηση των περιβαλλοντικών, κοινωνικών και διακυβερνητικών (ESG) επιπτώσεων των δραστηριοτήτων ενός οργανισμού. Αυτό, με τη σειρά του, επιτρέπει στα άτομα να λαμβάνουν πιο τεκμηριωμένες αποφάσεις λαμβάνοντας υπόψη τα δεδομένα βιωσιμότητας. Μακροπρόθεσμα, το CSRD αποσκοπεί στον μετριασμό του κλιματικού κινδύνου και στην ενίσχυση της συνολικής βιωσιμότητας της ΕΕ. Σε συνδυασμό με τον στόχο της Ευρώπης να επιτύχει κλιματική ουδετερότητα έως το 2050 και τις διάφορες πρωτοβουλίες που περιγράφονται στην ευρωπαϊκή πράσινη συμφωνία, οι ενισχυμένες γνωστοποιήσεις για το κλίμα θα συμβάλουν στην ανάπτυξη μιας παγκοσμίως ανταγωνιστικής και ανθεκτικής βιομηχανίας, στην ανακαίνιση ενεργειακά αποδοτικών κτιρίων, στην προώθηση καθαρότερης ενέργειας και στην προώθηση καθαρών τεχνολογικών καινοτομιών αιχμής (Kreusch, 2022).

Η CSRD, σε ισχύ από το 2024, απαιτεί ισότιμη αναφορά χρηματοοικονομικών και μη χρηματοοικονομικών στοιχείων, με επέκταση του πεδίου εφαρμογής της αναφοράς

βιωσιμότητας. Απαιτεί σημαντική προσπάθεια συμμόρφωσης από τις επιχειρήσεις και δίνει την ευκαιρία για αναθεώρηση επιχειρηματικών μοντέλων προς βιωσιμότητα.

3.2. Οδηγία “Stop the Clock” & “EU OMNIBUS”

3.2.1. Η Οδηγία “Stop The Clock”

Ο όρος “Stop-the-Clock” χρησιμοποιείται για να περιγράψει τη στοχευμένη νομοθετική παρέμβαση με την οποία η Ευρωπαϊκή Ένωση ανέβαλε την έναρξη εφαρμογής ορισμένων υποχρεώσεων που συνδέονται με την CSRD και την CSDDD. Η σχετική πρωτοβουλία εντάχθηκε στο πακέτο Omnibus I, το οποίο παρουσιάστηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις 26 Φεβρουαρίου 2025, και έλαβε δεσμευτική μορφή με την Οδηγία (ΕΕ) 2025/794 της 14ης Απριλίου 2025 (European Commission, 2025a; Directive (EU) 2025/794, 2025). Σε ό,τι αφορά ειδικά την CSRD, η Οδηγία αυτή μετέθεσε κατά δύο έτη την πρώτη εφαρμογή των υποχρεώσεων αναφοράς για τις επιχειρήσεις του δεύτερου και τρίτου κύματος εφαρμογής, δηλαδή για εκείνες που, βάσει του αρχικού χρονοδιαγράμματος, θα άρχιζαν να αναφέρουν για τα οικονομικά έτη 2025 και 2026. Αντίθετα, δεν επηρέασε τις επιχειρήσεις του πρώτου κύματος, οι οποίες παρέμειναν υπόχρεες για το οικονομικό έτος 2024, με δημοσίευση των σχετικών πληροφοριών το 2025 (Directive (EU) 2025/794, 2025; European Commission, 2024a).

Είναι κρίσιμο να διευκρινιστεί ότι το “Stop-the-Clock” δεν ταυτίζεται με την προηγούμενη αναβολή έκδοσης των sector-specific ESRS. Η τελευταία πραγματοποιήθηκε ήδη με την Οδηγία (ΕΕ) 2024/1306 της 29ης Απριλίου 2024, η οποία μετέθεσε έως τις 30 Ιουνίου 2026 την προθεσμία έκδοσης των τομεακών προτύπων και των προτύπων για ορισμένες επιχειρήσεις τρίτων χωρών (Directive (EU) 2024/1306, 2024). Συνεπώς, η παρέμβαση του 2024 αφορούσε αποκλειστικά την καθυστέρηση πρόσθετων τεχνικών προτύπων, ενώ το “Stop-the-Clock” του 2025 αφορούσε το ίδιο το χρονοδιάγραμμα εφαρμογής των υποχρεώσεων αναφοράς για μεταγενέστερες κατηγορίες επιχειρήσεων. Μετά την αναβολή αυτή, οι μεγάλες επιχειρήσεις που δεν υπάγονταν προηγουμένως στη NFRD μετατέθηκαν ώστε να αναφέρουν για το οικονομικό έτος 2027 με δημοσίευση το 2028, ενώ οι εισηγμένες μικρομεσαίες επιχειρήσεις μετατέθηκαν ώστε να αναφέρουν για το οικονομικό έτος 2028 με δημοσίευση το 2029. Οι επιχειρήσεις τρίτων χωρών παραμένουν, βάσει του ισχύοντος ενωσιακού χρονοδιαγράμματος, στο οικονομικό έτος 2028 με δημοσίευση το 2029 (European Commission, 2024a; Directive (EU) 2024/1306, 2024; Directive (EU) 2025/794, 2025).

Από κανονιστική άποψη, η σημασία του “Stop-the-Clock” είναι ότι λειτουργεί ως μηχανισμός αποσυμπίεσης χωρίς να αναιρεί τον πυρήνα της CSRD. Η Ένωση δεν εγκαταλείπει τη λογική της υποχρεωτικής βιώσιμης αναφοράς, αλλά αναγνωρίζει ότι η αποτελεσματική εφαρμογή της προϋποθέτει περισσότερο χρόνο προσαρμογής και μεγαλύτερη κανονιστική σταθερότητα για τις επιχειρήσεις που δεν είχαν ακόμη εισέλθει στο πεδίο συμμόρφωσης. Υπό αυτή την έννοια, το “Stop-the-Clock” δεν συνιστά αναστολή της CSRD, αλλά στοχευμένη χρονική αναδιάταξη της εφαρμογής

της, στο πλαίσιο μιας ευρύτερης προσπάθειας επαναβαθμονόμησης του διοικητικού βάρους και της αναλογικότητας του ευρωπαϊκού πλαισίου βιώσιμης αναφοράς (European Commission, 2025a; Directive (EU) 2025/794, 2025).

3.2.2. Το EU Omnibus και οι προσαρμογές στα κριτήρια μεγέθους

Ξεχωριστά από την Οδηγία “Stop-the-Clock”, πρέπει να εξεταστεί η Κατ’ Εξουσιοδότηση Οδηγία (EE) 2023/2775, η οποία εκδόθηκε στις 17 Οκτωβρίου 2023 και δημοσιεύθηκε στις 21 Δεκεμβρίου 2023. Η πράξη αυτή δεν ταυτίζεται με το Omnibus I, αλλά αποτελεί προγενέστερη κανονιστική παρέμβαση που τροποποίησε τα χρηματοοικονομικά κριτήρια μεγέθους της Οδηγίας 2013/34/EE για τις πολύ μικρές, μικρές, μεσαίες και μεγάλες οντότητες και ομίλους (Commission Delegated Directive (EU) 2023/2775, 2023). Η αναπροσαρμογή αυτή κρίθηκε αναγκαία κυρίως λόγω των πληθωριστικών πιέσεων, ώστε να μην μετακινούνται επιχειρήσεις σε ανώτερες κατηγορίες μεγέθους μόνο εξαιτίας ονομαστικής αύξησης του κύκλου εργασιών ή του συνόλου ισολογισμού, χωρίς αντίστοιχη ουσιαστική διεύρυνση της πραγματικής οικονομικής τους κλίμακας. Για τον λόγο αυτό, τα σχετικά χρηματοοικονομικά thresholds αυξήθηκαν περίπου κατά 25%, ενώ το κριτήριο του αριθμού εργαζομένων παρέμεινε αμετάβλητο (Commission Delegated Directive (EU) 2023/2775, 2023).

Η σημασία της παρέμβασης αυτής για τη βιώσιμη αναφορά είναι έμμεση αλλά ουσιώδης. Επειδή το πεδίο εφαρμογής ορισμένων υποχρεώσεων της CSRD συνδέεται με την κατηγοριοποίηση των επιχειρήσεων ως μεγάλων ή μεσαίων, η αναθεώρηση των thresholds επηρεάζει και τον αριθμό των επιχειρήσεων που ενδέχεται να υπαχθούν σε υποχρεωτική αναφορά. Με άλλα λόγια, η Οδηγία 2023/2775 δεν τροποποίησε άμεσα την CSRD, αλλά μετατόπισε το λογιστικό και κανονιστικό υπόβαθρο πάνω στο οποίο αυτή εφαρμόζεται. Υπό αυτή την έννοια, η αύξηση των ορίων λειτουργεί και ως μηχανισμός αποφυγής μιας ακούσιας, πληθωριστικά παραγόμενης διεύρυνσης του πεδίου συμμόρφωσης. Η παρέμβαση αυτή, επομένως, συνδέεται με την αρχή της αναλογικότητας, καθώς επιδιώκει να διατηρήσει τις υποχρεώσεις προσαρμοσμένες στο πραγματικό μέγεθος και στη διοικητική ικανότητα των επιχειρήσεων και όχι σε πρόσκαιρες νομισματικές στρεβλώσεις (Commission Delegated Directive (EU) 2023/2775, 2023).

Το **Omnibus I**, αντίθετα, αποτελεί μεταγενέστερη και ευρύτερη πρωτοβουλία απλούστευσης, την οποία η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσίασε στις **26 Φεβρουαρίου 2025**. Η λογική του δεν περιορίζεται στην τεχνική διόρθωση των κριτηρίων μεγέθους, αλλά αφορά συνολικότερη επανεξέταση του κανονιστικού φορτίου της βιώσιμης αναφοράς. Στο επίπεδο της CSRD, η Επιτροπή πρότεινε περιορισμό του αριθμού των επιχειρήσεων που υπάγονται σε υποχρεωτική αναφορά, απλούστευση των ESRS και μείωση του διοικητικού αποτυπώματος για επιχειρήσεις της αλυσίδας αξίας και για μικρότερες οντότητες. Στα επίσημα κείμενα

της Επιτροπής αναφέρεται ότι, στο πλαίσιο αυτό, προτάθηκε η υποχρεωτική αναφορά να περιοριστεί σε επιχειρήσεις με περισσότερους από **1.000 εργαζομένους**, ενώ για επιχειρήσεις έως 1.000 εργαζομένους προβλέφθηκε προσανατολισμός προς εθελοντικό πρότυπο αναφοράς (European Commission, 2025a; European Commission, 2025b).

3.2.3. Συμπεράσματα

Οι πρόσφατες παρεμβάσεις που συνδέονται με την εφαρμογή της CSRD δείχνουν ότι το ευρωπαϊκό πλαίσιο βιώσιμης αναφοράς δεν εξελίσσεται ως ένα άκαμπτο και γραμμικό σύστημα, αλλά ως πεδίο διαρκούς επαναρρύθμισης, στο οποίο η κανονιστική φιλοδοξία συνυπάρχει με την ανάγκη αναλογικότητας και λειτουργικής εφαρμόσιμότητας. Η αναβολή της έκδοσης των sector-specific ESRS έως τον Ιούνιο του 2026, η μεταγενέστερη χρονική μετάθεση της πρώτης εφαρμογής για τις επιχειρήσεις του δεύτερου και τρίτου κύματος μέσω της Οδηγίας “Stop-the-Clock”, καθώς και η ευρύτερη λογική απλούστευσης που εισήγαγε το Omnibus I, δεν αναιρούν τον πυρήνα της CSRD, αλλά καταδεικνύουν ότι η ίδια η Ευρωπαϊκή Ένωση αναγνώρισε την ανάγκη να επαναβαθμονομήσει τον ρυθμό, το εύρος και την ένταση των υποχρεώσεων αναφοράς (Directive (EU) 2024/1306, 2024; Directive (EU) 2025/794, 2025; European Commission, 2025a). Με άλλα λόγια, η εξέλιξη του πλαισίου δεν αφορά μόνο την τεχνική εξειδίκευση των γνωστοποιήσεων, αλλά και τη σταδιακή αναζήτηση μιας πιο ισορροπημένης σχέσης ανάμεσα στη διαφάνεια, την ανταγωνιστικότητα και τη διοικητική ικανότητα συμμόρφωσης των επιχειρήσεων.

Στο πλαίσιο αυτό, το βασικό συμπέρασμα του παρόντος υποκεφαλαίου είναι ότι η ερμηνεία της CSRD δεν μπορεί πλέον να στηρίζεται αποκλειστικά στο αρχικό κείμενο της οδηγίας. Αντίθετα, απαιτεί συνεκτίμηση των μεταγενέστερων παρεμβάσεων που επηρεάζουν:

- το χρονοδιάγραμμα εφαρμογής, μέσω της αναβολής ορισμένων reporting obligations για μεταγενέστερες κατηγορίες επιχειρήσεων (Directive (EU) 2025/794, 2025),
- το κανονιστικό περιβάλλον των προτύπων, μέσω της μετάθεσης της έκδοσης των sector-specific ESRS (Directive (EU) 2024/1306, 2024),
- το εύρος των υπόχρεων επιχειρήσεων, μέσω της αναπροσαρμογής των κριτηρίων μεγέθους και της ευρύτερης λογικής απλούστευσης που εισήχθη με το Omnibus I (Commission Delegated Directive (EU) 2023/2775, 2023; European Commission, 2025a).

Η διαπίστωση αυτή είναι κρίσιμη και για τον συνολικό στόχο της εργασίας, διότι επιτρέπει η εξέταση της εφαρμογής της CSRD στην Ελλάδα να στηριχθεί όχι σε ένα στατικό κανονιστικό στιγμιότυπο, αλλά σε μια πιο ακριβή κατανόηση του μεταβαλλόμενου ευρωπαϊκού πλαισίου μέσα στο οποίο καλούνται να κινηθούν οι ελληνικές επιχειρήσεις. Υπό αυτή την έννοια, το επόμενο κεφάλαιο δεν θα πρέπει να

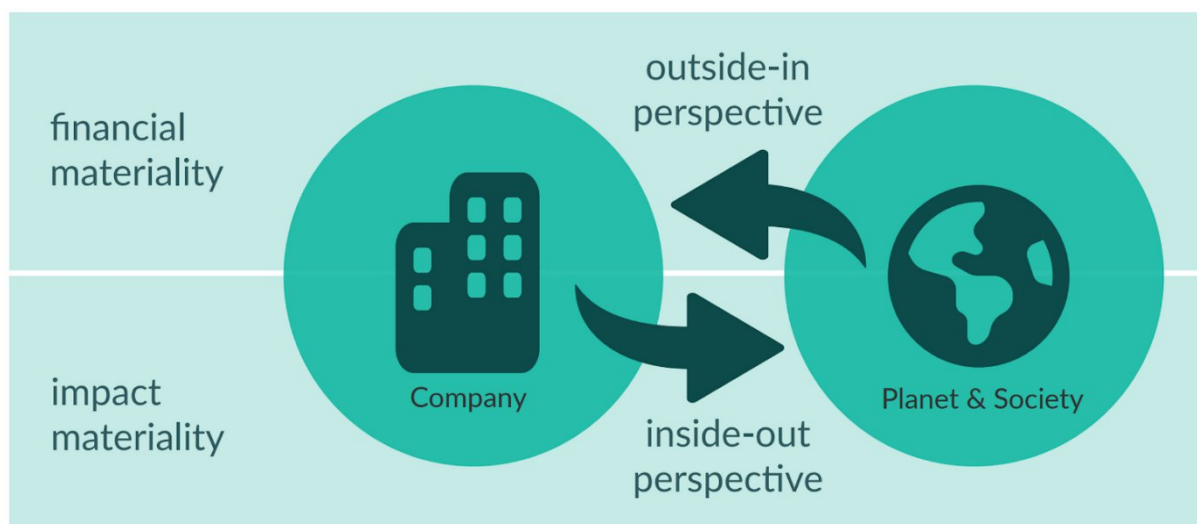
αντιμετωπίσει την ελληνική εφαρμογή ως απλή διαδικασία τυπικής ενσωμάτωσης, αλλά ως πεδίο συμμόρφωσης που διαμορφώνεται ήδη από τη δυναμική των πρόσφατων ευρωπαϊκών αναθεωρήσεων (European Commission, 2024a; European Commission, 2025a).

3.3. Κύρια Στοιχεία και Απαιτήσεις της CSRD:

3.3.1 Διπλή ουσιαστικότητα (Double Materiality Assessment)

Η διπλή ουσιαστικότητα αποτελεί τον βασικό μηχανισμό μέσω του οποίου οι επιχειρήσεις προσδιορίζουν ποια ζητήματα βιωσιμότητας είναι ουσιώδη για σκοπούς αναφοράς στο πλαίσιο των ESRS. Σύμφωνα με το ESRS 1 και τη σχετική καθοδήγηση της EFRAG, η αξιολόγηση ουσιαστικότητας είναι το σημείο εκκίνησης της βιώσιμης αναφοράς, καθώς από αυτήν εξαρτάται ποιες πληροφορίες θα θεωρηθούν ουσιώδεις και θα συμπεριληφθούν στη δήλωση βιωσιμότητας. Η ιδιαιτερότητα του ευρωπαϊκού πλαισίου είναι ότι η ουσιαστικότητα δεν εξετάζεται μόνο από τη σκοπιά των οικονομικών επιδράσεων για την επιχείρηση, αλλά και από τη σκοπιά των επιπτώσεων που η ίδια η επιχείρηση προκαλεί ή ενδέχεται να προκαλέσει στο περιβάλλον και στους ανθρώπους. Έτσι, ένα ζήτημα θεωρείται ουσιώδες εάν είναι σημαντικό είτε από την οπτική της impact materiality είτε από την οπτική της financial materiality, είτε και από τις δύο ταυτόχρονα (EFRAG, 2024; European Commission, 2024).

Το impact materiality αφορά τις πραγματικές ή δυνητικές, θετικές ή αρνητικές επιπτώσεις της επιχείρησης στους ανθρώπους και στο περιβάλλον, σε βραχυπρόθεσμο, μεσοπρόθεσμο και μακροπρόθεσμο ορίζοντα. Η αξιολόγηση αυτή δεν περιορίζεται στις άμεσες λειτουργίες της επιχείρησης, αλλά εκτείνεται και στην ανάντη και κατάντη αλυσίδα αξίας, συμπεριλαμβανομένων των προϊόντων, των υπηρεσιών και των επιχειρηματικών σχέσεων. Αντίστοιχα, το financial materiality αφορά τα ζητήματα βιωσιμότητας που δημιουργούν ή ενδέχεται εύλογα να δημιουργήσουν ουσιώδεις χρηματοοικονομικές επιδράσεις στην ανάπτυξη, τη χρηματοοικονομική θέση, τη χρηματοοικονομική επίδοση, τις ταμειακές ροές, την πρόσβαση σε χρηματοδότηση ή το κόστος κεφαλαίου της επιχείρησης. Με τον τρόπο αυτό, η διπλή ουσιαστικότητα υπερβαίνει τόσο μια στενά επενδυτοκεντρική λογική όσο και μια αμιγώς ηθική ή περιγραφική προσέγγιση της βιωσιμότητας, επειδή ζητεί να εξετάζονται ταυτόχρονα η εξωτερική επίδραση της επιχείρησης και η επιστροφή αυτών των ζητημάτων στην ίδια ως κίνδυνοι ή ευκαιρίες (EFRAG, 2024).

3. Πηγή: <https://www.wequity.app/>

Από αναλυτική σκοπιά, η σημασία της διπλής ουσιαστικότητας είναι ότι μετατρέπει τη βιώσιμη αναφορά από απλή άσκηση γνωστοποιήσεων σε διαδικασία στρατηγικής ιεράρχησης. Η επιχείρηση δεν καλείται να παραθέσει απλώς μεγάλο όγκο ESG δεδομένων, αλλά να αιτιολογήσει γιατί συγκεκριμένα ζητήματα θεωρούνται ουσιώδη και πώς συνδέονται με το επιχειρηματικό της μοντέλο, τη στρατηγική της, την αλυσίδα αξίας και τις σχέσεις της με τα ενδιαφερόμενα μέρη. Η διαδικασία αυτή απαιτεί τεκμηρίωση, άσκηση κρίσης και συνέπεια στη σύνδεση ανάμεσα στα θέματα βιωσιμότητας και στις γνωστοποιήσεις που τελικά θα παρουσιαστούν. Κατά συνέπεια, η διπλή ουσιαστικότητα δεν είναι ένα αφηρημένο θεωρητικό σχήμα, αλλά το φίλτρο μέσω του οποίου η επιχείρηση προσδιορίζει τα ουσιώδη **impacts, risks and opportunities (IROs)** που θα καθορίσουν το περιεχόμενο της δήλωσης βιωσιμότητας (EFRAG, 2024; European Commission, 2024).

3.3.2. DoubleMaterialityIROS

Η πρακτική εφαρμογή της διπλής ουσιαστικότητας αποτυπώνεται μέσα από τον εντοπισμό και την αξιολόγηση των **IROS**, δηλαδή των επιπτώσεων, κινδύνων και ευκαιριών που συνδέονται με τα ζητήματα βιωσιμότητας. Στο πλαίσιο των ESRS, τα IROs δεν αποτελούν απλή κατηγοριοποίηση πληροφοριών, αλλά τον λειτουργικό πυρήνα της αξιολόγησης ουσιαστικότητας. Η EFRAG περιγράφει ως εύλογη μεθοδολογική ακολουθία: α) την αναγνώριση των επιπτώσεων, β) την εξέταση του κατά πόσον αυτές οι επιπτώσεις γεννούν κινδύνους και ευκαιρίες, και γ) τον εντοπισμό πρόσθετων κινδύνων και ευκαιριών που δεν προκύπτουν άμεσα από επιπτώσεις, αλλά από εξαρτήσεις της επιχείρησης από φυσικούς, ανθρώπινους και κοινωνικούς πόρους. Έτσι, η λογική των IROs επιτρέπει να συνδεθούν οι δύο διαστάσεις της διπλής ουσιαστικότητας σε μία ενιαία διαδικασία αξιολόγησης (EFRAG, 2024).

Με τον όρο **impacts** νοούνται οι επιδράσεις που η επιχείρηση έχει ή ενδέχεται να έχει στους ανθρώπους και στο περιβάλλον, είτε θετικές είτε αρνητικές. Οι επιπτώσεις αυτές μπορεί να σχετίζονται με τις ίδιες τις λειτουργίες της επιχείρησης, αλλά και με την ανάντη και κατάντη αλυσίδα αξίας, μέσω προϊόντων, υπηρεσιών και επιχειρηματικών σχέσεων. Από την άλλη πλευρά, οι **risks** και οι **opportunities** αφορούν τις χρηματοοικονομικές συνέπειες που ενδέχεται να προκύψουν για την ίδια την επιχείρηση από ζητήματα βιωσιμότητας. Τέτοιες συνέπειες μπορεί να αφορούν τη χρηματοοικονομική της επίδοση, τη θέση της, τις ταμειακές ροές, την πρόσβαση σε χρηματοδότηση ή το κόστος κεφαλαίου, τόσο βραχυπρόθεσμα όσο και μακροπρόθεσμα. Η βασική ιδέα είναι ότι πολλές φορές οι ουσιώδεις κίνδυνοι και ευκαιρίες πηγάζουν από ήδη αναγνωρισμένες επιπτώσεις ή από εξαρτήσεις της επιχείρησης από κρίσιμους πόρους και συστήματα, γι' αυτό και η αποτίμηση των impacts αποτελεί συνήθως το σημείο εκκίνησης της DMA (EFRAG, 2024).

Από ακαδημαϊκή και μεθοδολογική άποψη, αυτό σημαίνει ότι η διαδικασία DMA-IROs δεν μπορεί να αντιμετωπίζεται ως τυπικό compliancechecklist. Προϋποθέτει χαρτογράφηση της αλυσίδας αξίας, κατανόηση των επιχειρηματικών σχέσεων, συνεκτίμηση της οπτικής των affectedstakeholders και τεκμηριωμένη αξιολόγηση της σοβαρότητας, της πιθανότητας και των χρηματοοικονομικών συνεπειών κάθε ζητήματος. Επιπλέον, η διαδικασία είναι δυναμική: τα ουσιώδη IROs δεν θεωρούνται στατικά, αλλά μπορούν να μεταβάλλονται ανάλογα με τις αλλαγές στο επιχειρηματικό μοντέλο, στο κανονιστικό περιβάλλον ή στα χαρακτηριστικά της αλυσίδας αξίας. Για τον λόγο αυτό, τα ESRS δεν ζητούν απλώς το αποτέλεσμα της αξιολόγησης, αλλά και περιγραφή της ίδιας της διαδικασίας με την οποία η επιχείρηση κατέληξε στα ουσιώδη IROs, ιδίως μέσω των γνωστοποιήσεων του ESRS 2 IRO-1 και SBM-3 (EFRAG, 2024; EuropeanCommission, 2024).

Συνολικά, η έννοια των IROs αποδίδει επιχειρησιακή μορφή στη διπλή ουσιαστικότητα. Μέσω αυτών, η επιχείρηση μεταφράζει τα γενικά θέματα βιωσιμότητας σε συγκεκριμένα, αξιολογήσιμα και ανακοινώσιμα ζητήματα, τα οποία δικαιολογούν τόσο την επιλογή των γνωστοποιήσεων όσο και την εσωτερική ιεράρχηση των σχετικών δράσεων, πολιτικών και στόχων. Έτσι, τα IROs λειτουργούν ως ο συνδετικός κρίκος ανάμεσα στη θεωρητική λογική της διπλής ουσιαστικότητας και στις απαιτήσεις πρακτικής αναφοράς που θέτουν τα ESRS (EFRAG, 2024).

3.3.3. ESRS: Ευρωπαϊκά Πρότυπα Υποβολής Εκθέσεων Βιωσιμότητας (ESRS)

ESRS:

Στις αρχές του 2023 τέθηκε σε ισχύ η Οδηγία για την Υποβολή Εκθέσεων Βιωσιμότητας (CSRD), μετά την έγκρισή της από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στις 28

Νοεμβρίου 2022. Περίπου 50.000 εταιρείες στην Ευρώπη, θα κληθούν τελικά να υποβάλουν εκθέσεις σχετικά με τη βιωσιμότητα (ESG reports), συμπεριλαμβανομένων των μεγαλύτερων εταιρειών, καθώς και των εισηγμένων Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων με βάση τα νέα πρότυπα της EFRAG, τα ESRS.

Τα Ευρωπαϊκά Πρότυπα Εκθέσεων Βιωσιμότητας (ESRS – European Sustainability Reporting Standards) είναι υποχρεωτικά για όλες τις εταιρείες που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της CSRD. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανακοίνωσε ότι το τελικό κείμενο της πρώτης ενότητας των Ευρωπαϊκών Προτύπων είναι πλέον διαθέσιμο, οπότε οι εταιρείες που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής τους θα πρέπει να προετοιμαστούν τώρα.

Η νέα οδηγία συνοδεύεται από την υιοθέτηση μιας κατ' εξουσιοδότηση πράξης με 12 πρότυπα βιωσιμότητας ESRS. Επί του παρόντος, έχουν αναπτυχθεί 10 θεματικά πρότυπα για όλους τους 3 πυλώνες του ESG και 2 διατομεακά πρότυπα με γενικές έννοιες. Τα περιβαλλοντικά πρότυπα καλύπτουν όλους τους περιβαλλοντικούς στόχους από τον Κανονισμό Ταξινόμησης της ΕΕ. Τα κοινωνικά πρότυπα καλύπτουν πολλαπλές ομάδες ενδιαφερομένων, την αλυσίδα αξίας, τις επηρεαζόμενες κοινότητες και τους καταναλωτές και το πρότυπο διακυβέρνησης καλύπτει την επιχειρηματική συμπεριφορά. Μαζί με αυτά τα πρότυπα, η EFRAG έχει δημοσιεύσει έναν αριθμό πρόσθετου επεξηγηματικού υλικού. Αξίζει να σημειωθεί ότι αυτά τα πρότυπα έχουν ήδη υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση και η εφαρμογή τους ξεκινά μαζί με την Οδηγία CSRD, δηλαδή για χρήση στο οικονομικό έτος 2024. Επιπλέον, όλα τα 12 είναι πρότυπα ανεξαρτήτως τομέα, και αυτό σημαίνει ότι δεν λαμβάνουν υπόψη το πεδίο δραστηριότητας της εταιρείας. Τα πρότυπα συγκεκριμένων τομέων αναμένεται να υιοθετηθούν σε μεταγενέστερη περίοδο. Τέλος, ξεχωριστά πρότυπα θα αναπτυχθούν στην επόμενη φάση για τις εισηγμένες

εταιρείες και για τις μη ευρωπαϊκές εταιρείες που εμπίπτουν στο CSRD βάσει κανονισμού.

Τα 12 πρότυπα ESRS περιλαμβάνουν τις εξής κατηγορίες:

Γενικά Πρότυπα:

- ESRS 1: Γενικές απαιτήσεις
- ESRS 2: Γενικές γνωστοποιήσεις

Περιβάλλον:

- ESRS E1: Κλιματική αλλαγή
- ESRS E2: Ρύπανση
- ESRS E3: Υδάτινοι και θαλάσσιοι πόροι
- ESRS E4: Βιοποικιλότητα και οικοσυστήματα
- ESRS E5: Χρήση πόρων και κυκλική οικονομία

Κοινωνία:

- ESRS S1: Ιδιο εργατικό δυναμικό
- ESRS S2: Εργαζόμενοι στην αλυσίδα αξίας
- ESRS S3: Επηρεαζόμενες κοινότητες
- ESRS S4: Καταναλωτές και τελικοί χρήστες

Διακυβέρνηση:

- ESRS G1: Διακυβέρνηση

Προσεχώς: Τομεακά πρότυπα, πρότυπα για ΜμΕ και πρότυπα για εταιρείες εκτός ΕΕ. Τα πρότυπα περιλαμβάνουν περισσότερες από 80 απαιτήσεις αναφοράς (Disclosure Requirements) και πάνω από 1000 ποιοτικά και ποσοτικά δεδομένα (datapoints).

Αναλυτική Παρουσίαση των ESRS (European Sustainability Reporting Standards)

Τα Ευρωπαϊκά Πρότυπα Αναφοράς Βιωσιμότητας (**ESRS**) αποτελούν το ολοκληρωμένο πλαίσιο που ορίζει το περιεχόμενο των εταιρικών γνωστοποιήσεων βάσει της CSRD. Διαρθρώνονται σε τρεις βασικές κατηγορίες:

- **Διατομεακά (Cross-cutting)**
- **Περιβαλλοντικά (Environmental)**
- **Κοινωνικά (Social)**
- **Διακυβέρνησης (Governance)**

Παρακάτω παρουσιάζονται όλες οι επίσημες ενότητες και υποενότητες.

Cross-Cutting Standards (Διατομεακά Πρότυπα)

Αφορούν γενικές απαιτήσεις που ισχύουν για όλες τις επιχειρήσεις, ανεξάρτητα από κλάδο.

ESRS 1 – General Requirements (Γενικές Απαιτήσεις)

Περιλαμβάνει:

- Την αρχή της διπλής ουσιαστικότητας
- Γενικούς κανόνες για τη μεθοδολογία και τα δεδομένα
- Πεδίο εφαρμογής και χρονικό ορίζοντα αναφοράς
- Απαιτήσεις για την παρουσίαση και δομή της έκθεσης

ESRS 2 – General Disclosures (Γενικές Γνωστοποιήσεις)

Περιλαμβάνει γνωστοποιήσεις σχετικά με:

- Στρατηγική και επιχειρηματικό μοντέλο
- Διακυβέρνηση βιωσιμότητας
- Πολιτικές και στόχους
- Διαχείριση κινδύνων και ευκαιριών
- Δείκτες παρακολούθησης απόδοσης (KPIs)

Environmental Standards (Περιβαλλοντικά Πρότυπα)

Αναφέρονται στις περιβαλλοντικές επιπτώσεις, κινδύνους και ευκαιρίες της επιχείρησης.

ESRS E1 – Climate Change (Κλιματική Αλλαγή)

- Εκπομπές αερίων θερμοκηπίου (Scope 1, 2 και 3)
- Στρατηγική ελαχιστοποίησης εκπομπών
- Προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή
- Χρήση ενέργειας και στόχοι απανθρακοποίησης

ESRS E2 – Pollution (Ρύπανση)

- Ρύπανση αέρα, νερού, εδάφους
- Χρήση επικίνδυνων ουσιών
- Στρατηγικές μείωσης εκπομπών ρύπων

ESRS E3 – Water and Marine Resources (Υδάτινοι και Θαλάσσιοι Πόροι)

- Κατανάλωση νερού
- Επηρεασμός υδάτινων οικοσυστημάτων
- Διαχείριση λυμάτων

ESRS E4 – Biodiversity and Ecosystems (Βιοποικιλότητα και Οικοσυστήματα)

- Επιπτώσεις σε προστατευόμενες περιοχές
- Αλλαγές στη χρήση γης
- Σχέδια αποκατάστασης οικοσυστημάτων

ESRS E5 – Resource Use and Circular Economy (Πόροι και Κυκλική Οικονομία)

- Διαχείριση πρώτων υλών
- Απόβλητα και ανακύκλωση
- Κυκλικά επιχειρηματικά μοντέλα
- Αποδοτικότητα πόρων

Social Standards (Κοινωνικά Πρότυπα)

Εστιάζουν στον άνθρωπο, τα εργασιακά δικαιώματα και τις σχέσεις με την κοινωνία.

ESRS S1 – Own Workforce (Εργαζόμενοι της Επιχείρησης)

- Εργασιακές συνθήκες
- Ίση μεταχείριση – χωρίς διακρίσεις
- Υγεία και ασφάλεια
- Επιμόρφωση και ανάπτυξη ικανοτήτων
- Αμοιβές και συλλογικές διαπραγματεύσεις

ESRS S2 – Workers in the Value Chain (Εργαζόμενοι Αλυσίδας Αξίας)

- Συνθήκες εργασίας προμηθευτών
- Δικαιώματα ανθρώπου στην εφοδιαστική αλυσίδα
- Μηχανισμοί παρακολούθησης συμμόρφωσης

ESRS S3 – Affected Communities (Επηρεαζόμενες Κοινότητες)

- Επιπτώσεις στην τοπική κοινωνία
- Διαβούλευση και σχέση με κοινότητες
- Κίνδυνοι για τα ανθρώπινα δικαιώματα

ESRS S4 – Consumers and End-users (Καταναλωτές και Τελικοί Χρήστες)

- Προστασία δεδομένων
- Ασφάλεια προϊόντων
- Δίκαιες πρακτικές μάρκετινγκ
- Προσβασιμότητα και ποιότητα προϊόντων

Governance Standards (Πρότυπα Διακυβέρνησης)

ESRS G1 – Business Conduct (Εταιρική Διακυβέρνηση & Επιχειρηματική Δεοντολογία)

- Δομή και εποπτεία διοίκησης
- Πολιτικές δεοντολογίας
- Καταπολέμηση διαφθοράς
- Φορολογική διαφάνεια
- Μηχανισμοί whistleblowing
- Διαχείριση σχέσεων με ενδιαφερόμενα μέρη

Το ESRS διακρίνει μεταξύ διαφορετικών βαθμών υποχρέωσης για γνωστοποίηση. Όταν το ESRS χρησιμοποιεί τον όρο «θα αποκαλύψει» (“Shalldisclose”), η εταιρεία αποκαλύπτει τις πληροφορίες εάν είναι σημαντικές. Όταν το ESRS χρησιμοποιεί τον όρο «μπορεί να αποκαλύψει» (“maydisclose”), αυτό υποδηλώνει μια εθελοντική αποκάλυψη για την ενθάρρυνση της ορθής πρακτικής. Κατά την προετοιμασία της δήλωσης βιωσιμότητας, η διοίκηση πρέπει να λάβει υπόψη τη φύση των απαιτήσεων αναφοράς.

Η Εταιρεία κατά την προετοιμασία της δήλωσης βιωσιμότητας, λαμβάνει υπόψη και διασφαλίζει τα ακόλουθα χαρακτηριστικά, με βάση τα οποία μπορεί να χαρακτηρίσει ποιοτικά τις πληροφορίες.

- Συνάφεια.
- Πιστή αναπαράσταση
- Συγκρισιμότητα.
- Επαληθευσιμότητα.
- Κατανοητότητα

3.3.4. Η Δήλωση Βιωσιμότητας κατά ESRS

Η Δήλωση Βιωσιμότητας θα πρέπει να περιλαμβάνεται στην έκθεση διαχείρισης σαν αναπόσπαστο μέρος και να αποτελείται από 4 μέρη:

Γενικές Πληροφορίες: Σύμφωνα με το ESRS 2.

1. Περιβαλλοντικές Πληροφορίες: Σύμφωνα με τα πρότυπα ESRS E1 έως E5.
2. Κοινωνικές Πληροφορίες: Σύμφωνα με τα πρότυπα ESRS S1 έως S4.
3. Πληροφορίες Διακυβέρνησης: Σύμφωνα με το πρότυπο ESRS G1.
4. Πρόσθετες πληροφορίες θα περιλαμβάνονται αν απαιτούνται.

Κείμενο για την Αρχιτεκτονική Αναφοράς της Δήλωσης

Το μοτίβο που ακολουθούμε για να δημοσιοποιήσουμε πληροφορία για κάθε θέμα χωρίζεται στις εξής 4 ενότητες με βάση τις γενικές απαιτήσεις των προτύπων (ESRS 2 - General Disclosures):

- Διακυβέρνηση (GOV): Οργάνωση και διακυβέρνηση της βιωσιμότητας.
- Στρατηγική (SBM): Στρατηγική και διακυβέρνηση, ουσιαστικές επιπτώσεις, κίνδυνοι και ευκαιρίες.
- Διαχείριση επιπτώσεων, κινδύνων και ευκαιριών (IRO): Πολιτικές και δράσεις για την κατανάλωση πόρων.
- Μετρήσεις και στόχοι : Αναφορά προόδου σε σχέση με τους στόχους.

Συγκεκριμένες Απαιτήσεις Γνωστοποιήσεων:

Τέλος, εξετάζει τις συγκεκριμένες απαιτήσεις γνωστοποιήσεων σύμφωνα με τα πρότυπα ESRS. Αυτές οι απαιτήσεις καθορίζουν ποιες πληροφορίες πρέπει να παρέχονται και με ποιο τρόπο.

- Θέματα Βιωσιμότητας: Αυτό περιλαμβάνει περιβαλλοντικούς, κοινωνικούς και διακυβερνητικούς παράγοντες (ESG). Συγκεκριμένα θέματα περιλαμβάνουν την κλιματική αλλαγή, τη βιοποικιλότητα, τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις συνθήκες εργασίας.
- Λεπτομερείς Αποκαλύψεις: Οι εταιρείες πρέπει να παρέχουν λεπτομερείς πληροφορίες σχετικά με τους στόχους, τις πολιτικές και τις επιδόσεις τους στη βιωσιμότητα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4:

Κανονισμός Ταξινόμιας (EU TAXONOMY):

Το EU Taxonomy (Κανονισμός 2020/852) είναι ένα σύστημα ταξινόμησης που αναπτύχθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση, με βάση την Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία.

Στόχος είναι να καθορίσει ποιες οικονομικές δραστηριότητες μπορούν να θεωρηθούν ως βιώσιμες, υποστηρίζοντας έτσι τους στόχους της ΕΕ για κλιματική ουδετερότητα μέχρι το 2050, και την συμφωνία του Παρισιού για τον περιορισμό της αύξησης του global warming σε 1.5 C με βάση τα προ-βιομηχανικά επίπεδα.

Συγκεκριμένα, περιλαμβάνει science-based καθορισμένα κριτήρια και τεχνικές διαδικασίες, που έχουν ως στόχο να αξιολογήσουν κατά πόσο μια οικονομική δραστηριότητα πληροί τα κριτήρια βιωσιμότητας, ειδικά σε σχέση με την προστασία του κλίματος και του περιβάλλοντος.

Η εφαρμογή του Taxonomy προηγήθηκε της CSRD Οδηγίας, θέτοντας τα θεμέλια για τη δημιουργία ενός framework στο οποίο η CSRD βασίζεται ώστε να ενισχύσει τα corporate sustainability disclosures.

ΗΕΕ Ταξινόμια αποτελεί τη βάση για άλλες πρωτοβουλίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως το Σχέδιο Δράσης της ΕΕ για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη και ο Κανονισμός Αναφοράς της ΕΕ κλπ. Με άλλα λόγια, είναι ένα εργαλείο που καθορίζει τι θεωρείται περιβαλλοντικά φιλικό, και αυτό χρησιμοποιείται για να καθοδηγήσει και να υποστηρίξει άλλες πολιτικές και κανονισμούς στην Ευρώπη που στοχεύουν στη βιωσιμότητα.

Χρήσιμοι ορισμοί αναφορικά με τις οικονομικές δραστηριότητες.

Όταν αναφερόμαστε σε οικονομικές δραστηριότητες εννοούμε όλες τις δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα εντός της επιχείρησης και σχετίζονται με την παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών, τη διανομή τους στους καταναλωτές και την κατανάλωσή τους. Δηλαδή, δραστηριότητες που παράγουν έσοδα (καθαρές πωλήσεις-turnover) καθώς και αυτές που αφορούν σε κεφαλαιακές δαπάνες (capex) και λειτουργικές δαπάνες (opex).

Μια οικονομική δραστηριότητα χαρακτηρίζεται ως επιλέξιμη (eligible) για την Ταξινόμια, εάν περιγράφεται σε κάποιον από τους κατ' εξουσιοδότηση Κανονισμούς

που θα περιγράψουμε στην συνέχεια (2021/2139, 2022/1214 2023/2485 και 2023/2486), ανεξαρτήτως του εάν η εν λόγω οικονομική δραστηριότητα πληροί όλα τα τεχνικά κριτήρια ελέγχου.

Μια επιλέξιμη οικονομική δραστηριότητα χαρακτηρίζεται ως περιβαλλοντικά βιώσιμη, ή αλλιώς, ευθυγραμμισμένη (aligned) με τον Κανονισμό, όταν πληροί κάποιες συγκεκριμένες προϋποθέσεις. Ο Κανονισμός Ταξινόμησης αποτελεί βασικό στοιχείο του σχεδίου δράσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τον αναπροσανατολισμό των ροών κεφαλαίων προς μια πιο βιώσιμη οικονομία. Αντιπροσωπεύει ένα σημαντικό βήμα προς την επίτευξη ουδετερότητας άνθρακα έως το 2050, σύμφωνα με τους κλιματικούς στόχους της ΕΕ, καθώς ο κανονισμός είναι ένα σύστημα ταξινόμησης για περιβαλλοντικά βιώσιμες οικονομικές δραστηριότητες.

Μια περίληψη των βασικών νομοθεσιών που σχετίζονται με το Taxonomy:

Το Taxonomy Regulation τέθηκε σε ισχύ στις 12 Ιουλίου 2020, με σταδιακή εφαρμογή από την 1η Ιανουαρίου 2022. Το Taxonomy, όπως αναφέραμε και νωρίτερα, απαιτεί από τις χρηματοοικονομικές και μη χρηματοοικονομικές επιχειρήσεις που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής τους να γνωστοποιούν πληροφορίες σχετικά με το πώς και σε ποιο βαθμό οι δραστηριότητες της οντότητας συνδέονται με περιβαλλοντικά βιώσιμες οικονομικές δραστηριότητες. Ο κανονισμός παρέχει το γενικό νομικό πλαίσιο και τις γενικές απαιτήσεις, αλλά δεν προσδιορίζει τα τεχνικά κριτήρια ελέγχου βάσει των οποίων θα αξιολογηθούν οι οικονομικές δραστηριότητες μιας οντότητας ή τις γνωστοποιήσεις. Έτσι, υπάρχουν αρκετά delegated acts που συμπληρώνουν το Taxonomy Regulation. Έτσι, τα κύρια delegated acts είναι 3: Το Disclosures Delegated Act, που καθορίζει τα reporting requirements αναφορικά με τον υπολογισμό των KPIs και τις σχετικές ποιοτικές γνωστοποιήσεις.

Το Climate Delegated Act, που καθορίζει τις οικονομικές δραστηριότητες και τα technical screening criteria για τους 2 πρώτους περιβαλλοντικούς στόχους Climate Change Mitigation και Climate Change Adaptation.

Και τέλος το Environmental Delegated Act που καθορίζει τις οικονομικές δραστηριότητες και τα τεχνικά κριτήρια ελέγχου για τους υπόλοιπους τέσσερις περιβαλλοντικούς στόχους – την αειφόρο χρήση και προστασία των υδάτινων και θαλάσσιων πόρων, τη μετάβαση σε μια κυκλική οικονομία, την πρόληψη και τον έλεγχο της ρύπανσης και η Προστασία και Αποκατάσταση της Βιοποικιλότητας και των Οικοσυστημάτων.

Τα 2 πρώτα κύρια delegated acts τροποποιήθηκαν εντός του 2023, λόγω της εισαγωγής νέων κατηγοριών δραστηριοτήτων και disclosures στο Gas και Nuclear Delegated Act και λόγω amendments στο ήδη υπάρχων Climate delegated act.

Ποιες ήταν λοιπόν οι αλλαγές που προκάλεσαν αυτά τα 2 delegated acts στα 2 κύρια delegated acts;

Το πρώτο Act εισάγει νέες οικονομικές δραστηριότητες και νέα τεχνικά κριτήρια ελέγχου για τους υπόλοιπους 4 περιβαλλοντικούς στόχους πέρα από 1) το μετριασμό στην κλιματική αλλαγή και 2) την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή. Οι στόχοι αυτοί είναι 3) Η Βιώσιμη χρήση και προστασία των υδάτινων και των θαλάσσιων πόρων, 4) Η μετάβαση σε μια κυκλική οικονομία, 5) Η Πρόληψη και ο έλεγχος της ρύπανσης και 6) Η Προστασία και αποκατάσταση της βιοποικιλότητας και των οικοσυστημάτων.

Το δεύτερο Act, αφορά σε τροποποίηση του Climate Delegated act και αφορά σε πρόσθετες οικονομικές δραστηριότητες και τεχνικά κριτήρια ελέγχου για τον προσδιορισμό των συνθηκών υπό τις οποίες οι οικονομικές αυτές δραστηριότητες συνεισφέρουν σημαντικά στο μετριασμό της κλιματικής αλλαγής και στην προσαρμογή της κλιματικής αλλαγής. Δηλαδή, στους δύο πρώτους περιβαλλοντικούς στόχους.

Το Scope του Taxonomy αυξάνεται με τις παραπάνω νέες οικονομικές δραστηριότητες και δεδομένου του μεγάλου αριθμού οικονομικών δραστηριοτήτων και της πολυπλοκότητας των τεχνικών κριτηρίων ελέγχου κάθε δραστηριότητας, το Taxonomy Regulation υπόκειται σε τακτικές αναθεωρήσεις και, συνεπώς, συνεχίζει να εξελίσσεται.

Από το 2021 έως το 2023, το Taxonomy εφαρμόζεται σε εταιρείες που εμπίπτουν στην Οδηγία για τη Μη Χρηματοοικονομική Αναφορά (NFRD), που είναι μεγάλες Οντότητες Δημοσίου Συμφέροντος με περισσότερους από 500 υπαλλήλους. Από το 2024, το CSRD αντικαθιστά το NFRD και συνεπώς περισσότερες εταιρείες θα εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού.

Διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής: Υποχρεώνει περισσότερες εταιρείες, συμπεριλαμβανομένων μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων, να υποβάλλουν εκθέσεις βιωσιμότητας.

Βελτίωση της ποιότητας της πληροφόρησης: Εισάγει αυστηρότερα κριτήρια και πρότυπα για τη δημοσιοποίηση πληροφοριών, συμπεριλαμβανομένης της υποχρεωτικής διασφάλισης για τις πληροφορίες βιωσιμότητας. Οι εταιρείες πρέπει τώρα να παρέχουν πιο λεπτομερείς πληροφορίες σχετικά με τις πολιτικές τους για τη βιωσιμότητα, τους κινδύνους και τις επιπτώσεις τους. Αυτό περιλαμβάνει disclosures σε θέματα περιβαλλοντικών, κοινωνικών και διακυβερνητικών θεμάτων.

Επίσης, τα κράτη-μέλη της ΕΕ και οι χώρες του ΕΕΑ υποχρεούνται να ενσωματώσουν το CSRD στο εθνικό δίκαιο. Οι εθνικές κυβερνήσεις έχουν κάποιο περιθώριο για να το εφαρμόσουν με τρόπο που να ταιριάζει με την υπάρχουσα νομοθεσία και τα πλαίσια συμμόρφωσης για financial and non-financial reporting requirements.

Τώρα, τα ESRS είναι ένα σύνολο προτύπων που αναπτύχθηκαν για να υποστηρίξουν την εφαρμογή της Οδηγίας CSRD. Παρέχουν συγκεκριμένες οδηγίες

για το πώς οι εταιρείες πρέπει να συλλέγουν, να αναλύουν και να δημοσιοποιούν πληροφορίες βιωσιμότητας.

Το EU Taxonomy είναι ένα σύστημα ταξινόμησης που δημιουργήθηκε για να ορίσει τις οικονομικές δραστηριότητες που θεωρούνται βιώσιμες.

Στα πλαίσια του materiality assessment των IROs(Επιπτώσεις, Κίνδυνοι και Ευκαιρίες) που προκαλεί ένα sustainability matter, όπως ορίζεται στα ESRS, δεν απαιτείται να επιλέγονται μόνο δραστηριότητες που πληρούν τις προϋποθέσεις της ταξινόμησης - eligible activities - για να αξιολογηθεί πόσο material είναι αυτά τα IROs(Επιπτώσεις, Κίνδυνοι και Ευκαιρίες).

Οι στόχοι αυτών των πλαισίων συνδέονται στενά και ενισχύουν ο ένας τον άλλον καθώς η CSRD απαιτεί από τις εταιρείες να δημοσιοποιούν λεπτομερείς πληροφορίες βιωσιμότητας σύμφωνα με τα πρότυπα ESRS, που περιλαμβάνουν τα 6 sustainable activities του EU Taxonomy.

Συνοψίζοντας, η CSRD Οδηγία, μαζί με τα ESRS και το Taxonomy, ενσωματώνουν τη έννοια της βιωσιμότητας στον πυρήνα λειτουργίας των επιχειρήσεων και προωθούν τη μετάβαση προς ένα βιώσιμο μέλλον.

Ανάλογα με την κατηγορία της εταιρείας οι γνωστοποιήσεις είναι διαφορετικές.

Καθορισμός Περιβαλλοντικών Στόχων

Η Ταξινόμηση της ΕΕ καθορίζει έξι περιβαλλοντικούς στόχους:

1. Climate change mitigation: σημαίνει η διαδικασία διατήρησης της αύξησης της παγκόσμιας μέσης θερμοκρασίας πολύ κάτω από τους 2°C και συνέχισης των προσπαθειών περιορισμού της σε 1,5°C πάνω από τα προβιομηχανικά επίπεδα, όπως ορίζεται στη Συμφωνία του Παρισιού
2. Climate change adaptation: σημαίνει η διαδικασία προσαρμογής στην πραγματική και αναμενόμενη κλιματική αλλαγή και τις επιπτώσεις της.
3. Sustainable Use and Protection of Water and Marine Resources: την επίτευξη της καλής κατάστασης των υδάτων, συμπεριλαμβανομένων των υδάτινων επιφανειών και υπόγειων υδάτων και των θαλάσσιων υδάτων ή πρόληψη της υποβάθμισης υδάτινων ή θαλάσσιων υδάτων που βρίσκονται ήδη σε καλή περιβαλλοντική κατάσταση.
4. Transition to a circular economy: σημαίνει ένα οικονομικό σύστημα στο οποίο η αξία των προϊόντων, των υλικών και άλλων πόρων στην οικονομία διατηρείται για όσο το δυνατόν περισσότερο, ενισχύοντας την αποτελεσματική χρήση τους στην παραγωγή και την κατανάλωση, μειώνοντας έτσι τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις της χρήσης τους, ελαχιστοποιώντας τα απόβλητα και την απελευθέρωση επικίνδυνων ουσιών σε όλα τα στάδια του κύκλου ζωής τους, μεταξύ άλλων μέσω της εφαρμογής της ιεραρχίας των αποβλήτων

5. Πρόληψη και έλεγχος της ρύπανσης: καθαρισμός απορριμμάτων και άλλης ρύπανσης κ.λ.π
6. Protection and Restoration of Biodiversity and Ecosystems: προστασία, διατήρηση ή αποκατάσταση της βιοποικιλότητας, επίτευξη καλής κατάστασης των οικοσυστημάτων ή προστασία οικοσυστημάτων που είναι ήδη σε καλή κατάσταση, μέσω της διατήρησης της φύσης και της βιοποικιλότητας, βιώσιμης χρήσης και διαχείριση γης, βιώσιμη διαχείριση των δασών κλπ.

Τεχνικά Κριτήρια Ελέγχου

Για κάθε περιβαλλοντικό στόχο, η Ταξινομία καθορίζει συγκεκριμένα τεχνικά κριτήρια ελέγχου που πρέπει να πληρούν οι δραστηριότητες για να θεωρηθούν βιώσιμες. Αυτά τα κριτήρια είναι λεπτομερή και εξειδικευμένα ανά τομέα, καλύπτοντας διάφορες πτυχές της επίδρασης της δραστηριότητας στο περιβάλλον.

Μη Σημαντική Βλάβη (DNSH)

Οι οικονομικές δραστηριότητες δεν πρέπει να βλάπτουν σημαντικά κανέναν από τους έξι περιβαλλοντικούς στόχους για να θεωρούνται βιώσιμες. Αυτή η αρχή της "Μη Σημαντικής Βλάβης" διασφαλίζει ότι η προώθηση ενός στόχου δεν γίνεται εις βάρος ενός άλλου. Παρέχονται λεπτομερή κριτήρια DNSH για κάθε στόχο.

Ελάχιστες Διασφαλίσεις

Οι δραστηριότητες πρέπει να συμμορφώνονται με ελάχιστες κοινωνικές διασφαλίσεις, συμπεριλαμβανομένης της τήρησης των Οδηγιών του ΟΟΣΑ για Πολυεθνικές Επιχειρήσεις και των Κατευθυντήριων Αρχών του ΟΗΕ για τις Επιχειρήσεις και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα. Αυτό διασφαλίζει ότι η περιβαλλοντική βιωσιμότητα δεν επιτυγχάνεται εις βάρος των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των ηθικών προτύπων.

Επαλήθευση και Αναφορά

Οι εταιρείες και οι συμμετέχοντες στην χρηματοοικονομική αγορά πρέπει να αποκαλύπτουν πώς οι δραστηριότητές τους ευθυγραμμίζονται με την Ταξινομία της ΕΕ. Αυτό περιλαμβάνει:

Αναφορά του ποσοστού των εσόδων (turnover) , των δαπανών κεφαλαίου (CapEx) και των λειτουργικών δαπανών (OpEx) που ευθυγραμμίζονται με τα κριτήρια της Ταξινομίας.

Παροχή αποδείξεων και τεκμηρίωσης για να υποστηρίξουν τους ισχυρισμούς τους.

Διασφάλιση ότι οι αναφορές τους επαληθεύονται από εξωτερικούς ελεγκτές ή τρίτους.

Κριτήρια Ταξινομίας της ΕΕ για τον Χαρακτηρισμό μιας Δραστηριότητας ως «Environmentally Sustainable»

Προκειμένου μια οικονομική δραστηριότητα να χαρακτηριστεί ως «**environmentally sustainable**», σύμφωνα με τον **Κανονισμό Ταξινόμίας της ΕΕ**, πρέπει να πληροί **όλα** τα παρακάτω κριτήρια:

4.1. Βασικά Κριτήρια Ταξινόμίας

- **Να συμβάλλει σημαντικά (substantial contribution)** στην επίτευξη ενός ή περισσότερων περιβαλλοντικών στόχων.
- **Να μην προκαλεί σημαντική επιβάρυνση (Do No Significant Harm – DNSH)** σε κανέναν από τους υπόλοιπους περιβαλλοντικούς στόχους.
- **Να ασκείται σύμφωνα με τις ελάχιστες διασφαλίσεις που αναφέρονται στο Άρθρο 18 του Κανονισμού** (σεβασμός ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αρχές ΟΟΣΑ και ΟΗΕ).
- **Να συμμορφώνεται με τα Τεχνικά Κριτήρια Ελέγχου (Technical Screening Criteria – TSC)**, τα οποία καθορίζουν λεπτομερώς τι συνιστά ουσιαστική συμβολή και μισημαντική επιβάρυνση.

Παράδειγμα:

Αν μια δραστηριότητα συμβάλλει στον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής, αλλά ταυτόχρονα επιβαρύνει τη βιοποικιλότητα, τότε δεν μπορεί να χαρακτηριστεί «**environmentally sustainable**».

4.2. Τεχνικά Κριτήρια Ελέγχου (Technical Screening Criteria – TSC)

Τα TSC αποτελούν **ενιαία και λεπτομερή κριτήρια** που χρησιμοποιούνται για να καθοριστεί:

- εάν μια δραστηριότητα **συμβάλλει σημαντικά** σε έναν περιβαλλοντικό στόχο, και
- εάν **επιβαρύνει σημαντικά (DNSH)** κάποιον από τους υπόλοιπους στόχους.

Τα κριτήρια αυτά είναι υποχρεωτικά για όλες τις εταιρείες που υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής της Ταξινόμίας.

4.3. Οι Έξι Περιβαλλοντικοί Στόχοι της Ταξινόμίας

Ο Κανονισμός Ταξινόμίας της ΕΕ καθορίζει **έξι βασικούς περιβαλλοντικούς στόχους**:

1. **Μετριασμός της κλιματικής αλλαγής**

2. Προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή
3. Βιώσιμη χρήση και προστασία υδατικών και θαλάσσιων πόρων
4. Μετάβαση σε κυκλική οικονομία
5. Πρόληψη και έλεγχος της ρύπανσης
6. Προστασία και αποκατάσταση της βιοποικιλότητας και των οικοσυστημάτων

Οι εταιρείες πρέπει να αποδείξουν ότι **συμβάλλουν ουσιαστικά σε έναν και δεν επιβαρύνουν σημαντικά** τους υπόλοιπους πέντε.

4.4. Είδη Οικονομικών Δραστηριοτήτων που Μπορούν να Είναι “Sustainable”

Η Ταξινόμια διακρίνει **δύο κύριους τύπους** δραστηριοτήτων που μπορούν να θεωρηθούν ότι συμβάλλουν σημαντικά:

- **Environmentally sustainable activities**
Δραστηριότητες που *από μόνες τους* παράγουν σημαντική συμβολή π.χ. παραγωγή ανανεώσιμης ενέργειας.
- **Enabling activities**
Δραστηριότητες που *υποστηρίζουν* άλλες βιώσιμες δραστηριότητες, π.χ. κατασκευή ανεμογεννητριών ή επενδύσεις σε πράσινα ομόλογα.

4.5. Κατηγορίες Δραστηριοτήτων Βάσει «Substantial Contribution»

Υπάρχουν **τρεις βασικές κατηγορίες** οικονομικών δραστηριοτήτων, ανάλογα με τον τύπο συμβολής τους:

4.5.1. Enabling Activities – Δραστηριότητες Υποστήριξης

Δραστηριότητες που **επιτρέπουν σε άλλους** κλάδους να συμβάλλουν ουσιαστικά σε έναν περιβαλλοντικό στόχο.

- **Παράδειγμα:**
Η **κατασκευή ηλεκτρικών οχημάτων** επιτρέπει στον τομέα των μεταφορών να λειτουργεί με *μηδενικές άμεσες εκπομπές CO₂*.
(ESRS example: 3.3 Manufacture of low carbon technologies for transport)

4.5.2. Transitional Activities – Μεταβατικές Δραστηριότητες

Δραστηριότητες που:

- συμβάλλουν στον **μετριασμό της κλιματικής αλλαγής**,
- **υποστηρίζουν τη μετάβαση** σε μια κλιματικά ουδέτερη οικονομία,
- εφαρμόζονται όταν **δεν υπάρχει διαθέσιμη τεχνολογική ή οικονομική εναλλακτική χαμηλών εκπομπών**.
- **Παράδειγμα:**
Κατασκευή τσιμέντου (cement manufacturing) – δραστηριότητα με έντονη εκπομπή CO₂, αλλά χωρίς άμεση εναλλακτική.
(ESRS example: 3.7 Manufacture of cement)

4.5.3. OwnPerformanceActivities – Δραστηριότητες Άμεσης Συμβολής

Δραστηριότητες που:

- συμβάλλουν **άμεσα** σε έναν περιβαλλοντικό στόχο,
- **δεν** είναι ούτε enabling ούτε transitional.
- **Παράδειγμα:**
 Παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από **αιολική ενέργεια** → συμβάλλει άμεσα στον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής μέσω παραγωγής ανανεώσιμης ενέργειας.

Μη Σημαντική επιβάρυνση (DNSH)

Οι οικονομικές δραστηριότητες δεν πρέπει να βλάπτουν σημαντικά κανέναν από τους έξι περιβαλλοντικούς στόχους για να θεωρούνται βιώσιμες. Αυτή η αρχή της "Μη Σημαντικής επιβάρυνσης" διασφαλίζει ότι η προώθηση ενός στόχου δεν γίνεται εις βάρος ενός άλλου. Παρέχονται λεπτομερή κριτήρια DNSH για κάθε στόχο.

Ξεκινάμε από το **Turnover KPI**, όπου παρουσιάζεται το πηλίκο των εσόδων από taxonomy aligned δραστηριότητες προς το συνολικό τζίρο. Περιλαμβάνονται έσοδα από IFRS 15 και IFRS 16 ενώ δεν συμπεριλαμβάνονται έσοδα από οντότητες που ενοποιούνται με τη μέθοδο της καθαρής θέσης, έσοδα από διακοπείσες δραστηριότητες και κέρδη από IFRS 5, ενδοεταιρικά έσοδα (οι ενδοεταιρικές συναλλαγές πρέπει να εξαλειφθούν) και έσοδα από επιδοτήσεις (IAS 20).

Το **CAPEX KPI**, όπου παρουσιάζεται το πηλίκο των sustainable κεφαλαιουχικών δαπανών προς τις συνολικές κεφαλαιουχικές δαπάνες.

Στον αριθμητή περιλαμβάνονται οι κεφαλαιουχικές δαπάνες που σχετίζονται α. με περιουσιακά στοιχεία ή διαδικασίες που σχετίζονται με Taxonomy aligned δραστηριότητες ή β. δαπάνες που περιλαμβάνονται σε ένα σχέδιο για να γίνει aligned μια δραστηριότητα ή γ. δαπάνες που σχετίζεται με την αγορά προϊόντος από

Taxonomy aligned δραστηριότητες. Μεγάλη προσοχή στα 2 τελευταία bullets γιατί εκεί εμφανίζονται οι περισσότερες ασάφίες του κανονισμού και προκύπτουν τα περισσότερα ερωτήματα.

Το **CAPEX plan** θα πρέπει να πληρεί τα παρακάτω κριτήρια:

Τι είναι το CAPEXPlan;

Το **CAPEXplan (CapitalExpenditurePlan)** είναι το **σχέδιο κεφαλαιουχικών δαπανών** μιας επιχείρησης, δηλαδή το οργανωμένο πλάνο που καθορίζει τις επενδύσεις σε **μακροπρόθεσμα περιουσιακά στοιχεία** τα οποία θα χρησιμοποιηθούν για την παραγωγή αξίας στο μέλλον. Περιλαμβάνει δαπάνες για:

- αγορά ή αναβάθμιση μηχανολογικού εξοπλισμού,
- κατασκευή ή επέκταση εγκαταστάσεων,
- ψηφιακές τεχνολογικές υποδομές,
- έργα ενεργειακής απόδοσης ή βιωσιμότητας,
- πάγιο εξοπλισμό γενικότερα.

Ένα **CAPEXplan** προσδιορίζει τόσο το **ύψος της επένδυσης**, όσο και τον **χρονικό προγραμματισμό**, την **εκτίμηση απόδοσης**, τις **πηγές χρηματοδότησης** και τις **προτεραιότητες** της επιχείρησης. Στο πλαίσιο της **βιωσιμότητας και της CSRD**, το CAPEXplan αποκτά ιδιαίτερη σημασία, καθώς οι εταιρείες καλούνται να αποκαλύπτουν:

- ποιο ποσοστό των κεφαλαιουχικών δαπανών τους ευθυγραμμίζεται με την **EUTaxonomy**,
- πώς οι επενδύσεις τους στηρίζουν στόχους όπως η **αποανθρακοποίηση**, η **ενεργειακή μετάβαση** και η **κυκλική οικονομία**.

(α) το σχέδιο στοχεύει είτε στην επέκταση των οικονομικών δραστηριοτήτων της επιχείρησης που ευθυγραμμίζονται με την Ταξινόμια είτε στην αναβάθμιση των οικονομικών δραστηριοτήτων που είναι επιλέξιμες για την Ταξινόμια ώστε να ευθυγραμμιστούν με την Ταξινόμια εντός περιόδου πέντε ετών·

β) το σχέδιο γνωστοποιείται σε συγκεντρωτικό επίπεδο οικονομικής δραστηριότητας και εγκρίνεται από το διοικητικό όργανο των μη χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων είτε απευθείας είτε με εξουσιοδότηση.

Το CAPEX που σχετίζεται με την αγορά προϊόντων από οικονομικές δραστηριότητες που ευθυγραμμίζονται με την Ταξινόμια και με μεμονωμένα μέτρα που επιτρέπουν στα target activities να γίνουν low-carbon ή να οδηγήσουν σε μειώσεις των αερίων θερμοκηπίου, ιδίως δραστηριότητες που αναφέρονται στα σημεία 7.3 έως 7.6 του

παραρτήματος I του Climate DA, καθώς και άλλες οικονομικές δραστηριότητες που αναφέρονται στις κατ' εξουσιοδότηση πράξεις

Ο παρονομαστής περιλαμβάνει αποκτήσεις ενσώματων παγίων και άυλων περιουσιακών στοιχείων πριν από κάθε επανεκτίμηση, απόσβεση ή απομείωση και εξαιρουμένων τυχόν μεταβολών στην εύλογη αξία καθώς και οι εξαγορές από συνενώσεις επιχειρήσεων.

Τρίτο KPI είναι το **OPEX KPI**, όπου παρουσιάζεται το πηλίκο των sustainable λειτουργικών δαπανών προς τις συνολικές λειτουργικές δαπάνες.

Όπως και στο CAPEX KPI, στον αριθμητή περιλαμβάνονται οι λειτουργικές δαπάνες που α. σχετίζονται με Taxonomy aligned δραστηριότητες ή β. δαπάνες που περιλαμβάνονται σε ένα σχέδιο για να γίνει aligned μια δραστηριότητα ή γ. δαπάνες που σχετίζονται με μεμονωμένα μέτρα που επιτρέπουν στις δραστηριότητες να καταστούν low-carbon ή να οδηγήσουν σε μειώσεις αερίων θερμοκηπίου καθώς και μεμονωμένα μέτρα ανακαίνισης κτιρίων. Και εδώ για τον ίδιο λόγο, μεγάλη προσοχή στα 2 τελευταία bullets.

Το CAPEX plan έχει την έννοια που αναφέραμε προηγουμένως

Το OPEX που σχετίζεται με την αγορά παραγωγής από οικονομικές δραστηριότητες που είναι ευθυγραμμισμένες με την Ταξινόμια και με μεμονωμένα μέτρα που επιτρέπουν στα target activities να γίνουν low-carbon ή να οδηγήσουν σε μειώσεις αερίων θερμοκηπίου, καθώς και μεμονωμένα μέτρα ανακαίνισης κτιρίων, όπως προσδιορίζονται στις κατ' εξουσιοδότηση πράξεις.

Το κόστος έρευνας και ανάπτυξης που έχει ήδη αντιστοιχιστεί στο CapEx KPI δεν θα υπολογίζεται ως OpEx. Προσοχή στη διπλή καταμέτρηση.

Ο αριθμητής περιλαμβάνει επίσης το τμήμα του OpEx για την προσαρμογή των οικονομικών δραστηριοτήτων στην κλιματική αλλαγή σύμφωνα με το Παράρτημα II του Climate Delegated Act. Ο αριθμητής παρέχει ανάλυση για το μέρος του OpEx που διατίθεται για substantial contribution στην προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή.

Ο παρονομαστής περιλαμβάνει κόστη έρευνας και ανάπτυξης, κόστη ανακαίνισης κτιρίου, βραχυχρόνιες μισθώσεις, έξοδα συντηρήσεων και επισκευών και όλα τα άλλα άμεσα κόστη που είναι απαραίτητα για τη λειτουργία του περιουσιακού στοιχείου αλλά δεν περιλαμβάνει αποσβέσεις και απομειώσεις.

4.6 Άλλα πρότυπα

5.

6.

4.6.1 GRI Standards:

Το GRI 1: Foundation 2021 εισάγει τον σκοπό και το σύστημα των Προτύπων Αναφοράς Βιωσιμότητας GRI (GRI Standards) και εξηγεί βασικές έννοιες για την αναφορά βιωσιμότητας. Επίσης, προσδιορίζει τις απαιτήσεις και τις αρχές αναφοράς που πρέπει να τηρούν οι οργανισμοί για να αναφέρουν σύμφωνα με τα Πρότυπα GRI. Το GRI 1 είναι το πρώτο Πρότυπο που πρέπει να συμβουλευούνται οι οργανισμοί για να κατανοήσουν πώς να αναφέρουν χρησιμοποιώντας τα Πρότυπα GRI.

Τα Πρότυπα GRI αποτελούν ένα μοντουλάριο σύστημα συνδεδεμένων προτύπων. Επιτρέπουν στις οργανώσεις να αναφέρουν δημοσίως τις επιπτώσεις των δραστηριοτήτων τους με δομημένο τρόπο που είναι διαφανής για τους ενδιαφερόμενους φορείς και άλλα ενδιαφερόμενα μέρη.

4.6.2.SASB

Με το έργο για τη Διεθνή Εφαρμογή των Προτύπων SASB, το International Sustainability Standards Board (ISSB) προσπάθησε να ενισχύσει τη διεθνή δυνατότητα εφαρμογής των μετρήσεων που δεν σχετίζονται με το κλίμα στα Πρότυπα SASB® με τον προσδιορισμό και την αναθεώρηση των σχετικών όρων αναφοράς για τη δικαιοδοσία που ενδέχεται να περιορίσουν την καταλληλότητά τους σε άλλες δικαιοδοσίες. Αυτό το στοχευμένο έργο είχε ως αποτέλεσμα τροποποιήσεις στα Πρότυπα SASB σε υποστήριξη των συντακτών που εφαρμόζουν το IFRS S1 Γενικές Απαιτήσεις για Γνωστοποίηση Χρηματοοικονομικών Σχετικών με τη Βιωσιμότητα.

Τα Πρότυπα SASB χρησιμεύουν ως πηγή καθοδήγησης για την εφαρμογή του IFRS S1.

Απαιτείται κανείς να ανατρέξει στα τροποποιημένα Πρότυπα SASB για την εφαρμογή του IFRS S1. Με αυτόν τον τρόπο, αυτές οι θα πρέπει να μπορεί να χρησιμοποιεί τις σχετικές μετρήσεις ανεξάρτητα από τη δικαιοδοσία στην οποία λειτουργεί ή τις γενικά αποδεκτές λογιστικές αρχές ή πρακτικές που χρησιμοποιεί για την προετοιμασία των οικονομικών τους καταστάσεων.

Αυτό το στοχευμένο έργο βασίζεται στη διαδικασία που χρησιμοποιείται για την ενίσχυση της διεθνούς εφαρμογής του κλάδου απαιτήσεις γνωστοποίησης που περιέχονται στο Παράρτημα Β του Σχεδίου Έκθεσης IFRS S2 Γνωστοποιήσεις που σχετίζονται με το κλίμα (Σχέδιο S2), που αναπτύχθηκε από το περιεχόμενο των προτύπων SASB που σχετίζεται με το κλίμα.

4.6.3.TCFD

Η Task Force for Climate Related Financial Disclosures («TCFD») ιδρύθηκε από το Παγκόσμιο Συμβούλιο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας τον Δεκέμβριο του 2015 «για να αναπτύξει εθελοντικές, συνεπείς οικονομικές γνωστοποιήσεις σχετικά με το κλίμα που θα ήταν χρήσιμες για τους επενδυτές, τους δανειστές και τους ασφαλιστές για την κατανόηση υλικού κινδύνους». Το πλαίσιο TCFD είναι επί του παρόντος το σημείο αναφοράς για τις γνωστοποιήσεις χρηματοοικονομικών κινδύνων που σχετίζονται με το κλίμα και οι συστάσεις του έχουν πλέον αρχίσει να ενσωματώνονται σε πολλά ρυθμιστικά πλαίσια σε όλο τον κόσμο. Οι εθελοντικές αποκαλύψεις ενθαρρύνονται επίσης όλο και περισσότερο. Οι συστάσεις της TCFD δημιουργήθηκαν ως απάντηση στις ανησυχίες των ενδιαφερομένων. Επί του παρόντος, οι ενδιαφερόμενοι μπορεί να δυσκολεύονται να προσδιορίσουν ποιοι οργανισμοί κινδυνεύουν περισσότερο από την κλιματική αλλαγή, εκείνοι που αναλαμβάνουν δράση για την αντιμετώπιση αυτών των κινδύνων που σχετίζονται με το κλίμα και εκείνοι που εκμεταλλεύονται τις ευκαιρίες που σχετίζονται με το κλίμα.

Το TCFD φαίνεται να το μετριάζει αυτό μέσω βελτιωμένων και πιο αποτελεσματικών γνωστοποιήσεων που σχετίζονται με το κλίμα. Το TCFD και οι οικονομικές επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής αν και περιλαμβάνει αφηγηματικές γνωστοποιήσεις, αφορά κυρίως τη γνωστοποίηση και τη λογιστικοποίηση των οικονομικών επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στις επιχειρήσεις και αυτές οι επιπτώσεις θα πρέπει συχνά να λαμβάνονται υπόψη στις οικονομικές καταστάσεις (και στους ελέγχους) σήμερα. Η κλιματική αλλαγή δεν είναι μόνο ένα μακροπρόθεσμο ζήτημα που θα επηρεάσει τις εταιρείες στο μέλλον, αλλά είναι ένα θέμα που χρειάζεται προσοχή τώρα.

Συγκεκριμένα, ενώ τα πλαίσια χρηματοοικονομικής αναφοράς βασίζονται κυρίως σε ιστορικές πληροφορίες, συχνά υπάρχει ένας αριθμός υποκείμενων παραδοχών που βασίζονται σε προσδοκίες για το μέλλον στις προβλέψεις ταμειακών ροών, στα μοντέλα απομείωσης και στους υπολογισμούς αναμενόμενων πιστωτικών ζημιών που στηρίζουν ορισμένες χρηματοοικονομικές γνωστοποιήσεις. Ως εκ τούτου, μπορεί να είναι σημαντικό να λαμβάνονται υπόψη οι κλιματικοί κίνδυνοι (και ευκαιρίες), συμπεριλαμβανομένων τυχόν δεσμεύσεων για τη μείωση του άνθρακα, κατά την προετοιμασία των οικονομικών καταστάσεων. Οι αφηγηματικές γνωστοποιήσεις μπορούν επίσης να βοηθήσουν στην αποσαφήνιση του τρόπου με τον οποίο έγινε αυτό και, όπου ενδείκνυται, να εξηγήσουν γιατί μπορεί να υπάρχουν ασυνέπειες μεταξύ των παραδοχών στις οποίες βασίζονται οι οικονομικές γνωστοποιήσεις και εκείνων στο μπροστινό μέρος ή/και των πληροφοριών που γνωστοποιούνται σε άλλο σημείο της Ετήσιας Έκθεσης. Είναι σημαντικό να αναγνωριστεί ότι γενικά, η κλιματική αλλαγή και τα περιβαλλοντικά θέματα συχνά σχετίζονται και περιλαμβάνονται στις υφιστάμενες απαιτήσεις πλαισίου αναφοράς, όπως:

- Ετήσιες εκθέσεις.

- Ρυθμιστική αναφορά.
- Αναφορές βιωσιμότητας.
- Ολοκληρωμένη αναφορά και
- Προσφορά εγγράφων

Αυτή δεν είναι μια εξαντλητική λίστα. Ως εκ τούτου, η πρόκληση για τις εταιρείες θα είναι να διασφαλίσουν τη συνοχή μεταξύ αυτών των υφιστάμενων γνωστοποιήσεων και εκείνων που βασίζονται στις συστάσεις του TCFD και να αποφύγουν την υπερβολική επανάληψη και τις αποκλίσεις.

Σύγκριση με την Προηγούμενη Οδηγία (NFRD)

Πίνακας Σύγκρισης NFRD – CSRD

Κριτήριο	NFRD (Non-Financial Reporting Directive)	CSRD (Corporate Reporting Directive)
Πεδίο Εφαρμογής	Μεγάλες οντότητες δημοσίου συμφέροντος (PIEs) με >500 εργαζόμενους (εισηγμένες, πιστωτικά ιδρύματα, ασφαλιστικές).	Πολύ ευρύτερο πεδίο: Μεγάλες επιχειρήσεις, εισηγμένες ΜΜΕ (SMEs), μη ευρωπαϊκές εταιρείες με παρουσία στην ΕΕ.
Αριθμός Υπόχρεων Επιχειρήσεων	~11.000 στην ΕΕ	~50.000 στην ΕΕ (πολλαπλάσια κάλυψη)
Τύπος Πληροφόρησης	Μη χρηματοοικονομική, κυρίως περιγραφική.	Αναλυτική πληροφόρηση για ESG με βάση τα ESRS, ποσοτική και ποιοτική.
Πρότυπα Μεθοδολογία	Δεν ορίζει υποχρεωτικό ενιαίο πρότυπο.	Υποχρεωτική χρήση ESRS (European Sustainability Reporting Standards).
Μετρήσεις & KPIs	Δεν υπάρχουν τυποποιημένες μετρήσεις.	Υποχρεωτικές τυποποιημένες μετρήσεις και δείκτες ανά ESG θεματική.
Διπλή Ουσιαστικότητα (Double Materiality)	Δεν απαιτείται ρητά.	Απαραίτητη – αξιολόγηση επιπτώσεων και χρηματοοικονομικών κινδύνων.
Εξωτερική Διασφάλιση	Μόνο επιβεβαίωση “ύπαρξης” των μη χρηματοοικονομικών καταστάσεων.	Υποχρεωτική limited assurance για ολόκληρη την έκθεση βιωσιμότητας.

Κριτήριο	NFRD (Non-Financial Reporting Directive)	CSRD (Corporate Sustainability Reporting Directive)
Ψηφιακή Υποβολή	Δεν απαιτείται.	Υποχρεωτική ψηφιακή μορφή και tagging με XBRL .
Εφαρμογή σε Ομίλους (Groups)	Μόνο μεγάλες μητρικές εταιρείες με >500 εργαζόμενους.	Όλες οι μεγάλες μητρικές ομίλων, ανεξαρτήτως αριθμού εργαζομένων.
Κριτήρια Μεγέθους	>500 εργαζόμενοι.	Υπέρβαση 2 από 3: (i) 250 εργαζόμενοι, (ii) €40 εκ. κύκλος εργασιών, (iii) €20 εκ. ισολογισμός (προσαρμοσμένα με EU Omnibus).
Κάλυψη MME	Δεν καλύπτονται (εκτός εισηγμένων).	Καλύπτονται οι εισηγμένες MME (με opt-out έως 2028).
Αντικείμενο Αναφοράς	ESG στοιχεία σε γενικό επίπεδο.	Πλήρες πλαίσιο βιωσιμότητας: στρατηγική, διακυβέρνηση, πολιτικές, στόχοι, KPIs, TCFD alignment κ.λπ.
Ευθυγράμμιση με EU Taxonomy	Περιορισμένη.	Πλήρης και υποχρεωτική ευθυγράμμιση με EU Taxonomy KPIs (Turnover, CAPEX, OPEX).
Εναρμόνιση με Άλλα Πλαίσια	Χαμηλή.	Υψηλή – ενσωματώνει GRI, TCFD, ISSB, OECD, UNGPs.

Τα κριτήρια μεγέθους του παραπάνω πίνακα υπολογίζονται σε ενοποιημένη βάση, δηλαδή λαμβάνοντας υπόψη τη μητρική επιχείρηση και όλες τις θυγατρικές της, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων που βρίσκονται εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το «Πεδίο Ι» εφαρμόζεται σε όλες τις επιχειρήσεις της ΕΕ που πληρούν τα εν λόγω κριτήρια, ανεξάρτητα από το αν αποτελούν θυγατρικές επιχειρήσεις μητρικής εταιρείας εγκατεστημένης εντός της ΕΕ ή σε τρίτη χώρα.

Για τα πιστωτικά ιδρύματα και τις ασφαλιστικές επιχειρήσεις ισχύουν ειδικοί κανόνες, ιδίως όσον αφορά τη νομική τους μορφή και το χρονοδιάγραμμα της πρώτης εφαρμογής των σχετικών απαιτήσεων.

Σε περιπτώσεις όπου μια επιχείρηση εμπίπτει ταυτόχρονα στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 19α και του άρθρου 29α της Νέας Οδηγίας για τη Λογιστική — για

παράδειγμα, όταν πρόκειται για εισηγμένη ΜΜΕ που ανήκει σε μεγάλο όμιλο — υποχρεούται μόνο σε υποβολή εκθέσεων σε επίπεδο ομίλου.

Ο ελάχιστος αριθμός εργαζομένων που λαμβάνεται υπόψη για τον χαρακτηρισμό της επιχείρησης ως μεγάλου ομίλου ανέρχεται σε **250 άτομα**.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5.

ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ CSRD ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

5.1 Το Ρυθμιστικό Πλαίσιο στην Ελλάδα

Εθνικός Κλιματικός Νόμος - Μετάβαση στην κλιματική ουδετερότητα και προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, επείγουσες διατάξεις για την αντιμετώπιση της ενεργειακής κρίσης και την προστασία του περιβάλλοντος Ν. 4936/2022 (ΦΕΚ 105/Α` 27.5.2022).

Ο Εθνικός Κλιματικός Νόμος σύμφωνα με τον οποίο η Ελλάδα υιοθετεί το στόχο επίτευξης κλιματικής ουδετερότητας έως το 2050 (Green Deal) με ενδιάμεσους στόχους μείωσης των εκπομπών κατά 55% το 2030 (Fit for 55) και κατά 80% το 2040, θεωρώντας έτος βάσης το 1990. Ο Κλιματικός νόμος φέρνει νέες υποχρεώσεις για τους οργανισμούς σχετικά με την μείωση των αερίων ρύπων καθώς και Επαλήθευση βάση του ISO 14064-1.

Γενικά μέτρα:

- Προβλέπεται η κατάρτιση 7 τομεακών προϋπολογισμών άνθρακα που αθροιζόμενοι θα δίνουν τη μέγιστη ποσότητα εκπομπών που επιτρέπεται να εκλυθεί σε μια χρονική περίοδο σε εθνικό επίπεδο. Οι πρώτοι προϋπολογισμοί θα καταρτιστούν το 2024 και θα αφορούν την 5ετία 2026 – 2030, και συνολικά θα αναθεωρούνται κάθε 5 χρόνια. Οι προϋπολογισμοί άνθρακα αφορούν της τομείς: (1) παραγωγή ενέργειας, (2) μεταφορές, (3) βιομηχανία, (4) κτίρια, (5) γεωργία και κτηνοτροφία, (6) απόβλητα και (7) διαχείριση χρήσεων γης και δασοπονία.
- Απαγορεύεται η χρήση στερεών ορυκτών καυσίμων για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας (από 31/12/2028).
- Εντός των διοικητικών ορίων της Περιφέρειας Αττικής και της Περιφερειακής Ενότητας Θεσσαλονίκης της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας, τα νέα ΤΑΞΙ και το 1/3 των νέων οχημάτων για σκοπούς εκμίσθωσης σε τρίτους είναι οχήματα μηδενικών εκπομπών (από 1/1/2026).
- Το ¼ τουλάχιστον των νέων εταιρικών αυτοκινήτων ιδιωτικής χρήσης, είναι αμιγώς ηλεκτρικά οχήματα ή υβριδικά ηλεκτρικά οχήματα εξωτερικής φόρτισης ρύπων (από 1/1/2024).
- Θα μπορούν να ταξινομούνται επιβατικά και ελαφρά επαγγελματικά οχήματα μόνο μηδενικών ρύπων (από 1/1/2030).

- Απαγορεύεται η πώληση και εγκατάσταση καυστήρων πετρελαίου θέρμανσης (από 1/1/2025).
- Κτήρια με κάλυψη μεγαλύτερη από 500 τ.μ. υποχρεούνται να τοποθετούν συστήματα παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από φωτοβολταϊκά ή θερμικά ηλιακά συστήματα σε ποσοστό που αντιστοιχεί στο τριάντα τοις εκατό (30%) τουλάχιστον της κάλυψης (από 1/1/2023).

5.2 Παρούσα Κατάσταση και Ανάλυση του Επιχειρηματικού Τοπίου

Επιχειρήσεις :

Επιχειρήσεις που έχουν περιβαλλοντική άδεια τύπου ΑΕΠΟ και ταξινομούνται περιβαλλοντικά ως Α1 ή Α2 έχουν την υποχρέωση να μειώσουν τις εκπομπές τους κατά 30% έως το 2030 με έτος βάσης το 2019. Κάθε εγκατάσταση θα πρέπει έως 1/1/2026 να καταθέσει έκθεση στην αρμόδια αρχή από:

- συστήματα περιβαλλοντικών υποδομών
- τουριστικές εγκαταστάσεις και έργα αστικής ανάπτυξης, κτιριακού τομέα, αθλητισμού και αναψυχής
- κτηνοτροφικές εγκαταστάσεις
- υδατοκαλλιέργειες
- βιομηχανικές δραστηριότητες και συναφείς εγκαταστάσεις

Από το 2026 κάθε εγκατάσταση θα πρέπει να καταθέτει έναν ετήσιο ισολογισμό άνθρακα έως 31/10 εκάστου έτους που θα αφορά τις εκπομπές του προηγούμενου έτους. (Σχετικές κυρώσεις μη συμμόρφωσης παρ. 8 και 9, Άρθρου 19) Οι ισολογισμοί άνθρακα θα πρέπει να κατατίθενται επαληθευμένοι από Φορέα Επαλήθευσης, όπως γίνεται σήμερα για τις βιομηχανίες εκείνες που συμμετέχουν στο ΣΕΔΕ (EU-ETS).

Οι επιχειρήσεις που συμμετέχουν ήδη στο Ευρωπαϊκό Σύστημα Εμπορίας Δικαιωμάτων Εκπομπών (ΣΕΔΕ), αναμένεται να έχουν μικρές μόνο επιπτώσεις σε σχέση με τον τρόπο εκπόνησης των περιβαλλοντικών τους μελετών αφού κατά τα υπόλοιπα ελέγχονται ήδη για τις εκπομπές τους ετησίως από το ΣΕΔΕ.

5.3 Μελέτες Περίπτωσης Ελληνικών Επιχειρήσεων

Υποκεφάλαιο – Πρώτη Εφαρμογή της Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) από Ελληνικές και Ευρωπαϊκές Επιχειρήσεις

5.3.1 Στοιχεία για τις πρώτες αναφορές

Στην ελληνική αγορά, **46 εταιρείες** υπέβαλαν για **πρώτη φορά** έκθεση βάσει της CSRD για τη χρήση που έληξε στο τέλος του 2024. Πρόκειται κυρίως για οντότητες δημοσίου ενδιαφέροντος και εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αθηνών, οι οποίες εντάχθηκαν στο πρώτο κύμα εφαρμογής της νέας οδηγίας.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, το πρώτο κύμα CSRD περιλαμβάνει περίπου **200 επιχειρήσεις** που δημοσίευσαν τις αρχικές τους εκθέσεις, αντιπροσωπεύοντας ένα ευρύ φάσμα κλάδων και χωρών. Παράλληλα, διεθνείς μελέτες που αξιολόγησαν το πρώτο αυτό κύμα περιλάμβαναν **περισσότερες από 120 εταιρείες** από 17 ευρωπαϊκές χώρες, προκειμένου να εξαχθούν συγκριτικά συμπεράσματα για την εφαρμογή της οδηγίας.

5.3.2. Σημασία των πρώτων στοιχείων

Η ύπαρξη των πρώτων εκθέσεων CSRD αποτελεί κομβικό ορόσημο, καθώς αποδεικνύει στην πράξη την έναρξη της εφαρμογής του νέου ευρωπαϊκού πλαισίου βιωσιμότητας. Οι εκθέσεις αυτές παρέχουν μια πρώτη εικόνα της ωριμότητας, των προσεγγίσεων και των διαφορών μεταξύ επιχειρήσεων ως προς την ετοιμότητα και την ποιότητα των γνωστοποιήσεων.

Για την Ελλάδα, η υποβολή 46 πρώτων εκθέσεων σηματοδοτεί μια σημαντική μετάβαση. Δημιουργεί τις συνθήκες για benchmarking, αναλυτική σύγκριση μεταξύ εταιρειών και βελτίωση των διαδικασιών ESG reporting σε επόμενους κύκλους.

5.3.3. Προκλήσεις και παρατηρήσεις

Οι πρώτες αναλύσεις των αναφορών δείχνουν ότι, παρά την υποβολή τους, παρατηρείται αξιοσημείωτη **διακύμανση στην πληρότητα και την ποιότητα** των γνωστοποιήσεων. Πτυχές όπως η αξιολόγηση διπλής ουσιαστικότητας, η εφαρμογή των ESRS, η διασφάλιση των δεδομένων και η ενσωμάτωση της ταξινόμιας εξακολουθούν να αποτελούν απαιτητικές διαδικασίες για πολλές επιχειρήσεις.

Επιπλέον, οι επιχειρήσεις αναγνωρίζουν ότι βρίσκονται ακόμη σε φάση **προσαρμογής και ωρίμανσης**, καθώς το νέο πλαίσιο απαιτεί σημαντική αναβάθμιση συστημάτων, διαδικασιών και δεξιοτήτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Πλεονεκτήματα και Προκλήσεις της Εφαρμογής της CSRD

Η Οδηγία για την υποβολή εκθέσεων εταιρικής βιωσιμότητας (CSRD) φέρνει σημαντικά πλεονεκτήματα αλλά και προκλήσεις για τις επιχειρήσεις που πρέπει να συμμορφωθούν με τις απαιτήσεις της.

Πλεονεκτήματα της CSRD:

- Βελτίωση της Διαφάνειας: Η CSRD απαιτεί από τις επιχειρήσεις να παρέχουν λεπτομερείς και συγκρίσιμες πληροφορίες σχετικά με τις περιβαλλοντικές, κοινωνικές και διακυβερνητικές πρακτικές τους (ESG), ενισχύοντας έτσι τη διαφάνεια και την εμπιστοσύνη των επενδυτών και των άλλων ενδιαφερόμενων μερών.
- Ευθυγράμμιση με Διεθνή Πρότυπα: Η CSRD ευθυγραμμίζεται με διεθνή πρότυπα όπως τα GRI και TCFD, διευκολύνοντας τις επιχειρήσεις να ανταποκριθούν στις παγκόσμιες απαιτήσεις βιωσιμότητας.
- Ενίσχυση της Εταιρικής Ευθύνης: Η υποχρέωση για εξωτερικό έλεγχο των εκθέσεων βιωσιμότητας διασφαλίζει την ακρίβεια και την αξιοπιστία των δεδομένων, ενισχύοντας την εταιρική ευθύνη.
- Προώθηση Βιώσιμων Πρακτικών: Η CSRD ενθαρρύνει τις επιχειρήσεις να υιοθετήσουν βιώσιμες πρακτικές, συμβάλλοντας στη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα και την κοινωνική ευθύνη.

Προκλήσεις της CSRD:

- Πολυπλοκότητα και Όγκος Δεδομένων: Η συλλογή και η αναφορά των απαιτούμενων δεδομένων ESG μπορεί να είναι πολύπλοκη και χρονοβόρα, απαιτώντας σημαντικούς πόρους και εξειδικευμένη γνώση.
- Κατανόηση των Απαιτήσεων: Οι επιχειρήσεις πρέπει να κατανοήσουν πλήρως τις τεχνικές προδιαγραφές και τις απαιτήσεις της CSRD, όπως η αξιολόγηση της ουσιαστικότητας και τα πρότυπα ESRS, κάτι που μπορεί να είναι δύσκολο.
- Κόστος Συμμόρφωσης: Η συμμόρφωση με τις νέες απαιτήσεις μπορεί να συνεπάγεται αυξημένο κόστος για τις επιχειρήσεις, ιδιαίτερα για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις που μπορεί να μην διαθέτουν τους απαραίτητους πόρους.
- Εξωτερικός Έλεγχος: Η υποχρέωση για εξωτερικό έλεγχο των εκθέσεων μπορεί να προσθέσει επιπλέον κόστος και να απαιτήσει συνεργασία με εξειδικευμένους ελεγκτές.

Η CSRD, παρά τις προκλήσεις της, προσφέρει σημαντικά πλεονεκτήματα που μπορούν να οδηγήσουν σε πιο διαφανείς και υπεύθυνες επιχειρηματικές πρακτικές, συμβάλλοντας στη βιώσιμη ανάπτυξη.

6.1 Συμπέρασμα για την Ελλάδα

Το πρώτο κύμα CSRD αναφορών τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Ευρώπη επιβεβαιώνει ότι η μετάβαση σε πιο τυποποιημένη και ποσοτικοποιημένη αναφορά βιωσιμότητας βρίσκεται σε εξέλιξη. Οι πρώτες υποβολές αποτελούν πολύτιμη βάση για τη βελτίωση της ποιότητας των εκθέσεων, ενώ ταυτόχρονα αναδεικνύουν τις προκλήσεις που θα πρέπει να αντιμετωπιστούν στα επόμενα στάδια εφαρμογής.

Η αρχική ελληνική Εθνική Στρατηγική για την Αειφόρο Ανάπτυξη (NSDS) θεσπίστηκε το 2002 και στη συνέχεια αναθεωρήθηκε το 2009 από το νεοσύστατο "Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής" στο πλαίσιο του εθνικού στόχου για την επίτευξη της "Πράσινης Ανάπτυξης". Μεταξύ 2000 και 2004, οι ελληνικές εταιρείες που ήταν εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αθηνών είχαν χαμηλό ποσοστό έκδοσης εκθέσεων αειφορίας. Από τις 351 εταιρείες, μόνο 10 βρέθηκαν να έχουν δημοσιεύσει τέτοιες εκθέσεις, σύμφωνα με τα ελληνικά αρχεία αναφοράς ΕΚΕ (Skouloudiset al., 2011). Επιπλέον, η πλειονότητα των εταιρειών που δημοσιοποιούν τις πληροφορίες τους ανήκουν στον Χρηματοπιστωτικό Τομέα. Συγκεκριμένα, το 80% των οργανισμών αυτών χρησιμοποιούν το Global Reporting Initiative (GRI) ως πλαίσιο αναφοράς, όπως αναφέρουν οι Aravossis και συν. (2008). Συγκεκριμένα, οι ελληνικές τράπεζες στο παρελθόν παρείχαν πληροφορίες μόνο για περιορισμένο αριθμό κοινωνικών, ηθικών και περιβαλλοντικών παραγόντων. Παρ' όλα αυτά, υπάρχουν αδιάσειστα στοιχεία που δείχνουν ότι ο επιχειρησιακός τομέας επηρεάζει το βαθμό στον οποίο οι εταιρείες υιοθετούν την εταιρική κοινωνική ευθύνη (ΕΚΕ). Οι εταιρείες που δραστηριοποιούνται στους κλάδους των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, των τηλεπικοινωνιών και του πετρελαίου έχουν μεγαλύτερο ποσοστό διείσδυσης σε σύγκριση με άλλους κλάδους (Panayiotou et al., 2009).

Σε σχέση με την υποβολή εκθέσεων GRI στην Ελλάδα, τα ευρήματα έρευνας που διεξήγαγε η ΕΥ το 2013 δείχνουν ότι το 78% των ελληνικών επιχειρήσεων χρησιμοποίησαν τις κατευθυντήριες γραμμές GRI για την υποβολή εκθέσεων το 2012, με το 55% αυτών να χρησιμοποιεί την έκδοση G3. Σύμφωνα με μεταγενέστερη δημοσκόπηση που διεξήγαγε η ΕΥ το 2015, το 53% των οργανισμών που συμπεριλήφθηκαν στην έκθεση υιοθέτησαν την έκδοση G3.1 το 2013. Συγκεκριμένα, η δημοσίευση εκθέσεων GRI στην Ελλάδα έφτασε στο υψηλότερο σημείο της το 2010, με την έκδοση συνολικά 54 εκθέσεων. Σύμφωνα με τους Myrgioti και συν. (2013), η οικονομική κρίση επηρέασε αρνητικά το ποσοστό των εκθέσεων GRI, με αποτέλεσμα να μειωθεί τα επόμενα έτη.

Στο πλαίσιο της Ελλάδας, η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη (ΕΚΕ) θεωρείται ως στρατηγική για την επίτευξη ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος και την ενίσχυση της

αξίας μιας επιχείρησης. Αυτό περιλαμβάνει τις πτυχές της διακυβέρνησης, της κοινωνίας και του περιβάλλοντος, με αποτέλεσμα τη βελτίωση των επιδόσεων ESG. Έτσι, μια σχετική μελέτη έδειξε ότι οι Έλληνες διαχειριστές επιδίωξαν ενεργά μια διαφανή πολιτική εταιρικής κοινωνικής ευθύνης (ΕΚΕ), η οποία εφαρμόζεται από ένα μοναχικό τμήμα, το οποίο παρέχει δημοσίως τα προσβάσιμα στοιχεία. Το 2013, οι Glanoroulos και συν. ανακάλυψαν ότι οι Έλληνες μάνατζερ, ως απάντηση στην οικονομική κρίση, θεώρησαν την εταιρική κοινωνική ευθύνη (ΕΚΕ) ως μέσο για τη δημιουργία νέων επιχειρηματικών προοπτικών και την αντιμετώπιση των δύσκολων οικονομικών συνθηκών.

Οι ελληνικές εταιρείες δίνουν προτεραιότητα στο προφίλ και τα πρότυπα διακυβέρνησης έναντι των τριπλών επιδόσεων τους. Οι Myrgioti και συν. (2013) αναγνωρίζουν τον κατακερματισμένο χαρακτήρα της ελληνικής αναφοράς βιωσιμότητας το 2013. Ωστόσο, υποστηρίζουν ότι οι εταιρείες που υποβάλλουν εκθέσεις σύμφωνα με το GlobalReportingInitiative (GRI) παρέχουν πληροφορίες που περιλαμβάνουν όλες τις διαστάσεις της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης (ΕΚΕ) με ισότιμο τρόπο. Περαιτέρω έρευνα έδειξε ότι η πλειονότητα των ελληνικών μη χρηματοοικονομικών γνωστοποιήσεων είναι παραπλανητικές προσπάθειες να εμφανιστούν φιλικές προς το περιβάλλον, και μόνο ένας μικρός αριθμός εταιρειών έχει πραγματικά ενσωματώσει τις ιδέες της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης (ΕΚΕ) στη θεμελιώδη στρατηγική τους (Skouloudiset al., 2013). Παραδοσιακά, η υποβολή εκθέσεων για τη βιωσιμότητα παρουσίαζε ελλείψεις όσον αφορά την ισχύ, την έλλειψη οργάνωσης και το γεγονός ότι ήταν προαιρετική. Πριν από την πρόσφατη εποχή, δεν υπήρχε ένα ολοκληρωμένο νομοθετικό πλαίσιο σε εθνικό επίπεδο που να προσφέρει την απαιτούμενη καθοδήγηση (Skouloudiset al., 2011). Συνήθως, οι οργανισμοί που υπέβαλαν εκθέσεις ήταν κατά κύριο λόγο παγκόσμιες, μεγάλες επιχειρήσεις του ιδιωτικού τομέα. Επιπλέον, η μεμονωμένη έκθεση ήταν ο συνηθέστερος τύπος έκθεσης, σε αντίθεση με την ολοκληρωμένη έκθεση, και συνήθως δεν εκπονούνταν από τμήμα με επίκεντρο τη βιωσιμότητα. Επιπλέον, οι εκθέσεις που εκδίδονταν από την Ελλάδα δεν είχαν κατανόηση, συνοχή και συμμετοχή των ενδιαφερόμενων μερών τα τελευταία δέκα χρόνια (Aravossiset al., 2008).

Συγκεκριμένα, το ελληνικό νομικό σύστημα δεν είχε προηγουμένως θεσπίσει ένα επίσημο πλαίσιο για την υποβολή εκθέσεων βιωσιμότητας. Επιπλέον, ο συνδυασμός πολιτικής αβεβαιότητας και ύφεσης έχει κουράσει σε μεγάλο βαθμό τους Έλληνες επιχειρηματίες, με αποτέλεσμα να αμφιβάλλουν για τα πλεονεκτήματα της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης (ΕΚΕ). Παρ' όλα αυτά, η εφαρμογή ενός εστιασμένου νομικού πλαισίου έχει τη δυνατότητα να επηρεάσει σημαντικά τη νοοτροπία των ελληνικών πρακτικών εταιρικής κοινωνικής ευθύνης (ΕΚΕ) (Metaxas&Tsavdaridou, 2010). Μετά την εφαρμογή της ευρωπαϊκής οδηγίας στην Ελλάδα στις 6 Δεκεμβρίου 2016, οι Έλληνες διευθυντές αναγνώρισαν ότι η χρηματοπιστωτική κρίση μπορεί να έχει αναστρέψιμες επιπτώσεις στις επιδόσεις των εταιρειών τους. Πιστεύουν ότι η

ενσωμάτωση της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης (ΕΚΕ) στην εταιρική στρατηγική τους θα μπορούσε να συμβάλει στον μετριασμό αυτών των συνεπειών (Glavopoulos et al., 2013).

Τα επόμενα χρόνια, η Ελλάδα έστρεψε την προσοχή της προς την επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης, όπως φαίνεται από την υιοθέτηση της νέας Εθνικής Στρατηγικής Ανάπτυξης (2018), η οποία στοχεύει στην ευθυγράμμιση με την Ατζέντα 2030 και τους 17 Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης (SDGs). Η εναρκτήρια Εθελοντική Εθνική Έκθεση (VNR) δημοσιεύθηκε κατά τη διάρκεια του Πολιτικού Φόρουμ Υψηλού Επιπέδου του ΟΗΕ (HLPF) του 2018 ως δήλωση για τη βιώσιμη ανάπτυξη, με την αρχή της διασφάλισης ότι κανένας δεν αποκλείεται. Η έκθεση VNR ευθυγραμμίζεται με την Εθνική Αναπτυξιακή Στρατηγική αντιμετωπίζοντας όλους τους στόχους βιώσιμης ανάπτυξης (SDGs) και καθορίζοντας 8 εθνικές προτεραιότητες. Οι προτεραιότητες αυτές περιλαμβάνουν διάφορες πτυχές της οικολογικής και κυκλικής οικονομίας, της κοινωνικής ένταξης και των ανισοτήτων, της βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης και της διακυβέρνησης. Στη συνέχεια, αναμένεται η έγκριση ενός εθνικού σχεδίου εφαρμογής των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (SDGs) για την περαιτέρω ενσωμάτωση των SDGs στους εθνικούς νόμους.

6.2 Προτάσεις

Η μετάβαση από το προηγούμενο πλαίσιο της NFRD στο νέο, αυστηρότερο κανονιστικό καθεστώς της CSRD αποτελεί μία από τις σημαντικότερες αλλαγές στη σύγχρονη εταιρική αναφορά. Η CSRD διαμορφώνει ένα ολοκληρωμένο σύστημα βιώσιμης πληροφόρησης, το οποίο συνδέει την εταιρική στρατηγική με τις απαιτήσεις διαφάνειας, λογοδοσίας και υπεύθυνης επιχειρηματικής λειτουργίας. Σε αντίθεση με την περιορισμένη εμβέλεια της NFRD, η CSRD εισάγει υποχρεωτικά, τυποποιημένα πρότυπα αναφοράς (ESRS), τη διπλή ουσιαστικότητα, ενισχυμένες ποσοτικές και ποιοτικές γνωστοποιήσεις, καθώς και υποχρεωτική εξωτερική διασφάλιση, μετατρέποντας την αναφορά βιωσιμότητας σε διαδικασία αντίστοιχης βαρύτητας με τη χρηματοοικονομική πληροφόρηση.

Η πρώτη εφαρμογή της CSRD σε Ελλάδα και Ευρώπη επιβεβαιώνει ότι η μετάβαση βρίσκεται ακόμη σε αρχική φάση, με τις πρώτες αναφορές να αποτελούν σημαντικό σημείο αναφοράς για την αξιολόγηση της ετοιμότητας των επιχειρήσεων. Στην Ελλάδα, 46 εταιρείες υπέβαλαν για πρώτη φορά έκθεση βάσει της CSRD, ενώ σε ευρωπαϊκό επίπεδο το πρώτο κύμα περιλαμβάνει περίπου 200 επιχειρήσεις. Παρά τη συμμόρφωση με τις νέες απαιτήσεις, παρατηρείται σημαντική ανομοιογένεια στη δομή, στη μεθοδολογία, στη σαφήνεια και στην πληρότητα των γνωστοποιήσεων, γεγονός που αναδεικνύει την πολυπλοκότητα του νέου πλαισίου και την ανάγκη περαιτέρω ωρίμανσης.

Η εφαρμογή των ESRS και των Τεχνικών Κριτηρίων Ελέγχου της Ταξινόμιας αναδεικνύει τον βαθμό εξειδίκευσης και τεχνικής πολυπλοκότητας που απαιτεί το νέο πρότυπο ESG reporting. Οι εταιρείες καλούνται να χαρτογραφήσουν την αλυσίδα αξίας τους, να διενεργήσουν εκτενή αξιολόγηση διπλής ουσιαστικότητας και να ενσωματώσουν πολιτικές, στόχους, δράσεις και μετρήσεις που σχετίζονται με περιβαλλοντικές, κοινωνικές και διακυβερνητικές θεματικές. Η ταξινόμηση των οικονομικών δραστηριοτήτων (own performance, enabling, transitional) και η συμμόρφωση με τους περιβαλλοντικούς στόχους της ΕΕ απαιτούν αναλυτική τεκμηρίωση και συντονισμό μεταξύ πολλαπλών λειτουργιών (οικονομικής διεύθυνσης, λειτουργιών, βιωσιμότητας, κανονιστικής συμμόρφωσης).

Παράλληλα, η πρωτοβουλία “Stop the Clock” και το EU Omnibus προσφέρουν έναν πιο ρεαλιστικό ρυθμό υλοποίησης, δίνοντας σε επιχειρήσεις και εποπτικές αρχές περισσότερο χρόνο να προσαρμόσουν συστήματα, διαδικασίες και δεδομένα. Η αναπροσαρμογή των κριτηρίων μεγέθους αποτρέπει την απρόσμενη επιβάρυνση μικρομεσαίων επιχειρήσεων, ενώ η καθυστέρηση των sector-specific ESRS επιτρέπει την ομαλότερη προετοιμασία σε κλάδους υψηλής τεχνικής εξάρτησης.

Συνολικά, οι πρώτες εφαρμογές της CSRD καταδεικνύουν ότι, παρότι το νέο πλαίσιο είναι απαιτητικό, συνιστά μια σημαντική ευκαιρία για τον εκσυγχρονισμό της εταιρικής λειτουργίας, τη βελτίωση της διαφάνειας και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας. Οι επιχειρήσεις που θα επενδύσουν εγκαίρως σε συστήματα ESG, σε διαδικασίες συλλογής δεδομένων, σε κατάρτιση προσωπικού και σε διακυβερνητικές δομές θα αποκτήσουν στρατηγικό πλεονέκτημα σε ένα περιβάλλον όπου η βιωσιμότητα δεν αποτελεί πλέον επιλογή, αλλά προϋπόθεση πρόσβασης σε αγορές, επενδύσεις και χρηματοδότηση.

Η εμπειρία των πρώτων εκθέσεων υποδηλώνει ότι οι μελλοντικές αναφορές θα είναι πιο ώριμες, πιο συγκρίσιμες και περισσότερο ενοποιημένες με τη συνολική στρατηγική των επιχειρήσεων. Η CSRD, μαζί με την Ταξινόμια της ΕΕ και τα ESRS, συνδυάζεται έτσι σε ένα συνεκτικό πλαίσιο βιώσιμης εταιρικής διακυβέρνησης, το οποίο αναμένεται να αποτελέσει το θεμέλιο μιας νέας εποχής για την ευρωπαϊκή επιχειρηματικότητα και την ελληνική οικονομία.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Abugre, J. B. & Anlesinya, A., 2019. Corporate Social Responsibility and Business Value of Multinational Companies: Lessons from a Sub-Saharan African Environment. *Journal of African Business*, pp. 1-20.
- Accountants, C. I. o. C., 1997. *Full Cost Accounting from an Environmental Perspective (Toronto, Canadian Institute of Chartered Accountants)*, s.l.: s.n.
- Agustia, D., Sriani, D., Wicaksono, H. & Gani, L., 2020. INTEGRATED REPORTING QUALITY ASSESSMENT. *Journal of Security and Sustainability Issues*, p. 47–59.
- Albareda, L., Lozano, J. M. & Ysa, T., 2007. Public Policies on Corporate Social Responsibility: The Role of Governments in Europe. *Journal of Business Ethics*, pp. 391-407.
- Aras, G. & Crowther, D., 2008. Corporate Sustainability Reporting: A Study in Disingenuity?. *Journal of Business Ethics*, pp. 279-288.
- Aravossis, K. G., Panayiotou, N. A. & Tsousi, K., 2008. Performance analysis of the Greek corporate social responsibility reporting companies – proposal of an evaluation methodology. *International Journal of Sustainable Development and Planning*, pp. 103-116.
- Astara, O.-E., Beneki, C., Mitoula, R. & Kalantonis, P., 2016. Corporate Social Responsibility and Financial Performance Within the Business Sector in Greece. *Springer Proceedings in Business and Economics*, p. 337–345.
- Athanasakou, V., Boshanna, A., Kochetova, N. & Voulgaris, G., 2023. Strategy and business model disclosures in annual reports: The role of legal regime. *The British Accounting Review*.
- Athanasakou, V. E. και συν., 2018. Annual Report Management Commentary Articulating Strategy and Business Model: Measurement and Impact. *SSRN Electronic Journal*.
- Bakker, S., Maat, K. & van Wee, B., 2014. Stakeholders interests, expectations, and strategies regarding the development and implementation of electric vehicles: The case of the Netherlands. *Transportation Research Part A: Policy and Practice*, pp. 52-64.
- Beare, D., Buslovich, R. & Searcy, C., 2013. Linkages between Corporate Sustainability Reporting and Public Policy. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, pp. 336-350.
- Bek-Gaik, B. & Surowiec, A., 2022. The Quality of Business Model Disclosure in

Integrated Reporting: Evidence from Poland. *EUROPEAN RESEARCH STUDIES JOURNAL*, pp. 3-26.

Bhuiyan, M. B. U. & Nguyen, T. H. N., 2019. Impact of CSR on cost of debt and cost of capital: Australian evidence. *Social Responsibility Journal*.

Bini, L., Bellucci, M. & Giunta, F., 2018. Integrating sustainability in business model disclosure: Evidence from the UK mining industry. *Journal of Cleaner Production*, pp. 1161-1170.

Boiral, O., Heras-Saizarbitoria, I. & Brotherton, M.-C., 2017. Assessing and Improving the Quality of Sustainability Reports: The Auditors' Perspective. *Journal of Business Ethics*, pp. 703-721.

Bossut, M. και συν., 2021. *What information is relevant for sustainability reporting? The concept of materiality and the EU Corporate Sustainability Reporting Directive At a glance*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: https://wpsf.de/wp-content/uploads/2021/09/WPSF_PolicyBrief_7-2021_Materiality.pdf
[Πρόσβαση 2025].

Bouma, J. J., Jeucken, M. & Klinkers, L., 2017. *Sustainable Banking: The Greening of Finance*. s.l.:Google Books.

Bouraoui, K., Bensemmane, S., Ohana, M. & Russo, M., 2019. Corporate social responsibility and employees' affective commitment. *Management Decision*, pp. 152-167.

Casadesus-Masanell, R. & Ricart, J. E., 2010. From Strategy to Business Models and onto Tactics.. *Long Range Planning*, pp. 195-215.

Cheng, B., Ioannou, I. & Serafeim, G., 2014. Corporate social responsibility and access to finance. *Strategic Management Journal*, pp. 1-23.

Chen, L. και συν., 2021. Social responsibility portfolio optimization incorporating ESG criteria. *Journal of Management Science and Engineering*, pp. 75-85.

Commission, E., 2007. *Corporate Social Responsibility National Public Policies*. s.l.:s.n.

Darus, F., Mad, S. & Yusoff, H., 2014. The importance of ownership monitoring and firm resources on corporate social responsibility (CSR) of financial institutions. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, pp. 173-180.

Deanna Wang, H., 2010. Corporate social performance and financial-based brand equity. *Journal of Product & Brand Management*, pp. 335-345.

Di Tullio, P., Valentinetti, D., Nielsen, C. & Rea, M. A., 2019. In search of legitimacy:

a semiotic analysis of business model disclosure practices. *Meditari Accountancy Research*, p. 863–887.

Di Vaio, A., Varriale, L., Lekakou, M. & Pozzoli, M., 2023. SDGs disclosure: evidence from cruise corporations' sustainability reporting. *Corporate Governance: The International Journal of Business in Society*.

Diez-Cañamero, B. και ουν., 2020. Measurement of Corporate Social Responsibility: A Review of Corporate Sustainability Indexes, Rankings and Ratings. *Sustainability*.

Dolmans, M., Bourguignon, G., Assereto, C. C. & Dictus, T., 2021. The Corporate Sustainability Reporting Directive: From “Non-Financial” to “Sustainability” Reporting. *Cleary Gottlieb Steen & Hamilton LLP*.

Domingues, A. R., Lozano, R., Ceulemans, K. & Ramos, T. B., 2017. Sustainability reporting in public sector organisations: Exploring the relation between the reporting process and organisational change management for sustainability.. *Journal of Environmental Management*, pp. 292-301.

Drempetic, S., Klein, C. & Zwergel, B., 2020. The Influence of Firm Size on the ESG Score: Corporate Sustainability Ratings Under Review. *Journal of Business Ethics*, pp. 333-360.

Du, S., Bhattacharya, C. B. & Sen, S., 2010. Maximizing Business Returns to Corporate Social Responsibility (CSR): The Role of CSR Communication. *International Journal of Management Reviews*, pp. 8-19.

Eccles, R. G., Ioannou, I. & Serafeim, G., 2014. The Impact of Corporate Sustainability on Organizational Processes and Performance. *Management Science*, p. 2835–2857.

Eilifsen, A., Knivsfla, K. H. & Saettem, F., 1999. Earnings manipulation: cost of capital versus tax. *European Accounting Review*, pp. 481-491.

Emeseh, E. και ουν., 2010. Corporations, CSR and Self Regulation: What Lessons from the Global Financial Crisis?. *German Law Journal*, pp. 230-259.

ESMA, 2020. *Strategy on Sustainable Finance; European Securities and Markets Authority (ESMA): Paris*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/library/esma22-105-1052_sustainable_finance_strategy.pdf

[Πρόσβαση 2025].

EY, 2015. *Sustainability Reporting Practices in Greece. A Desk Research of Published Sustainability Reports*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-survey-sustainability-reporting-practices-in-greece/\\$FILE/EY-survey-sustainability-reporting-practices-in-](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-survey-sustainability-reporting-practices-in-greece/$FILE/EY-survey-sustainability-reporting-practices-in-)

[greece.pdf](#)

[Πρόσβαση 2025].

Fafaliou, I., Lekakou, M. & Theotokas, I., 2006. Is the European shipping industry aware of corporate social responsibility? The case of the Greek-owned short sea shipping companies. *Marine Policy*, p. 412–419.

Fassin, Y. & Buelens, M., 2011. The hypocrisy-sincerity continuum in corporate communication and decision making. *Management Decision*, pp. 586-600.

Firms, F., Seaman, S. & Jennings, D., 1975. SOF NEW BUSINESS FOLLOWING EMPIRICAL STUDY OF ESTABLISHED. *Journal of Business Venturing*, pp. 177-189.

Fischer, K. & Khoury, N., 2007. The impact of ethical ratings on Canadian security performance: Portfolio management and corporate governance implications. *The Quarterly Review of Economics and Finance*, p. 40–54.

Galanaki, E., Papalexandris, N. & Halikias, J., 2009. Revisiting leadership styles and attitudes towards women as managers in Greece. *Gender in Management: An International Journal*, p. 484–504.

Gillan, S., Hartzell, J. C., Koch, A. & Starks, L. T., 2010. Firms' environmental, social and governance (ESG) choices, performance and managerial motivation. *Unpublished working paper*.

Gjølberg, M., 2009. Measuring the immeasurable?. *Scandinavian Journal of Management*, pp. 10-22.

Glaveli, N. και ου., 2023. Assessing the Maturity of Sustainable Business Model and Strategy Reporting under the CSRD Shadow. *Journal of Risk and Financial Management*.

Glavopoulos, E., Bersimis, S., Georgakellos, D. & Sfakianakis, M., 2013. Investigating the factors affecting companies' attitudes towards CSR and CER during the fiscal crisis in Greece. *Journal of Environmental Planning and Management*, pp. 1612-1641.

Gnanaweera, K. A. K. & Kunori, N., 2018. Corporate sustainability reporting: Linkage of corporate disclosure information and performance indicators. *Cogent Business & Management*.

Greece, B. o., 2014. Public Interventions and Institutional Actions to Safeguard Financial Stability and Overcome the Crisis. Στο: *The Chronicle of the Great Crisis*. Athens, Greece: Bank of Greece.

Grougiou, V., Dedoulis, E. & Leventis, S., 2016. Corporate Social Responsibility Reporting and Organizational Stigma: The Case of “Sin” Industries. *Journal of*

Business Research, pp. 905-914.

Haslam, C., Tsitsianis, N., Andersson, T. & Gleadle, P., 2015. *Accounting for Business Models: Increasing the Visibility of Stakeholders..* [Ηλεκτρονικό]

Available at: [Qmro.qmul.ac.uk](http://qmro.qmul.ac.uk)

[Πρόσβαση 2025].

Hawn, O. & Ioannou, I., 2016. Mind the gap: The interplay between external and internal actions in the case of corporate social responsibility. *Strategic Management Journal*, p. 2569–2588.

Hellenic Network for Corporate Social Responsibility, 2009. *Organization, Mission, Activity, Members. Athens: Hellenic Network for Corporate Social Responsibility.* [Ηλεκτρονικό]

Available at: <http://www.csrhellas.gr>

[Πρόσβαση 2025].

Hellenic Network for CSR, 2006. *Survey for CSR in SMEs.* [Ηλεκτρονικό]

Available at: http://www.csrhellas.org/csr_last2/portal/images/stories/files/SURVEY_RESULTS_eng.pdf

Herbohn, K., Walker, J. & Loo, H. Y. M., 2014. Corporate Social Responsibility: The Link Between Sustainability Disclosure and Sustainability Performance. *Abacus*, p. 422–459.

Hofstede, G. H. & Hofstede, G., 2001. *Culture's Consequences: Comparing Values, Behaviors, Institutions and Organizations Across Nations.* s.l.:Google Books.

Hohnen, P. & Potts, J., 2007. *Corporate Social Responsibility An Implementation Guide for Business.* [Ηλεκτρονικό]

Available at: http://www.yooyahcloud.com/MOSSCOMMUNICATIONS/c48Mx/2007_IISD_Corporate_Social_Responsibility.pdf

Holland, J., 2005. A grounded theory of corporate disclosure. *Accounting and Business Research*, p. 249–267.

Hopt, K. J. & Teubner, G., 2012. *Corporate Governance and Directors' Liabilities: Legal, Economic and Sociological Analyses on Corporate Social Responsibility..* s.l.:Google Books.

House, R. J. και συν., 2004. *Culture, Leadership, and Organizations: The GLOBE Study of 62 Societies..* s.l.:Google Books.

Hsieh, N., 2009. Corporate Social Responsibility and the Priority of Shareholders. *Journal of Business Ethics*, pp. 553-560.

Husted, B. W. & de Jesus Salazar, J., 2006. Taking Friedman Seriously: Maximizing Profits and Social Performance. *Journal of Management Studies*, pp. 75-91.

Ioannou, I. & Serafeim, G., 2014. The impact of corporate social responsibility on investment recommendations: Analysts' perceptions and shifting institutional logics. *Strategic Management Journal*, p. 1053–1081.

Isaksson, R., 2017. *Assessing sustainability reports based on Quality Management principles -a preliminary review*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://sites.les.univr.it/eisic/wp-content/uploads/2018/07/20-EISIC-Isaksson.pdf>

[Πρόσβαση 2025].

Jackson, G. & Apostolakou, A., 2009. Corporate Social Responsibility in Western Europe: An Institutional Mirror or Substitute?. *Journal of Business Ethics*, pp. 371-394.

Jackson, G. και συν., 2017. Regulating Self-Regulation?. *The Politics and Effects of Mandatory CSR Disclosure in Comparison*.

JAMES, E. H. & WOOTEN, L. P., 2005. Leadership as (Un)usual: How to Display Competence in Times of Crisis. *Organizational Dynamics*, pp. 141-152.

Jeucken, M., 2010. Sustainable finance and banking: The financial sector and the future of the planet. *Routledge*.

Ji-ming, L., Hong, Z. & Hao-bai, W., 2009. An Empirical Study of Corporate Financial Performance and Corporate Social Responsibility: Evidence from the Service Industry of Zhejiang Province. *International Conference on Management and Service Science*.

Joyce, A. & Paquin, R. L., 2016. The triple layered business model canvas: A tool to design more sustainable business models. *Journal of Cleaner Production*, p. 1474–1486.

Karagiorgos, T., 2010. Corporate social responsibility and financial performance : an empirical analysis on Greek companies.

Kavali, S., Tzokas, N. & Saren, M., 2001. Corporate ethics: An exploration of contemporary Greece. *Journal of Business Ethics*, pp. 87-104.

Key, K. G., 1997. Political cost incentives for earnings management in the cable television industry. *Journal of Accounting and Economics*, pp. 309-337.

Kim, S. & Ferguson, M. T., 2014. Public expectations of CSR communication: What and how to communicate CSR. *Public Relations Journal*, pp. 1-22.

Kolk, A., 2005. Environmental Reporting by Multinationals from the Triad:

Convergence or Divergence. *Management International Review*, pp. 145-166.

Kraisornsuthasinee, S. & William Swierczek, F., 2006. Interpretations of CSR in Thai Companies. *The Journal of Corporate Citizenship*, pp. 53-65.

Kreusch, L., 2022. The Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD). *Plan A*.

Kusunoki, S., 2015. Hayek on corporate social responsibility. *Constitutional Political Economy*, p. 93–110.

Lai, A., Melloni, G. & Stacchezzini, R., 2013. Disclosing business model in the “Integrated Report”: Evidence from European early adopters. *AIDEA bicentenary conference*, pp. 19-21.

Leitoniene, S. & Sapkauskiene, A., 2015. Quality of Corporate Social Responsibility Information.. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, pp. 334-339.

Leonidas, P., Mary, G., Theofilos, P. & Amalia, T., 2012. Managers’ Perceptions and Opinions towards Corporate Social Responsibility (CSR) in Greece. *Procedia Economics and Finance*, pp. 311-320.

López, M. V., Garcia, A. & Rodriguez, L., 2007. Sustainable Development and Corporate Performance: A Study Based on the Dow Jones Sustainability Index. *Journal of Business Ethics*, pp. 285-300.

Lozano, R., Nummert, B. & Ceulemans, K., 2016. Elucidating the relationship between Sustainability Reporting and Organisational Change Management for Sustainability. *Journal of Cleaner Production*, pp. 168-188.

Lu, C.-S., Lin, C.-C. & Tu, C.-J., 2009. Corporate social responsibility and organisational performance in container shipping. *International Journal of Logistics Research and Applications*, pp. 119-132.

Lundholm, R. J., Serafeim, G. & Yu, G., 2012. FIN Around the World: The Contribution of Financing Activity to Profitability. *SSRN Electronic Journal*.

Maffei, A., Grahn, S. & Nuur, C., 2019. Characterization of the impact of digitalization on the adoption of sustainable business models in manufacturing. *Procedia CIRP*.

McWilliams, A. & Siegel, D., 2000. Corporate social responsibility and financial performance: correlation or misspecification. *Strategic management journal*, pp. 603-609.

Metaxas, T. & Tsavdaridou, M., 2010. Corporate Social Responsibility in Europe: Denmark, Hungary and Greece. *Journal of Contemporary European Studies*, pp. 25-46.

Metaxas, T. & Tsavdaridou, M., 2013. CSR in metallurgy sector in Greece: A content analysis. *Resources Policy*, pp. 295-309.

Middttun, A., Gautesen, K. & Gjølborg, M., 2006. The political economy of CSR in Western Europe. *Corporate Governance: The International Journal of Business in Society*, pp. 369-385.

Mittal, R. K., Sinha, N. & Singh, A., 2008. An analysis of linkage between economic value added and corporate social responsibility. *Management Decision*, p. 1437–1443.

Montiel, I., 2020. Corporate Social Responsibility and Corporate Sustainability. *Organization & Environment*, p. 245–269.

Mouritsen, J. & Larsen, H. T., 2005. The 2nd wave of knowledge management: The management control. *Management Accounting Research*, p. 371–394.

Myrgioti, O., Tsoulfas, G. T. & Rachaniotis, N. P., 2013. Application of the Global Reporting Initiative Sustainability Reporting Framework in Greece. *International Journal of Decision Sciences, Risk and Management*.

Nareswari, N., Tarczyńska-Łuniewska, M. & Bramanti, G. W., 2022. Non-linear effect of Environmental, Social, and Governance on corporate performance (study in non-financial firms listed on Indonesia Stock Exchange). *Ekonomia Międzynarodowa*, pp. 154-170.

Nelling, E. & Webb, E., 2008. Corporate social responsibility and financial performance: the “virtuous circle” revisited. *Review of Quantitative Finance and Accounting*, pp. 197-209.

Nielsen, C., Roslender, R. & Bukh, P. N., 2009. *Intellectual Capital Reporting: Can a Strategy Perspective Solve Accounting Problems?*. [Ηλεκτρονικό]
Available at: <https://www.igiglobal.com/chapter/intellectual-capital-reporting/24921>
[Πρόσβαση 2025].

Oliveira, L., Lima Rodrigues, L. & Craig, R., 2010. Intellectual capital reporting in sustainability reports. *Journal of Intellectual Capital*, p. 575–594.

Osterwalder, A. & Pigneur, Y., 2010. *Business Model Generation: A Handbook for Visionaries, Game Business Changers, and Challengers*. s.l.:John Wiley & Son.

Panagopoulos, N. G., Rapp, A. A. & Vlachos, P. A., 2016. I think they think we are good citizens: Metaperceptions as antecedents of employees’ reactions to corporate social responsibility. *Journal of Business Research*, pp. 2781-2790.

Panayiotou, N. A., Aravossis, K. G. & Moschou, P., 2009. Greece: A Comparative Study of CSR Reports. *Global Practices of Corporate Social Responsibility*, pp. 149-164.

Papacharalampous, N., Papadimitriou, D. & Anagnostopoulos, C., 2019. “Walking the talk” in times of recession: the case of corporate social responsibility in Greece.

Journal of Global Responsibility, p. 102–118.

Papalexandris, N., 2007. Greece: From ancient myths to modern realities. In *Culture and Leadership Across the World. Psychology Press*, pp. 801-836.

Papastergiou, A. & Blanas, G., 2011. Sustainable green banking: The case of Greece. *Management of international business and economics systems (MIBES) conference*, pp. 204-215.

Peloza, J. & Shang, J., 2011. How can corporate social responsibility activities create value for stakeholders? A systematic review. *Journal of the Academy of Marketing Science*, pp. 117-135.

Ramanna, K., 2013. A Framework for Research on Corporate Accountability Reporting. *Accounting Horizons*, pp. 409-432.

Reinhardt, F. L., 1998. Environmental Product Differentiation: Implications for Corporate Strategy. *California Management Review*, pp. 43-73.

Reinhardt, F. L., Stavins, R. N. & Vietor, R. H. K., 2008. Corporate Social Responsibility through an Economic Lens. *Review of Environmental Economics and Policy*, p. 219–239.

Ringov, D. & Zollo, M., 2007. The impact of national culture on corporate social performance. *Corporate Governance: The International Journal of Business in Society*, p. 476–485.

Rodrigues, S., 2018. Local e-government models: A comparative and critical overview. *The Małopolska School of Economics in Tarnów Research Papers Collection*.

Rosca, E., Arnold, M. & Bendul, J. C., 2017. Business models for sustainable innovation – an empirical analysis of frugal products and services. *Journal of Cleaner Production*, pp. 133-145.

Sayekti, Y., 2015. Strategic Corporate Social Responsibility (CSR), Company Financial Performance, and Earning Response Coefficient: Empirical Evidence On Indonesian Listed Companies. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, pp. 411-420.

Scholtens, B. & Dam, L., 2007. Cultural Values and International Differences in Business Ethics. *Journal of Business Ethics*, pp. 273-284.

Scott Marshall, R. & Brown, D., 2003. Corporate environmental reporting: what's in a metric. *Business Strategy and the Environment*, pp. 87-106.

Sinclair-Desgagné, B., 2001. La régulation des risques industriels majeurs par l'information dupublic. *Risques*.

Sinclair-Desgagné, B., 2002. La responsabilité sociale de l'entreprise: controverses traditionnelles et nouvelles occasions. *Gestion*, pp. 7-8.

Sinclair-Desgagné, B. & Gozlan, E., 2003. A theory of environmental risk disclosure. *Journal of Environmental Economics and Management*, pp. 377-393.

Singhapakdi, A., Kraft, K. L., Vitell, S. J. & Rallapalli, K. C., 1994. The Perceived Importance of Ethics and Social Responsibility on Organizational Effectiveness: A Survey of Marketers. *Journal of the Academy of Marketing Science*, pp. 49-56.

Skouloudis, A., Evangelinos, K. & Malesios, C., 2013. Priorities and Perceptions for Corporate Social Responsibility: An NGO Perspective. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, pp. 95-112.

Skouloudis, A., Evangelinos, K., Nikolaou, I. & Filho, W. L., 2011. An overview of corporate social responsibility in Greece: perceptions, developments and barriers to overcome. *Business Ethics: A European Review*, pp. 205-226.

Songini, L., Pistoni, A., Bavagnoli, F. & Minutiello, V., 2020. Integrated Reporting Quality: An Analysis of Key Determinants. *Non-Financial Disclosure and Integrated Reporting: Practices and Critical Issues*, pp. 175-196.

Stolowy, H. & Breton, G., 2004. Accounts Manipulation: A Literature Review and Proposed Conceptual Framework. *Review of Accounting and Finance*, pp. 5-92.

Tarczyński, W., Łuniewska, M. T. & Majewski, S., 2020. The value of the company and its fundamental strength. *Procedia Computer Science*, p. 2685–2694.

Tarquinio, L., Raucci, D. & Benedetti, R., 2018. An investigation of global reporting initiative performance indicators in corporate sustainability reports: Greek, Italian and Spanish evidence. *Sustainability*.

Thalassinos, J. E. & Liapis, K. J., 2011. Measuring a bank's financial health : a case study for the Greek banking sector. *EUROPEAN RESEARCH STUDIES JOURNAL*.

Tsourvakas, G. & Yfantidou, I., 2018. Corporate social responsibility influences employee engagement. *Social Responsibility Journal*, pp. 123-137.

Tuntland, Ø., 2023. Readiness assessment for the transition into meeting new requirements of the European Sustainability Reporting Standards. *Master Thesis* .

Tzivara, K., 2007. CSR: How far has Greece gone. A Case Study: Piraeus Bank. [Ηλεκτρονικό]
Available at: <http://www.eurocharity.org/en/article.php>.

Unerman, J., Bebbington, J. & O'Dwyer, B., 2010. Introduction to sustainability accounting and accountability. *Sustainability accounting and accountability*, pp. 20-35.

- van Beurden, P. & Gössling, T., 2008. The Worth of Values – A Literature Review on the Relation Between Corporate Social and Financial Performance. *Journal of Business Ethics*, pp. 407-424.
- Vartiak, L., 2016. CSR Reporting of Companies on a Global Scale. *Procedia Economics and Finance*, pp. 176-183.
- Veleva, V., 2001. Using Sustainable Production Indicators to Measure Progress in ISO 14001, EHS System and EPA Achievement Track. *Corporate Environmental Strategy*, pp. 326-338.
- Vouros, P. και ου., 2020. Introducing fundamental accountability principles in sustainability reporting assessment: A cross-sectoral analysis from the Greek business sector. *Environmental Quality Management*, pp. 33-50.
- Waldman, D. A. και ου., 2006. Cultural and leadership predictors of corporate social responsibility values of top management: a GLOBE study of 15 countries. *Journal of International Business Studies*, p. 823–837.
- Weber, R. P., 1990. *Basic Content Analysis*. s.l.:SAGE..
- Wells, P. E., 2013. *Business Models for Sustainability*. s.l.:Edward Elgar Publishing.
- Wickert, C., 2014. “Political” Corporate Social Responsibility in Small- and Medium-Sized Enterprises. *Business & Society*, pp. 792-824.
- Yi-ling, Z., 2011. An empirical study on corporate social responsibility and corporate profitability. *MSIE*.
- Yuen, K. F. & Lim, J. M., 2016. Barriers to the Implementation of Strategic Corporate Social Responsibility in Shipping. *The Asian Journal of Shipping and Logistics*, pp. 49-57.
- Ziogas, I. & Metaxas, T., 2021. Corporate Social Responsibility in South Europe during the Financial Crisis and Its Relation to the Financial Performance of Greek Companies. *Sustainability*.